

СОВЕТСКОЕ СОЮЗНОЕ КОММУНИСТИЧЕСКОЕ ПАРТИИИ XXII СЪЕЗД

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэнэн элидхэлэй үргэлжэлэ

уряалха, харин арад зомнай хада уулашы урбуул-жархихоор хүсэтэй ха юм.

Тимэ болохоороо **Россин Федераци** хоёр хахад дахин ехэ таряа абадаг, бэлдэхэд болохо ёготой. Мүнөөнэй тарилгын талмайнуудай хубаарилга хара-хада, олон миллион гектар газар овёсоор болон урга-са багатай бусад ургамалнуудаар эзэлэгдэнэ. Шинг нойтоной нутагуудта айхабтар ехэ газар сээр паар болгон хэрэглэгдэнэ. Ийм байдалда дурсагдахан зор-илгыг дүүргэхын аргагүй.

Хэрбээ зарим хүдэлмэрилгшэдэй саашадаашы үсэржэ, овёс ехээр тарижал байгаа наань, тэдэниг овёсоой крупагаар эдэлүүлдэг болохобди гэжэ наада-жа хэлэлтэй. Тингээд үхнүүдтэ үгэдэг овёсоой кру-пагаар бэшэ, харин бүдүүдтэ татагдахан, эдэ хоол-шыг эдижэ байханаа, үбнэ хулнашыг залгива байха-наа мэдэхэс болгодо гэжэ граждэн дайны үдэл улаан армийнхидэй хэлсэдэг байхан тимэ крупагаар хооллуулхад! Зүгөөр түрүү ажахынүдэй, научна эмхи зургаануудай дүй дүршэлдэ түшгэлжэ, барил-гын талмайн хубаарилгыг хубилгаад, ургаса багатай ургамалнуудыг ондоо байн ургамалнуудаар зоримгой шиндэнгээр нэлгэжэ, бүхы ургамалнуудай гарасыг дээшлүүлхэ арга боломжо үргэнөөр хэрэглэбэл, тар-яа ехээр абаха тушаа хараалдажа байгаа хэм-жээн 1980 ондо бэшэ, харин тэрээнхээ урид туйлагда-ха байна.

Ямар арга боломжонуудыг хэрэглэн, энэ зорилго дүүргэхэ гэжэ хараалагдахад? Мүнөө ашаглагдаг-гүй газарнуудыг элдүүлхэнэй ашаар нилээд ехэ таряан абтаха. Гэбшье орооно таряа абалгыг ехэ болгохо гол эш үндэнхэ хада бага ургасатай урга-малнуудыг үндэр ехэ ургасатай ургамалнуудаар нэл-гэхэ, бүхы ургамалнуудай гарасыг дээшлүүлхэ хэр-г болно.

РСФСР-эй хэрэг эрхилдэг КПСС-эй ЦК-да-хи бюро болон Россин Федерацин Министруудай Совет эрдэмтэд, мэргэжэлтэдэй хамта тарилгын тал-майе хубаарилгын шэнэ гурим зохёогоо. Энэнь ороо-но таряа нэмэхэ ехэ арга боломжо олгоно. Зохёогдо-лон энэ гуримда ямар шэнэ зүйлүүд биби? Ургаса багатай, муу ургамал болохо овёсоой тарилгыг 6 ми-ллион гектараар, муу ургамал ногоонуудай тарилгыг 9 миллион гектараар хороохо гэжэ хараалагдаха. Шинг сэтэй нутагуудта 9 миллион гектар талмай эзэлдэг сээр паар усадхагдаха.

Үнтэй сэтэй ургамалнуудыг тарихын тулада 24 миллион гектар газар сүүлэгдэнэ. Энэ газар дээрэ хуурай орооно болгохо кукуруза, горох, тэжээлэй бобы болон бусад үнэтэ ургамалнуудыг урданай-хихаа ехээр таридаг болохобди.

Хуурай таряан болгохын тулада **кукурузын тари-гыг** 2,4 миллионхоо 7 миллион гектар хүрэтэр үргэд-хэхэ гэжэ колхоз, совхозууд хараална. Гектар бүри-нөө 40 центнер ургасын абтадаг наа, кукуруза нэгэ **миллиард 700 миллион пүүд орооно** үгэхэ байна.

Республика дотор **бобово ургамалнуудыг** таридаг талмай 2,6 миллион гектар байханаа, 19 миллион гектар хүрэтэр үргэдхэгдэхэ. Тэрэ тоодо горох болон тэжээлэй бобы тариха талмай 16,3 миллион гек-тар хүрэтэр ехэ болохо юм. Нэгэ гектарнаа тухайла-ха 20 центнер ургасын абтадаг наа, энээнэй ашаар **2 миллиард 300 миллион пүүд орооно** абтаха бай-на.

Шенинэс болон бусад залаата ургамалнууд, тэрэ-шэлэн крупной ургамалнууд 68 миллион гектара таригдаха. Гектарнаа 20 центнер ургасын гарадаг наань, эдэ ургамалнуудай хурагдахан нинтэ хэм-жээн **8 миллиард пүүдлээ** үлүүлхэ.

Тимэ болохоороо, орооно болгохо кукуруза, мүн горох, бобуудыг таридаг болононой, бүхы урга-малнуудай ургаса дээшлүүлхэнэй ашаар РСФСР-эй колхоз, совхозууд жэлэй туршада 12 миллион гектар пүүд орооно абажа, 4—5 миллиард пүүд гүрүндэ худ-алдаха аргатай болохо. Наймаанай нимэ ехэ таряан үнэхөөрөө абаха юм гэжэ тоолоор харуулхын тулада нимэ тоонуудта танай анхарал хандуула хүсэлэн-тэйб. 1961 ондо Россин Федераци түсэбэй ёһоор 2 миллион гектар 100 миллион — 2 миллиард 200 миллион пүүд таряа гүрүндэ худалдаха ёготой. Хэрбээ 9 миллион гектар дээрэ таригдахан ургаса, муу-тай ургамал ногооной орондо, мүн дээрэ хэлэг-дэнэ 9 миллион гектар сээр паарай орондо бобово ургамалнуудыг тариха, гектар бүригөө 20 центнер ургасын абтаа наа, гансал энээнэй ашаар 2 миллионд 200 миллион пүүд таряан абаха байна. Энэнай бодото дээрэ наймаанай ороонон гэшэ. Юүндөб гэхэдэ дурсагдахан газарнууднаа мүнөө кол-хоз, совхозууд үнэндөө юушы абадаггүй. Тимэ бо-лохоороо түсэбэй ёһоор мүнөө худалдагдаха гэжэ хараалагдахан таряанай хэмжээндэ үшөө 2 миллиард 200 миллион пүүд нэмэхэ юм. Тинн бүхы бэлдэхэлэй ороонон 4 миллиард пүүдлээ үлүүлхэ. Тимэ дээрэ-нээ 4—5 миллиард пүүд орооно таряа гүрүндэ худал-даха гэшэ Россин Федерацин колхоз совхозуудай балай туйлажа ядахаар бэшэ хэмжээн юм.

Нүхэд, эбтэйгээр алыгаа ташая. Шиндхэбэрин абтаад байхада, Россин Федерацин ажалшад бүхы хүсээ элсүүлжэ, энэ зорилгыг дүүр-гэхэ гэжэ этгэнэбди!

Россин Федерацида шенинэс болон бусад орооното ургамалнууд, тэрэшэлэн бобово ургамалнууд гектар бүригөө 20 центнер абтаха гэжэ бодомжолодо. Нү-хэд, аяар 20 жэлэй туршада гектар бүригөө дунда жэшээгээр 20 центнер абаха гэжэ хэлэгдэнэ. Теэд нимээн лэ ур туйлаха аргатай гэшэ гүбди, хүсэ шадаланй нимэл гэшэ аал! Үгы, арга боломжомнай нуратгүй ехэ.

Советскэ Союз ойрын үдэл орооно таряанай улас-хоорондын дэлгүүр дээрэ дээгүүр нуури эзэлжэ, ма-най хүдөө ажахын айхабтар ехээр хүгжэжэ байныг империалист господанарта мэдүүлхэл! Хорин жэлэй туршада харахада орооно абаха хэмжээн доогуур абтахан болоно. Манай орон дотор олон колхоз, сов-хозууд, бүри мүнөө гектар бүригөө 25—30, заримдаа 40 центнер шенинэс болон орооно таряанай бусад ургамалнуудыг абадаг болоной. Үйлдэбэрин эмхид-хэлэй мүнөөнэй хэмжээндэ, хүдөө ажахын эрдэм ухаан болон техникын мүнөөнэй хүгжэлтын эрхэ бай-далда тэдэнэр нимэ ургаса абажа байна. Теэд эрдэм ухаан жэл бүри саашаа хүгжэжэ, бодото ажал хэрэг-гэй үмэнэ шэнэ ехэ арга боломжонуудыг олгохо ха юм. Хүдөө ажахын ургамалнуудай эрхим сортнууд, гибридууд бин болохо, органическа болон минеральна үтэгжүүлгүнүдэй үйлдэбэри, гербицид болон химин бусад арга хэрэгсэлнүүдэй үйлдэбэрилгэ эрид дээшлэ-хэ. Колхоз, совхозууд мүнөөнэхидэ орхолоо байн хү-дөө ажахын техникээр хангагдаха. Энэ бүгэдэн ашаар таряа абаха ба худалдаха тушаа хараалагда-жа байгаа хэмжээндэ хүрэхөө байтаггүй, тэрэниг үлүүлхэ арга олгохо байна.

Украины компартиин Центральна Комитедэй, республикын Министруудэй Советэй зохёон бодомжонуудыг хараа. Кукурузын ехээр таридагдаг бо-лоодү байхада, **Украина** тухайлаха, 1,3—1,5 мил-лиард пүүд орооно абаха, 400—500 миллион пүүд таряа бэлдэхэ аргатай байгаа.

Мүнөө кукуруза, горох, тэжээлэй бобы мэтын үржэлтэ ургамалнуудай таридагдаг болоод байхада, **Украин** ажалшад ажал хэрэгнэй амжалтатайгаар түгсэхэ гэжэ батаар этгэн, 3,8 миллиард хүрэтэр таряа абадаг, 1,5 миллиард пүүд таряа худалдадаг болохо гэжэ харааланхай.

Украины колхоз, совхозуудай тарилгын талмайн хубаарилда ямар хубилалтанууд хэгдэхэб? Намарай шенинэс 6,5 миллион гектар эзэлхэ, кукуруза 5 ми-ллион гектар гү, али бүхы орооното ургамалнууд 4 миллион шахуу гектар гү, али орооното ургамалнууд 21 процентныг эзэлхэ юм. Эгээд ехэ ургасатай ургамалнууд болохо кукуруза, бобово ургамалнууд республика дотор таридагхан бүхы орооното урга-малнуудай хахадны шахуу болохо. Орооно таряанай нинтэ хэмжээнэй 60 процентныг эдэ ургамалнууд байха.

Эдэ шэнээн хэмжээнэй ургаса абахаар хараалаг-дана:

бүхы орооното ургамалнууд
— 35 центнер гектар бүригөө
тэрэ тоодо:
— намарай шенинэс — 30 центнер
— кукуруза — 50 центнер
— горох — 30 центнер
— тэжээлэй бобууд — 32 центнер гектарнаа.

Эдэ тоонуудай үнэхөөрөө туйлагдаха байныг мүнөө жэлэй ажал хэрэг харуулаа. Олон колхоз, совхозууд гектар бүригөө 70—80 центнер кукурузын орооно, 30—40 центнер шенинэс болон горох абаа.

Таряа ехээр абаха хэрэгтэ **Казахстан** ехэ үүргэ дүүргэхэ гэжэ парти тоолоно. Энэ республикада өөрын онсөө өршэ зүйлүүд бин. Урда нутагууднаан бэшэ тээ гол түлэб силостэ орохо кукуруза ургуула-гдадаг. Тимээнэ ургамалнуудай гарасыг дээшлүүл-хэнэй, бобово ургамалнуудыг үргэнөөр хэрэглэнэй, тэрэшэлэн саашаада шэнэ газар элдүүлхэнэй ашаар тэндэ таряан ехээр абтадаг болохо байна. Мүнөөнэхидэ орхолоо богони болзоо соо ургадаг куку-рузын сортыг ерээдүйд эрдэмтэдэй хүдөө ажахыда гаргажа үгэхэднэ, мүн шэнэ газарнуудташыг кукурузыг ороонон болгохоор ургуулжа болохо бээ.

Энэ элидхэл бэлдэхэжэ байхада, би Азербайджан-най нэгэ селекционерхэ бэшэ абааб гэжэ хэлэхэ ушартайб. Жараад үдэрэй туршада ургадаг кукурузын сорт гаргабаб гэжэ тэрэ мэдэхсэнэ. Хэрбээ үнэхөөрөө тимэ наань, кукурузыг улам хойто нутагууд-аар таридаг болохо, тарилгыг үргэдхэхэ, тэрэниг ороонон болгохо айхабтар ехэ арга боломжонууд ол-дохо байна бшуу.

Кукурузын нимэ сорт Америкэдэ бин юм гэжэ Ве-нэдэ господин Раск намда хэлээ нэн. Тимэ сорт үнэхөөрөө бин юм гэжэ харуулаха гээд господин Раскын хэлээшыг наань, энэ мэдүүлгэнэ баримтагүй байшоо. Тимэ кукуруза Америкэдэ үгы гэжэ кукуруза мэдэд америкынхид, жэшэнь господин Гарст хэлэнэ. Теэд Америкэдэ үгы наань, тимэ сортын кукуруза Советскэ Союзда гаргабал байн бэлэй.

Гэбшье энэ ехэ орёо хэсүү зорилго гэжэ байн сйл-гохо хэрэгтэй. Энэ асуудалйг шиндхэгдэнэ дулд-дуулан, хүдөө ажахыга хүгжөөх гэжэ биднэр хараалнагүбди. Иймэ сортын кукурузын бин болоогүй-шыг наань, манда мүнөө бин байхан сортнуудаа тари-жа, түсэбөө дүүргэхэнэ байха, үлүүлэн дүүргэхэ-бди.

Казахстанай шэнэ газар элдүүлхэдэ районнуудтай тарилгын талмай ямараар хубаарилагдахаб? Хаха-лагдахан шэнэ газарыг хараада абалсабал, республи-ка дотор бүхы дээрэ 32 миллион тухай гектар дээрэ шенинэс, бусад орооното ургамал, тэрэшэлэн бобово ургамалнууд, силостэ хэрэглэгдэхэ кукуруза тарида-даг болохо юм. Дурсагдахан талмай 50—55 про-центныг шенинэс, бусад орооното ургамалнууд, 30—35 процентныг горох болон тэжээлэй бобы 10 процентныг кукуруза, малай тэжээлдэ хэрэглэгдэхэ сахарай свекло эзэлхэ байна. Имагтал гол шухала ургамалнуудыг эдэ шэнээн хэмжээтэйгээр тариха тух-ай багсаама мэдэнүүд бин дурдабаб. Ажахыда бүри олон янзын ургамалнууд таридаха эргэтэй, картабыха, огородой эдэн, тоһоно ургамалнуудыг хэрэгтэй болохо байна бшуу. Зүгөөр шэнэ газар эл-дүүлхэдэ районнууда шенинэс, горох, тэжээлэй бо-бы, эдэшлэн орооно абаха, силостэ хэрэглэгдэхэ кукуруза, малай тэжээл болохо сахарай свекло гол нуури эзэлхэ ёготой.

Тарилгын талмай нимээр хубаарилагдада байха-да, орооно таряан эдэ шэнээнэр абтаха болоно:

17,6 миллион гектар дээрэ шенинэс, бусад орооното ургамалнууд таридаха юм. 20 центнер ургасын аб-таад байгаа наа 2 миллиард 150 миллион пүүд ороо-но таряан хураагдаха байна. Энэ таряанайнгаа 1 миллиард 500 миллион тухай пүүдныг колхоз, сов-хозууд гүрүндэ худалдажа шадаха.

Горох болон тэжээлэй бобы 11 миллион гектарта таридажа, гектар бүригөө 20 центнер ургаса хураагдахаар хараалагдаха. Бүхы дээрэ 1 миллиард 350 миллион пүүд ургаса хураагдаха болоно. Энэ-нэй 600 миллион тухай пүүдныг гүрүндэ худалдагда-жа болохо байна.

Тимэ болохоороо, бүхы дээрэ 3,5 миллиард пүүд хүрэтэр орооно таряа хураажа, 2 миллиард үлүүтэй пүүд таряа гүрүндэ худалдаха арга боломжо Казах-станда бин.

Бусад республикануудайхидал адляар Казахстанда ургасыг дээшлүүлхэ угаа ехэ арга боломжо бин. Шэ-нэ газар элдүүлхэдэ зорилго партиин табиха үдэл гектар бүригөө 8 центнер ургаса абтахаар боломжо-логлонон байгаа. Дүй дүршэлэй ехэ болохо, агротех-никын хэмжээнүүдэй нарижуулагдаха тутам олон ажахынүдта бүри байн ургаса абтадаг болонон бай-ха юм. Ехэ талмай дээрэ хэгдэнэн орооното таряан-наа, гол түлэб шенинэснээ, гектар бүригөө 20, дээш-шыг центнер ургаса хураажа абадаг колхоз, совхо-зууд шэнэ газар элдүүлхэдэ районнууда мүнөө бин. Хойто-Казахстанай областин Мамлютска таряан-най совхоз жэл бүхэндэ гектар бүригөө 20—22 цент-нер орооно таряа ургуулжа абадаг байна. Кустанай, Петропавловскын, Кыялинскын, Чандакскы болон бусад совхозууд үндэр баян ургаса хураажа абадаг.

Хабарай шенинэс тариха газарта урда жэлднэ тари-хада таарамжатай пропаший болон бобово урга-малнуудыг ехээр таридаг болонон ажахынүд илан-гаяа горьтой амжалта туйлана. Кустанай областин «Федоровский» гэжэ совхоз кукурузын үлүүлэр хаба-рай шенинэс тарихада 3-дахы номерой поли дээрэ-нээ гектар бүригөө 26 центнер, 7-дохы номерой по-ли дээрэнь гектар бүригөө 22 центнер орооно таряа ургуулжа абаа.

Иймэ жэшээнүүд Казахстаннаа ондоо тээгүүршыг бин. Алтайн хүдөө ажахын научно-шэнжэлэлгын ин-ститут олоно мэдээжэ болоной юм. Кукуруза, бобо-во болон бусад пропаший ургамалнуудыг ехээр тари-даг болононойгоо ашаар тус институт хэдэн жэл-эй турша соо орооното таряанай үндэр баян, то-гууртай ургаса удаа дараалуулан абажа байдаг. 1961 ондо институтай коллектив 6.359 гектар дээрэнь

гектар бүригөө 20 центнер, тэрэ тоодо 5140 гектар шенинэсн талмай дээрэнь гектар бүригөө 20,4 цент-нер орооно таряа ургуулжа абаа. «Барнаул»—32» гэ-жэ шэнэ сортын шенинэсн ургаса гектар бүригөө 44 центнер хураагдаа. Алтайн хизаарай «Страна Совет-ов» гэжэ колхоз үлүүлэй табан жэлэй турша соо гек-тар бүригөө дунда зэргээр 20,5 центнер орооно таряа ургуулжа абадаг байгаа. Манай съездын делегат Александр Беккерэй бригада гектар бүригөө дунда зэргээр 23 центнер орооно таряа абахан байна.

Колхоз, совхозуудай олоһон дүй дүршэл хадаа шэ-нэ газар бүри ехээр элдүүлхэдэ болохо замууд тух-ай тобошолол хэхэ арга олгоно. Имагтал хабарай шэ-нинэс тариха ябадалда үндэшлэхэ биднэр ажахыгаа саашаада эрхилхэ ёһогүбди. Шенинэс тарихатааа хамта кукуруза, горох, тэжээлэй бобы, малда эдүүл-хэ сахарай свекло ехээр таридаг болохо зэргэтэйбди. Энэ хадаа газар тариалангыг бүри болбосон ёһоор эрхилхэ, орооно таряа улам ехээр ургуулан абаха, мал ажалыг түргэнөөр хүгжөөхэ, шэнэ газар элдүү-рилдэг нутагуудтайн совхозуудыг ашаг үрэ ехэтэй ажахынүд болгохо шухала нүхсэл болоно.

Таряанай болон мал ажалай асуудалнуудыг шинд-хэхэдэ парти кукуруза болон бобово ургамалнуудта юундэ нимэ ехэ удхашанар олгодог байнаб? Эдэ ур-гамалнууд ургаса үгэлгын талаар, мүн бусадшыг ша-нарааһаа ондоо ургамалнуудта орхолоо үлүү байн гэжэ олон жэлэй дүй дүршэл харуулжа үгөө. Украин-ада, Краснодарска хизаарта, ороной бусад райо-нуудта орооно таряа бүри элбэг ехээр абаха хэрэгтэ кукурузын ямар ехэ үүргэ дүүргэнэн тухай тоосоотэ элидхэл соо хэлэгдэнэн байна.

Удхашанарайнгаа талаар бобово ургамалнууд ку-курузатай адли гэжэ биднэй тоолодог болобол зүб-тэй байха гэшэ ха. Горох болон бобы хэдэн зуун жэллээ хойшо тариашадта мэдээжэ болоһон эртэ урдын ургамалнууд юм. Горохын үндэр ургаса аба-даггүй тариашадыг Россин Федерацида, Украинада, Беларуссида, Балтика шадарай республикануудта олоһон бэрхэтэй байха даа. Теэд СССР-эй Хүдөө ажахын министрстыг удаан саг соо толгойложо бай-хан хүтэлбэрлэгшэд бобово ургамалнуудыг хэрэг-сээнгүй орхижорхонининь шаналмаар байна.

Зүгөөр бобово ургамалнуудыг оролдосотой хэшэл-тэйгээр таридаг хүдөө ажахын түрүүшүл бин байжа, орооно таряа элбэг ехээр абаха замыг бүхы колхоз, совхозуудта харуулжа үгөө.

Винницкэ областин Сталиной нэрэмжэтэ колхозой түрүүлгшэ Василий Михайлович Кавун партиин XXII съездын делегат юм. Тэрэ бобово ургамалнууд-ыг тариха шухала байныг олон хүнүүдтэ харуулжа үгөө. Колхоз жэллээ жэлдэ горохын үндэр ургаса абадаг. 1960 ондо 520 гектар талмай дээрэнь горо-хын гектар бүригөө 27 центнер, 1961 ондо 708 гектар талмай дээрэнь гектар бүригөө 31 центнер горох кол-хоз ургуулжа абаа. Энэ колхоздо кукурузада ехэ ан-харал хандуулагдаа. 900 гектар талмай дээрэнь гектар бүригөө 60 центнер кукурузын ороонон хура-жа абтахан байха юм. Бүхы орооното ургамал-нуудайн 21 процентныг горох, 30 процентныг кукуруза эзэлдэг юм. Тайлбарилан хэлэбэл, эдэ ургамалнууд бүхы орооното таряанайн хахаднаа ехэ байна. Энэ-нэй ашаар колхоз орооното ургамалнуудайнгаа гек-тар бүригөө дунда зэргээр 38 центнер ургаса хураа-жа абаа.

Винницкэ область бүхы дээрэ 180 мянган гектар талмай дээрэнь гектар бүригөө 20,7 центнер горох, Черкаска область 89 мянган гектар талмай дээрэнь гектар бүригөө 21,5 центнер горох мүнөө жэлдэ хура-жа абтахан байха юм.

Украинанаа ондоо тээгүүршыг горохын нимэ байн ургаса хураажа абадаг. Липецкэ областин «Петров-ский» гэжэ совхозыг партиин XXII съездын делегат нүхэр Воловичко хүтэлбэрлэдэг. Энэ ажахы 110 гек-тар талмай дээрэнь гектар бүригөө 36 центнер горох хураажа абаа. Тарилгын ямар аргаар хэгдэнэнээ, хэдэ шэнээнэр үрэнэй хаягдаһаннаа дулдудан нимэ ургаса хураажа абааб:

45 сантиметр зайтай үргэн
рядтайгаар тарилга хэжэ, 270 килограмм
килограмм үрнэ хаяхада — гектарнаа 22 центнер;
— 15 сантиметр зайтай юрын
рядтайгаар тарилга хэжэ, 270 килограмм
үрнэ хаяхада — гектарнаа 33 центнер;
— 7,5 сантиметр зайтай
нарин рядтайгаар тарилга хэжэ,
270 килограмм үрнэ хаяхада — гектарнаа 42,2 цент-
нер.

Энэ дүй дүршэлдэ горьтой анхарал хандуулахаар байна. Миний хүдэлдэг Шатилевска станци нарин рядтайгаар тарилга хэжэ бүри үндэр баян ургаса ху-раадаг гэжэ наһа бараһан академик Петр Иванович Лисницин бүри дайнай урда тээхи жэлүүдтэ намда хөөрөнэн юм. Үйлдэбэридэ үргэнөөр хэрэглэдэг бо-лохын тулада түрүү арга методуудыг үргэнөөр шап-гаха, ёһотой байнаар сэгнэхэ гэшэ бидэндэ шухала болоно.

Россин Федерацин түбэй районуудай, Беларус-син, Латвийн, Литвагай, Эстонин, Сибирин болон Казахстанай областнуудай колхоз, совхозууд-ай ехэ талмайнууд дээрэнь горохын үндэр ургаса абадаг байхан тухай олон жэшээнүүдыг дурдажа болохо байна.

Ойрын нэгэ-хоёр жэлэй турша соо бидэндэ бобы-нуудай үрэн хэрэгтэй хэмжээн соогоо олдохгүй байна гэшэ ха, харин горохын үрэн горьтойгоор олдох байна. Тимээнэ тэжээлэй бобынуудай орондо мүн лэ нимэ үнэтэ, орооното ургамал бологшо горох тариха болохо.

Бобово ургамалнуудыг ехээр тарихада хүдөө ажа-хын үмэнэ бүри ехэ шэнэ арга боломжонууд нээгдэ-хэл. Бобово ургамалнууд нэгэн доро гурбан зорилго шиндэхэ:

Нэгдэхээр, үндэр баян ургаса үгэхэнөө гадна, эдэс хоолдо, мүн мал ажалай хэрэглэмдэ зориу-лагдаха орооно таряа бүри элбэгээр абаха шухала эшэ үндэшнүүдэй нэгэн болоно. Бобынууд нилээд богонинишг үе соо ургажа үрхидэг, намарай хюрууд тээмгүй байдаг. Тимээнэ Сибирин болон Казах-станай районуудта тарихада илангаяа таарамжатай. Бобынууд нилээд эртэ эдэшлэдг дээрэнь ургаса хураалгын хүдэлмэринэ шахардуу бэшэ болголсохо, ерхэ жэлэй тарилгада бэлдэхэднэ тулада полинууд-аа түргэнөөр сүүлэхэ арга олгохо байна.

Горохыг эртэ тариха болохо байна. Тимээнэ хуу-рай халхнай болодог Украинын урда талын хубида, Волга шадарай болон бусад зарим районуудта энэ ургамалыг тарихада таарамжатай байна бшуу. Го-рох эндэ эртүүр эдэшлэхэ байһан дээрэнь хуурай халханда дайрагдахагүй болоно. Богонихон үе соо ургажа үрхидэг дээрэнь горохыг Краснодарска, Ставропольско хизаарнуудта, Кабардино-Балкарска, Хойто-Осетинскы, Чечено-Ингушскы республиканууд-та эртэ тариха, хоёр ургаса абахадаа тэ-рэниг түрүүшын ургамал болгон хэрэглэхэ аргатай байна. Кукуруза газарай хүрхэнэй температурын

10—12 градус хүрэтэр дулаасаад байхада тари-даг гэжэ мэдээжэ. Горохыг нилээд эртүүр, хоёр ба нэгдэ тухай эртүүр тариха болохо байна. 70—80 үдэрэй турша соо ургажа үрхидэг. Х горохыг мартын һүүл багаар гү, али апрелин тариха наа, июнин хоёрдоон арбан хоногой үеэ шэхэ байна. Горохыг хуряжа абаһанайнгаа лээр энэ талмай дээрэнэ июнин гурбадаг дег кукуруза тарихада угаа таарамжатай байлаа, рузыг ургуулжа абахын тулада үшөө дүрбэл үлэжэ болохо байна бшуу. Энэ үе соо куку ороонон эдэшлэхэ яһала үрхидэхэ байна. Тимэ болохоороо, горох ороной урда районуудта жэл-ша соо хоёр ургаса абаха ехэ арга боломжо үгэнэ;

Хоёрдохоор, бобово ургамалнууд белок ехэтэ рнээ адуу малаа белогтой тэжээлээр ханга-дал эрхим найнаар шиндэхэ арга олгоно.

Гурбадахар, бобово ургамалнууд полн үржэл дээшлүүлдэг. Иймнээ бобынууд ага-азот татажа абадаг ямаршыг фабрика шэнгэ мал болоно бшуу. Тинхэдэ хүдөө ажахын бусад малнууд агаарнаа азот татажа абадаггүй, хар-гахынгаа тулада газарай хүрхэндэ байһан эд-дыг бээднэ татан шнгэдэг. Мэргэжэлтэдэй хү-мэдэнүүдыг дурдахамни.

— Горох 20 центнер ургаса үгэхэдөө агаар-килограмм азот бээднэ татажа абаад, ургаса гын һүүлээр гектар газар бүхэнэй хүрхэндэ 4 граммны, 30 центнер ургаса үгэхэдөө 160 граммны азот агаарнаа татажа абаад, гү хүрхэндэ 70 килограммын үлээдэг байна.

— Тэжээлэй бобынууд 20 центнер ургаса үгэхэдөө 142 килограмм азот татажа абаад, бүрин газарай хүрхэндэ 63 килограммын азот, 30 центнер ургаса үгэхэдөө агаарнаа 210 грамм азот татажа абаад, 95 килограммын азот хүрхэндэ үлээдэг юм.

Манайда 30 миллион гектар тухай гү, манай шэшыг хэмжээтэй талмай дээрэ бобово ургам-саашаада таридагдаг болохоор хараалагдаха болохоолоороо, тон байн үнэтэ үтэгжүүлгэ бээ азот угаа ехэ хэмжээтэйгээр газарай хүрхэндэ тариха байна. Химическэ промышленностьда э-нээн үтэгжүүлгэ бүтээжэ гаргаха болоо наа, томо заводуудыг бариха, тэрэнэй тулада хэдэ миллион түхэрэг гаргашалха хэрэгтэй боло-гаа бшуу.

Түсбэлгын органуудай зарим хүдэлмэриг нимэ нанал бодол түржэ болохо байна дан:

— Ургамалнууд өөһдөө агаарнаа үтэгжүүл-тан абадаг байһанайн найшаалтай, тиммэнэ химическэ заводуудыг үсөөнөөр барихада болохо.

Нүхэд, тимэ бэшэ, химическэ промышлен-хүгжөөхэ, минеральна үтэгжүүлгүнүүд, тэрэ азотно үтэгжүүлгэ, мүн гербицидуудыг, бүри нэнтэй, хүдөө ажахын ургамалнуудай хортон-сэхэ бусад химическэ зүйлнүүдыг бүри ехээр дэг болохо гэшэ мүнөө эгээн шухала зорилго

СОВЕТСКОЕ СОЮЗНОЕ КОМУНИСТИЧЕСКОЕ ПАРТИИОН XXII СЪЕЗД

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэлхэн элидхэлэй үргэлжэлэл

Хүхэр гээшэ ороноо электрын элшэ хүсөөр хан-
ленинскэ түсбэй хубин бололоо. Электро-
шинууды бариха, газар ехээр уналдаг болохо
далнууды тааршагүй нягта холбоотойгоор
Ильич Ленин хаража үзэдэг байгаа. За-
мизин, Дунда Азин полинууды уналдаг болохо
Волга шадарай гандуу тала дайдагууды унаар
таху тухай бүри Совет засагай түрүүшын жэл-
дэ Ленин ханажа, бодохо байдаг нэн.

Мүнөө билээр хүсүн түгэлдэр индустриай болоод
адаа ямаршы эрхэ байдалта хүдөө ажыхын про-
мунууды сохом абажа шаддаг байхын тулада
уналда үргэн ехэ түсбэ бөөлүүлхэ ёһотойбди.

Зар уналан хайжаруулаха барилганууды болдох
ын хараата түсбэе КПСС-эй Центральна Коми-
ей даалгаварар Гүрэнэй экономическа совет зо-
го байхай. Орон дотор мүнөө юуэ миллион
эр газар уналдагдаг. Уналдагдаг газарай тал-
е 28 миллион тухай гектар хүрээр үргэдхэхэ зо-
го табигдана.

Мүнөө юуэ үнэ хэгдэхээр хараалагдана:
— Сыр-Дарья мүнэрэй бассейндэ хлопок ургуул-
шэнэ томо район байгуулаха. Багсаажа, тооложо
мүнэй ёһоор, Узбегэй, Казгай, Таджикиг респу-
блунуудай газарнууд дээрхи 800—850 мянган гек-
танууд тала дайды эндэ уналда болохо байна;
— хлопок, барайгар болон бусад ургамалнууды
ахын тулада Узбегэй, Таджикиг ССР-нүүдэй 1,2
миллион гектар газар уналха зорилгоор Нурекскэ
электростанци бариха;

— хлопок элбэгээр таридаг болохын тулада Кара-
йй канал шадар Туркменидэ зургаан зуу мянган
эр газар уналан ашагдадаг болохо;

— Аму-Дарья, Сыр-Дарья мүнэрүүдэй адаг шад-
а 900 мянга шахуу гектар газар уналдаг болохо,
айтар таридаг шэнэ районнууды бии болгохо;
— газар ехээр уналдаг болохын, огородой эдэз, ба-
р, кукуруза элбэгээр тарихын, загана болон
май шубуу үлдэхэдэ таарамжатай эрхэ байдал
болгохын тулада Волго-Ахтубинска шийгтэй на-
б-газари, Волга-мүнэрэй адагай газары болон
е тааруугаар хэрэглэдэг болохо;

— Волга дээрхи В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ, КПСС-
XXII съездын нэрэмжэтэ гидроэлектростанциууд
элшэ хүсүнүүды хэрэглэн, Волга шадарай газар
үргэнээр уналдаг болохо;

— нэгэ миллион үлүүтэй гектар газар уналхын, ба-
р, винограды, огородой эдэз болон техникэскэ
малнууды элбэгээр ургуулан абадаг болохын
ада Доной, Кубанин, РСФСР-эй Европодохи хүн
урда талын ондоомы гол мүнэрүүдэй уһы хэ-
мэхэ;

— барайгар, кукуруза, сахарай свёкло, виноград,
жэмэс, огородой эдэз бүри элбэгээр ургуулан
даг болохын, адуу мал олоор үсхээрхилхын тула-
Крымдэ, Украинын ССР-эй урда талын бусад
нуудта, Молдавида 4,5 миллион гектар газары
ер, Буг, Днестр, Дунай мүнэрүүдэй уһы хэрэглэн
адаг болохо;

— Закавказийн районнуудта газар уналха хүдэлмэ-
хээр хэхэ.

Зар уналха түхээрэлгэнүүды бариха программа
мүнүүдэ байхадаа, манай орон хэдэн олон мил-
лион тоно хлопок, кукуруза, барайгар, сахарай свёк-
ла ажалал бусад олон продуктууды нэмэн
ада шадхаа байна.

Агай уларилай хёо нүлөөнөө хүний сүлөөлхын,
ини байгаалин эзэн болохын тулада манай
ни бүхы юумэ хэхэ.

Мүнүүдэ! Манай промышленностин хүгжэлтын
нууды шэнжэлхэдэ, коммунистическэ байгуула-
лхын шухала асуудал болого ажалал бү-
хы дээшлүүлхэ тухай би хэлэ нэм. Энэ асуудал
е ажахыда мүн лэ тон ехэ удхаанартай.
Мүнөө ажахыда ажалал бүтээсэ түрүүшын арбан
дүй турша соо 2,5 дахиннаа бага бэшээр, тинхэдэ,
мүн жэлэй турша соо таба—зургаа дахин дээш-
лэхэ гэжэ Коммунистическэ парти өөрингөө Про-
м-ин проект соо хараалган байна. Энэ хадаа
мүнээр зорилго болоно. Зүгөөр тэрэни шийд-
сэ зам табигданхай. Коммунистическэ обшество-
ны хүрэмөөр эрхим ажалал үлгэр жэшээнүүд
е ажахын бүхы халбаринуудта мүнөө харуула-
даг болоод байна.

Мүнөө ажахын үйлдбэрин шухалын шухала хал-
баринуудта тосхонуудай түрүү хүнүүдэй ямар ехэ бү-
тэйтэйгэр хүдэлдэг болоһынь хараад үзйт.
Тарянай ажахы. Ороной совхозуудта центнер
мүн тарья ургуулан абахын тулада 2,1 час тухай
хэрэглэдэнэ, тинхэдэ центнер тарянай өөрын
14 түхэриг 10 мүнүгэтэ болодог байха юм.

Тинхэтэй хамта Ростовой областин «Гигант» гэ-
совхозто центнер орооно тарья ургуулахын тулада
минута хэрэгтэй болодоггүй, али өөрын үнэ гурба
ни доогуур байдаг гэбэл, центнер тарянай өөрын
11 түхэриг 53 мүнүгэтэ болодог юм.

Сахарай свёкло ургуулга. Ороной совхозуудта
мүн дээрэ центнер сахарай свёкло тариха ургуул-
лхы тулада 3,2 час гаргашалагдаг, центнерийн
мүн үнэ 1 түхэриг 80 мүнүгэтэ болодог байна. Крас-
дарска хизаарай В. А. Светличин бригадта са-
харай свёкло тариха ургуулаа оньхожоруулагданхай.
Центнер сахарай свёкло ургуулан абахын тулада 17
мүнута гаргашалагдаг, тайлбарилан хэлбэл,
мүн бүхы орон доторхи хэмжээнэй арба нэгэ дахин
мүн, тинхэдэ өөрын үнэ 30 мүнүгэтэ болодог байна.
мүн бүхы орон доторхи орходоо зургаа дахин
ада байна.

Хлопок тариула. Узбегэй ССР-эй совхозуудта цент-
нер хлопком ургуулахын тулада 52 час гаргашалагда-
г, центнер хлопкойн өөрын үнэ 25 түхэриг 30
мүнүгэтэ болодог байха юм. Тинхэдэ Ташкентин об-
ластин «Малеки» гэжэ совхозой нүхэр Кучиней онь-
хожоруулагдан комплексно бригада центнер хло-
пком ургуулахын тулада 10 час гаргашалаа, центнер
хлопкойн өөрын үнэ 7 түхэриг 30 мүнүгэтэ болоо.
Мүн ажалал продуктууды абагга. Совхозуудта
мүн дээрэ абажа үзэхэдэ, нэгэ наалишан 10—12
мүнута гаргашалаадаг, тингэжэ жэлэй турша соо 30—
40 тонно нү наажа абадаг байна. Ивановска обла-
стын «Шуйский» гэжэ совхозой наалишан Зинаида
Заботина хураггүй бүтээсэ ехэтэйгээр
адаг байха юм. Тэрэ «Елочка» гэжэ түхэлэй
мүнүгэтэ тодохо оньхожоруулагдан фермдэ
мүнүгэтэ. 1960 ондо нүхэр Заботина 150 үнэ на-
алишан 307 тонно нү абаа. 1961 ондо өөрингөө үбгэн,
мүн Дмитрий Ильич Заботиний хамта фермдэ
мүнүгэтэ. Тэдэнэр хоюулан 300 үнэ наадаг, 650 тонно
наажа уялга абаан аад, 510 тоннынь наагаад
ада. Центнер нү наажа абахын тулада нэгэ хүн 4,8
тонно хүдэлхэн болоно, тинхэдэ ороной совхозууд-
та дээрэнь абажа үзэхэдэ, 14 час гаргашалагда-
да байна.

Мүн жэшээнүүдэй ямар тобишолол хэхэ болохо
мүн? Совхозууд болон колхозуудта бүхы дээрэ

туйлагдананда орходоо түрүү совхоз, колхозуудта
ажалал бүтээсэ 5—6, мүн дээшлэхэ дахин дээрүү
байха юм. Тинхэдэ ажалал бүтээсэ дээшлүүлхэ
талаар энэ алхамы тэдэнэр хэдэн арбаад жэлэй
туршада бэш харин хэдхэн жэлэй туршада хэ-
нэн байгаа гэжэ онсолон тэмдэглэхэ шухала байна.
Ажалал бүтээсэни нимэ хэмжэээ бүри ойрын үедэ кол-
хоз, совхозуудай бүхы дээрэ туйлажа шадхаар үй-
лэдбэрэ эмхидхэхэ зорилго маанайд үмэнэ табиг-
дааг байна.

Энэ хадаа хүсэр зорилго болоно. Энээнэе шийд-
хын тулада партиин болон арадай зүгһөө ехэ орол-
долго гаргаха, гүрэнэй материальна арга боломжо-
нууды элсүүлэн хэрэглэхэ шухала болоно гэшэ. Зү-
гөөр нимэ юумэ хэхэнэ гадна, манай хүдөө ажахын
хүгжэлтэдэ үшөөл горьтойхон наад ушарууддаг
өөрөө бүтэхэ абадалта найдальгы зайсуулаха хэрэгтэй.
Хүдөө ажахын үйлдбэридэ зарим партийна ор-
ганизацинууд эдбхитэйгээр хамааран оролсодоггүй,
ажал хэрэгтэе хайнаар мэдэн, нүлөө үзүүлдэггүй ба-
на. Үйлдбэринэ хайнаар эмхидхэхын тулада шухала
хэрэгтэй болохо хүнүүдэй бэшэ, харин колхоздо бии
байхан бүхы хүнүүдэй хүдөө ажахыда хүдэлдэг бай-
хан хуушанай гурим үшөөл бии байнаар.

Мүнөө эрхэ байдал тад ондоо болоо, хүдөө ажахы
улам бүри ехээр оньхожоруулагдана, тэрэндэ бүри
ехэ эрилтэ хэгдэнэ. Хүдөө ажахыда хуушанай ёһоор
хандахаа болхо, тэрэнэй тухай хуушархан ойлгом-
жонууднаа арасаха хэрэгтэй. Эгээн гол юумэн гэхэдэ,
хүсэ багаар гаргашалаад, шаддаа наа ехээр продук-
ци абадаг болохо ябадал хангаха хэрэгтэй.

Тинмэнэе хүдөө ажахын али бүхы халбаринууды
саашадан оньхожоруулахын, электрын элшэ хүсөөр
хангахын түлөө, техникы эрхим хайнаар ашаглахын
түлөө тэмсэхэ гэшэ эгээн лэ шухала зорилгонуудай
нэгэн болоно. Энэ хадаа манай кадрнуудай дүй дүр-
шлөө, эмхидхэхы бэлгэ шадбаринаа, техникы
даажа байдаг хүнүүднэ нилээд ехээр дүлддэха
байна. Бар хүсэ бүри ехээр хангадханаанай бэшэ, ха-
рин хүдөө ажахы мүнөөнэй шэнэ шэнэ техникээр
саашадан эбсэглэлэнэй ашаар колхоз, совхозуудта
ажалал бүтээсэ дээшлүүлэгдэхэ ёһотой. Хүдөө ажа-
хын үйлдбэрин түрүү технологиодо тааруу али бүхы
машинуудуудар колхоз, совхозууды бултыннь ша-
даал наа богонихон ех соо хангаха, орооно тарья ху-
рааха бүри түрүү арганууды хэрэглэхын, кукуруза,
хлопок, лён, сахарай свёкло, хартаабха тарижа ур-
гуулгы хүсдөөр оньхожоруулахын тулада шэнэ ма-
шинанууды, тэрэшлэн мал ажалал хүдэлмэри онь-
хожоруулаха хэрэгтэй болохо техникы ухаалан
зохёоо тухай тусгаар оролдог гаргагдаха ёһотой.

Бүри ехэ бүтээсэй машинууды, илангаа
трактор, комбайнууды, транспортна хэрэгсэлнүүды
хэрэглэдэг болохо шухала. Жэшээлхэдэ, ороной та-
ла газартай нотагуудта хэрэглэхын тулада 200—220
мортиной хүсэтэй шэнэ, түргэнөөр ябадаг хүсэтэ тра-
кторнууды, тэрэндэ хэрэгтэй болохо шухала багажа
эбсэглүүды билээр бүтээжэ шадахабди, бүтээхэ
ёһотойшөөбди. Энээн тухай КПСС-эй ЦК, СССР-эй
Министруудай Совет шийдхэбэри баталан абаад
байна. Иимэ тракторнууд мүнөө ашаглагдаха бай-
даг ДТ-54 гэжэ тракторта орходоо гурба—дүрбэ да-
хин ехэ бүтээсэй, таланин үйлдбэридэ хэрэглэбэл,
экономическа талаараа угаа ехэ ашагтай байха боло-
но. Нэгэ миллион тарянай газар элдүүлхын тула-
да хүсэтэ тракторнууды хэрэглэхэдэ ашагтай бай-
хан тухай мэргэжэлтэдэй тоо мэдээнүүды дурда-
хамни.

	ДТ-54	200—220 мориной хүсэтэй двигателтэй трактор
үдэрэй турша соо халхан газарайн дунда зэргын хэмжээн	7,6 гектар	21,2 гектар
20 үдэрэй турша соо на-марай паар халхан туй-лада хэрэгтэй болохо тракторнуудай тоо	6,6 мянга	2,4 мянга
Хоёр халаан соо хүдэл-хэд хэрэгтэй болохо трактористнуудай тоо	13,2 мянга	4,8 мянга.

Миллион гектарта абтаан мэдээнүүд эндэ дур-
дагданхай байна. Зүгөөр манай орон дотор хүсэтэ
тракторна агрегадууды хэрэглэхэ болохоор 80 мил-
лион тухай гектар халалагдаг газар бии байна
бшуу. Тинмэ болохоолооро, нимэ агрегадууды хэрэг-
лэд байбал, экономическа талаараа хэдэн оло дахин
ашаг олзтой байха болоно.

Трактор болон хүдөө ажахын машинууды са-
шадда бүри олоор бүтээдэг болохын тулада хэмжээ-
нүүды абахамнай шухала болодо байна. Тракторна
заводуудай, хүдөө ажахыда техникэ бүтээжэ үгэдэг
бусад предпритинуудай үйлдбэрин хүсэ шадальны
үргэдхэхэ, тэдэни мүнөө усын нарин хайн түхээр-
рэлгэнүүдээр эбсэглэхэ, шэнэ техникэ ухаалан зо-
хёоо асуудалнууды амжалттайгаар шийдхэжэ ша-
дахаар дүршлэтэй хүдэлмэрилгэдөөр конструктор-
ска бюрунууды хангаха хэрэгтэй.

Нүхэдүүд! Хүдөөдэ үйлдбэрилхын хүсүнүүды хүг-
жөөхэ, мүн коммунист ёһотой олонинын харилса-
нууды байгуулаха гэшэ хоорондоо тааршагүй хол-
боотой гэжэ партиин Программын проект дотор тоо-
лодоно. Иимэл байха ёһотой ха юм. Ушарын ажал
хэхэ байха үедэ, үйлдбэринэ хүгжөөлгын, комму-
низм байгуулахын түлөө бүгдэ арадай тэмсэлэй үедэ
коммунист ёһотой олонинын харилсаан байгуулагда-
даг.

Манай хүдөө тосхой коммунизмын замаар ураг-
шаа дабшахадан ямар юумэ жиирэй шэнжэтэй бай-
хаб? Техникээр эбсэжэлгын, үйлдбэринэ эмхид-
хэлгын хэмжээнэй талаар социалист хүдөө ажахы
промышленностьта дүтэрхы болохо. Энэ ямар удха-
тайб гэхэдэ, ажал хүдэлмэрилхын шаанарай талаар
ехэ хубилалта болохо байна. Колхознигуудай, совхо-
зуудай хүдэлмэрилхэдэ культурно-техникэскэ болбо-
соролой дээшлэхэ, хүдөө ажахын бүхы халбаринууд-
тай мүнөө усын шэнэ техникээр хангагдаха тутам
хүдөө ажахын ажал хүдэлмэри индустриальна ажал-
тай адлирхуу болохо байна.

Хүдөөдэ коммунист байгуулалтын зорилгонууды
шиидхэхэдэ, социалист хүдөө ажахы хүгжөөхэ та-
лаар манай ороной олонон баян дүй дүршлэдэ билд-
нэр түшэглэхэ ёһотойбди. Энэ дүй дүршэл юун тухай
гэршлэхэ үгэнэб? Советскэ Союзнай хүдөө ажахыда
хоёр ондоо гүхэл янзын социалистическэ предприти-
нууд — совхозууд болон колхозууд бии болонхой.

В. И. Ленинэй үүсхэлээр совхозууд хүдөө ажахы-
дахы гүрэнэй социалистическэ предпритинууд бол-
манай байгуулагдаа нэн. Совхозууд хадаа усын
таряшадай жэжхэн ажахинуудта орходоо томо со-
циалист ажахын булюу хайн байны харуулаха, оршон
тойрон ажагуудга таряшадта жэшэ боложо үгэхэ
үггэтэй байхан юм.

Совхозууды байгуулаха талаар ленинскэ түсбэе
манай парти амжалттайгаар бөөлүүлээ. Совхозууд
ехэ хүсүн боложо ургаа, ашаг олоо ехэтэй предприти-
нууд болоо. Тэдэнэр мүнөөнэй техникы, эрдэм
ухаанай туйлалтанууды үргэнээр хэрэглэнэ, ажалал
бүтээсэе бүри ехээр дээшлүүлнэ, тинмэ болохооло-
роо, хүдөө ажахын нилээд химда сэнтэй продукци
гаргадаг байна. 1960 ондо центнер продукци абахын
тулада хэдэ шэнээн хүсүн гаргагдаа: центнер ороо-
но тарья (кукурузагүйгөөр) абахын тулада совхо-
зуудта—2,1 час, колхозуудта—7,2 час гаргаша-
лагдаа; центнер нү наахын тулада совхоздо—14,2 час,
колхоздо—20,8 час гаргашалагдан байна. Совхо-
зуудта эбэртэ бодо малай шэгнүүрэй нэмэлтын нэгэ
центнерээр нэмэхын тулада нэгэ хүнэй 66 час соо
ажаллаха ээргэтэй байгаа наан, колхозуудта 118
час соо ажаллаан болоно. Гахайн нэгэ центнерээр
нэмэхын тулада нэгэ хүн совхоздо—57 час, колхо-
зуудта—133 час соо ажаллаха ээргэтэй болоно.

ЦК-гэй тоосон соо тэмдэглэнхэй ёһоор хүдөө
ажыхын продуктууды абалгада совхозуудай үүргэ
хүүлэй жэлнүүдтэ илангаа ехээр дээшлэнхэ байна.
Шэнэ газар элдүүлхэхэ, томо городууд болон про-
мышленна-центрнууды нү, хартаабха болон оgoro-
дой эдэгээр хангаха зорилгонууды шийдхэхэ үедэ
совхозуудай булюу хайн байганин бүри эли то-
доор харагдаа.

Мүнөө хүдөө ажахын үйлдбэринэ эмхидхэлгээр
зарим совхозууд эрхим жэшээ үшөөл харуулдаггүй
байна. Оньхожоруулагдан томо ажахын бүхы арга
боломжонууды бүри хүсэд хайнаар совхоз бүхэ-
нэй ашагладаг болохын тулада үшөө олон юумэ хэхэ
хэрэгтэй.

Томо социалист хүдөө ажахын нүгөөдэ түхэл янзань
колхозууд болоно. Энэ хадаа олон миллион усын
таряшадай жэжэ ажахинуудай социализмда дам-
жан орохо зам юм. Энэ замые В. И. Ленин тодор-
хойлон заажэ үгэнэн байгаа. Колхозууд совет таря-
шадта коммунизмын нургуули боложо үгөө. Хара
аминнайнгаа усын аша туйны хараад лэ ажагуулан
таряшадтай олон зуун жэлэй ёһо заншалы зай-
суулаха, тэдэнэй хамтаараа ажал хэдэг, нитын то-
мо ажахы эрхилдэг болохо хэрэгтэ колхозууд нилээд
ехээр туһалаа. Колхозууд хүгжэлтын ехэ замаар
ябажа гарха. Бүдүүлг тулюур техникэтэй, ажалаа
ёһоор эмхидхэлдэггүй, юумээ нэгэн адли гуримаар ху-
баарилдаггүй байхан түрүүшын усын хүдөө ажахын
артелинуудтэ орходоо мүнөөнэй колхозууд тад ондоо
болонхой. Мүнөөнэй колхозууд оньхожоруулагдан
томо ажахы болоно. Хүүлэй жэлнүүдтэ партиин бөө-
лүүлхэн хэмжээнүүдэй ашаар колхозууд нилээд
ехээр бэхжээ, нитын ажахы улам ургаа, хүдөө
ажыхын продуктууд бүри элбэгээр абадаг болоо,
колхознигуудай байдал улам хайжараа.

Зарим нүхэд нигжээ асуудаг: хүдөө ажахы
колхозно болон совхозно замй алагатарнь саашадаа
хүгжэхэб? Социалист үйлдбэрин хоёр янзын түхэл-
лэй ажахинууд аляниинь саашадаа хүгжөөгдэхэ
нарижуулан хайжаруулагдажа, хүдөө нотагта ком-
мунизм байгуулагдажа гэжэ парти тоолодог байна.
Социалист түхэл янзын нэгэ ажахын нүгөөдэнь зү-
роугээр табича болохогүй. Колхозууды, мүн со-
вхозууды техникын болон эрдэм ухаанай туйлалта-
нууды үр эхэтэйгээр хэрэглэжэ, нитын үйлдбэ-
рин түргэнөөр үргэдхэхэ шадахаар томо социалист
ажыхинууд болоно. Материальна арга боломжонууд-
дайн адли, үйлдбэрин хайнаар эмхидхэлдэг, ша-
дамараар хүтэлбэрилдэгдэг байгаа наа, алины
түхэлхын ажахы эрхим хайн үр дүн үгэжэ шадаха
байна.

Мүнөө үедэ олон колхозуудтахи ажалал
бүтээсэ совхозуудайнда орходоо доогуур, продук-
цинь өөрын үнэ дээрүү байна. Энэ хадаа колхозууд
өөрингөө үүргэ дүүргэдэ хойшоо гараа, мүнөөнэй
үйлдбэрилхын хүсүнүүдэй хүгжэлтын хэмжээнэдэ
тааралдахаа болбо гэнэн удхатай бэшэ юм. Шалта-
гаанин тэд ондоо — хамагай түрүүндэ үйлдбэринэ
эмхидхэлхэдэ, хүтэлбэрилхөө, тэрэшлэн техни-
кээр хангагдасын хэмжээнээ шалтагаалдаг байна.
Дүршлэтэй кадрнуудтай, хайн эмхидхэлхэдэ болон
мэргэжэлтэдэй газарта, үйлдбэринэ эмхидхэлхэдэ тухай
оролдолго гаргадаг газарта, хүдэлмэрилгэдэ мате-
риальна талаарнь урмашуулаха гол ёһонуудай хэ-
рэглэгдэдэг газарта совхозууды, мүн колхозууды
хайнаар хүгжэдэг. Тинхэдэ, колхозно экономикы
түргэнөөр хүгжөөхэ бодото эрхэ байдал хаа хаанагүй
бии гэжэ онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Гол юумэн гэхэдэ, үйлдбэрэ эрхим хайнаар эм-
хидхэхэ, мүнөө усын техникы, эрдэм ухаанай туй-
лалтанууды шадамараар хэрэглэхэ, тэрэнэй үндлөөр
ажалал бүтээсэе бүри ехээр дээшлүүлхэ хэрэгтэнэ
колхозуудта туһаламжа үзүүлэхэ шухала. Гэгдэлтэй
нула колхозууды кадрнуудар—колхозуудай түр-
үүлшэнээр, бригадирнуудар, хүдөө ажахын
мэргэжэлтэдээр хангаха гэшэ тон шухала байна.
Бүхы колхозууды түрүү совхозуудай зэргэдэ оруул-
ха зорилго табигдана.

Колхозууды бэхжүүлэн хүгжөөхэ тухай гүрэн
угаа ехэ оролдолго гаргадаг. Тинхэдэ гүрэнэй түс-
бүүды наринаар дүүргэхэ, үйлдбэрин болон бусад
нитын фонднууды ехэ болгохо, ажалалын бүтээсын
дээшлэнхэй жэшээгээр колхознигуудай олоо дохо-
ды нэмэхэ гэшэ колхоз бүхэнэй нагтын ёһо гурим
байха зэргэтэй.

Хүдөө ажахын саашанхи хүгжэлтэдэ, хүдөө ажа-
хын продуктууды элбэг дэлбэгээр абаха зорилго-
нууды шийдхэлхэдэ хүдөөдэхэ гол социалистическэ
предпритинууд бологшо совхозуудай үүргэ сааша-
даа бүри ехээр дээшлэхэ юм. Билээр совхозууды
орооно тарья, хлопком, мяха, нү, нооно, огородой эдэз,
үр, жэмэс, сайн наба абадаг түрүү зэргын фабри-
канууд болгохо ёһотойбди. Тэрэшлэн совхозууд
үйлдбэринэ эрхимээр эмхидхэлгын жэшээ харуул-
хааа гадна, хүнэй ажабайдал эмхидхэхэ, соёл бол-
босоролы дээшлүүлхэ, тэдэни коммунист ёһоор
хүмүүжүүлхэ талаар жэшээ харуулаха зэргэтэй.

Колхоз болон совхозуудта үйлдбэрин хүгжөө-
дэхэ үедэ тэндэ олонинын харилсаанууд нарижуу-
лан хайжаруулагдадаг, хүдөө ажахы бүри ехээр хүг-
жээ, коммунист ёһоор үйлдбэринэ эмхидхэлхэдэ,
хубаарилга хэлгэдэ дамжан орохо арга боломжо бии
болгохо байна. Энэ зорилго бөөлүүлгэдэ материаль-
на талаар урмашуулаха гол ёһонуд шухала үүргэ
дүүргэхэ юм. Хайшаан магталгы болон материальна
урмашуулгы билээр саашадаа тааруугаар хэрэг-
лэхэ, обшестводоо ехэ продуктууды үгэнэн хүнүү-
ды урмашуулаха, эрхим ажалал жэшээ дээрэ шанга
жаяг журамтай байха, коммунист ушар ёһо мэдэхэ
ябадал хүмүүжүүлхэ ёһотойбди.

Нүхэдүүд! Хүдөө ажахы хүгжөөхэ агууехэ түсбэе
манай парти хараална. Ямар ороо бэрхэтэй эрхэ бай-
далта социалист хүдөө ажахын байгуулан хүгжөө-
дхы билээр булгадаа наанабди. В. И. Ленинэй
захья заабаринууды хүтэлбэри болгон, Коммунисти-
ческэ парти бэрхэшэлнүүды шадамараар дабаад,

таряшадны социализмын замда оруулаа. Мүнөө би-
дэнэр коммунист байгуулалтын үргэн ехэ замда га-
раад ябанабди. Маанадай үмэнэ гайхамшагта холын
хараа замууд нээгдээд байна. Энэ хадаа намдуу
жэгдээр, шахардал бэрхэшээлгүйгөөр урагшаа даб-
шахабди гэнэн удхатай бэшэ ха юм.

Хүдөө ажахын продуктууды элбэг дэлбэгээр
абадаг болохын түлөө тэмсэхэдэ горьтой наад бэр-
хэшээлнүүды дабажа гараха, олон орсо асуудал-
нууды шийдхэхэ ёһотой байнабди. Агууехэ түүхэтэ
баян дүй дүршлэтэй болоон партииннай таряшадны
коммунизм байгуулаха замаар зоримгойгоор, этигэл
найдбаритайгаар хүтэлхэ байна.

3. Арад зоной энхэ байдалтай улам хайжаруулаха, хүн зоной ажабайдалтай эгээн баян хайхан бололго

Нүхэдүүд! КПСС хадаа ойрын хорин жэлэй тур-
шада арад зоной ажабайдалы капиталлыс ямар-
шы гүрэнэйхидэ орходоо эгээл хайн болгохо, мате-
риальна болон культурна баялгинууды элбэг дэлбэг
болгохо тон шухала арга нүхээсэл байгуулаха гэнэн
агууехэ зорилго табича.

Түрүүшын арбан жэлэй туршада бүхы совет хүн
зон үргэн хэрэглэлэй зүйлнүүдээр элбэг дэлбэг боло-
хо, материальна талаараа гүйсэд хангагдаха юм.
Тингэжэ хүн бүхэндэ сэхэ хабайтай асуудалаар капи-
тализмда орходоо булюу шийдхэхы хүсэтэй байханаа
коммунизм харуулаха. Түүхэдэ эгээл түрүүшынхээ хүн
зоной дутамаг ядуу байдал хүсэд түгсөөр, эсэлэн
усадхагдажа байна. Энэ хадаа шэнэ обшествон гай-
хамшагта туйлалта болоно. Капиталистическэ нэгэ-
шы орон нимэ зорилго урдаа табича шадхаггүй.

Эгээл дээдэ хэмжээнэй эрхим хайн байдал совет
арадай туйлаха хэрэгтэй хоёр гол шухала арга нүхээ-
сэлхөө болоно. Нэгэдхээр, ажалал бүтээсэе, бүхы
олонитын үйлдбэрин болон национальна олоо до-
ходые дээшлүүлгын талаар капитализмда орходоо
үлүү байхан арга боломжонь. Хоёрдохөөр,

СОВЕТСКОЕ СОЮЗНОЕ КОМУНИСТИЧЕСКОЕ ПАРТИИНО ХХII СЪЕЗД

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВЫЙ хэлэнэн элдхэлэй үргэлжэлэл

сон байдалтай хуурийн гэрнүүд, транспортна магистральнууд, коммунална-ажууланууд, хүүгэдэй, соёл культурын болон спортивна эмхи зургаанууд, мүн хүдөө хуурийн нотагуудай бүхы эгээн хайн зүйлнүүд—баян дэлбэг ногоон ургамалнууд, уна сөөрэмүүд, сэрбүг хайхан агаар гэхэ мэтынь өөһдөгөө бии болгон хүгжэхэ ёһотой.

Программын проект соо хүдэлмэрийн үдэрые саашааа хороохоор хараалданхай. Энэ хадаа арал зоной культуру-техническ хэмжээе түргөөр дээшлүүлхэ, тэдэндэ улам хайнаар амарха үргэн ехэ арга олгоно. Бидэнэр хадаа мүнөө долоон часай, харин зарим халбаринуудта зургаан часай хүдэлмэрийн үдэртэ оронхойбди. Түүрүүшын арбан гэжэй туршада зургаан часай хүдэлмэрийн үдэртэ гэхэ гү, али 35 часай хүдэлмэрийн неделидэ үргэн олонинтэ хүдэлмэришэд, бүришэ богони хүдэлмэрийн сагта (30 час недели соогоо) бэшэ хүдэлмэришэд орохо байна. Коммунизм байгуулжа байгаа орон дэлхэй дээрэ эгээл богонихон хүдэлмэрийн үдэртэй орон болохо. Ажалай бүтээсэ дээшлүүлгэ хүдэлмэрийн сагые улам саашан хороохо арга боломжо олгохо.

Тинхэтэйнь хамта хүдэлмэришэдэй болон алба хаагдай түлөөнэтэ амаралтань 3 недели хүрэтэр, харин удаань нэгэ бара болотор дээшлэхэ юм. Мүн колхозингуудышэ баймга түлөөнэтэй амаралта абадаг болохо.

Нүхэдүүд, хэһэн ажалай хэмжээгээр хубаарилдаг социалистическ ёһо гуриймнаа хүн бүхэнэй эрилтын хэмжээгээр хубаарилдаг коммунист ёһо гуриймда орохобди. Тинхын тулада материалына болон культурина элбэг дэлбэг хэрэгсэллээ гадна, энээнхээшэе бага бэшэ шухала нүхэсэл—ажал хүдэлмэрийн хүн бүхэнэй тои түрүүшын ахамидаралай хэрэгсэллэжэ болохо хэрэгтэй. Энэ арга нүхэсэлэй бэлдүүлгэдэггүй сагтань хүн бүхэнэй хэһэн ажалые хараадаа абангүйгөөр коммунистическ ёһо гуриймаар хубаарилгэ «бэлдүүлхэ» гэхэн нэгдэлгэ хадаа үйлдэбэрилгэе хандаргаан тэгшлээл бэлдүүлгэ болоно, гэшээ. Иймэ «забаринуудта» эсэргүүсэн, парти эрид шууд тэмсэнэ.

Парти хадаа ойрын 20 жэл соо хэһэн ажалай зэргээр түлөөнэтэ үгэлгэ гэшээ материалына болон культурина эрилтүүдэе хангалтын гол шухала үндэнэ хуури болон гэжэ тоолоно. Хэһэн ажалай зэргээр түлэдэг гурийм хадаа үйлдэбэрилгэ хүгжөөлгын хүсэтэ нүхэсэл болодог, ажалшалай культуру-техническ хэмжээе урмашуулан дээшлүүлжэ, тингэжэл хүндэ хүшэр бар хүсээнэй болон ухаан болодой ажал хүдэлмэрийн хоорондохой горьтойгон илгаае байн-байн дабан гараха хэрэгтэ түлөөлнэ. Энэ ёһо гурийм арал зоной бодото олоо доходо дээшлүүлхэ шухала үндэнэ хуури болоно. Олонинтын баялгийг улам саашаа ургаха бүрини, бүри хээр гү, али бүри багашаг ажалай түлөөнэтэй хоорондохой илгаан байн байн хорохо байна. Ажал хэхэ моральна урмашуулгэе бүхы хэмжээгээрн хүгжөөхэ, бэхжүүлхэ хамта коммунистическ общество байгуулгын шухала нүхэсэл болохо, хэһэн ажалай зэргээр абаха түлбэрийн ёһо гуриймэ эрид шууд, гүйсэдөөр хэрэглэхэ ёһотойбди.

Бүри ойрын 10 жэлэй туршада СССР дотор эгээн бага салын хүлэн абадаг хүдэлмэришэд болон алба хаагдай гэжэ оройдоо байхыа болижо, түүхэтэ удаа шанартай зорилго шийдхэгдэхэ юм. Ажалай түлөөнэтэй хэмжээе адишаг болгодог хадаа багсаан тэгшээрүүлгэтэй амарышэ нинтэ холбоогүй, юуб гэхэдэ, энэ хадаа мэргэжлгүй ажалые мэргэжлэтэй ажалаар нэлгэлгэтэй таһаршагүй холбоотой юм. Ажалай бүтээсэ дээшлэхэ тума мэргэжлэтэй хүдэлмэришэдэй ажалай түлөөнэтэ улам ургаха зэргэтэй. Ажалай бүтээсэ түргөөр дээшлэхэн колхозуудта хэһэн ажалын дунда түлбэрийн ойрын хорин жэл соо хүдэлмэришэдэйхидэ орходоо бүришэ түргөөр ургаха юм. Мүн инженерүүд, техникууд, агрономууд, медицинск хүдэлмэришэд, багшанар болон культурын хүдэлмэришэд гэхэ мэтэ советскэ интеллигенциин түлөөлгүшэдэй ажалай түлөөнэе дээшлүүлхэ зорилго табигданхай.

Арал зоной ажана байдалые хайжаруулха нүгөөдэ тон шухала зам—олонинтын хэрэгсэлэй фонднуудыг үргэлжлэхэ тон ехэ удаа шанартай болохо юм. Эдэ фонднуудай зөөринүүд обществоын гэшүүдэй хоорондо тэдэнэй хэһэн ажалай хэмжээ болон шанарые хараадаа абангүйгөөр минтээр хубаарилдагха юм. Программын проект соо эдэ фонднууд хүн бүхэнэй хэһэн ажалай түлбэридэ орходоо бүришэ түргөөр хүгжөөлгөөр хараалданхай, юуб гэхэдэ, олонинтын хэрэгсэлэй фонднууд хадаа коммунистическ хубаарилгада сэхэ орохо зам болоно. Ойрын хорин жэлэй туршада олонинтын хэрэгсэлэй фонднуудай жэл бүри гаргалшалагдаа хэмжээнэ арба гана дахин хайнаан, 1980 ондо 255—265 миллиард түхэриг болотор ехэ болгохоор хараалданхай. Хорин жэлэй дүүрээд байхыда, эдэ фонднууд тухайлхада, арал зоной бүхы олзо доходоын хахадны болохо юм.

Общественнэ фонднуудай ургалтые ажалай урмашуулгын болон хэһэн ажалай жэшээгээр хубаарилгын ёһо гуриймуудтай зүбөөр тааралдуулан зохиохо гэшээ тон шухала. Программын проект хадаа ойрын хорин жэл соо олонинтын фонднуудые хүгжөөлгын нимнүүд гол шухала шэглэлүүдэе хараална: хүүгэдэе болон ажалай хүсэ абахаа болийн хүүнүүдэе обществоын тэдэмжэдэ абаха, бүхы хургуулида түлөөлгүгээр хураха, арал зонин минтээр аргалха, гэр байра, коммунална хангалта, коммунална транспорт түлөөлгүгэй болохо. Хүүгэд болон ажалай хүсэ абахаа болийн зонини обществоын тэдэмжэдэ абагта гэшээ манай байгуулалтын үндэр дээдэ идеяда хариуцаан тон хайн хайхан хэрэг болоно. Нүхэдүүд, инмэ зорилгонуудые шийдхэхэ аргатай болон сагай эрхэндэ бидэнэр омогорхонобди.

Бүхы хургуулинуудта түлбэриггүйгөөр үлгөөнэй халуун эдэе хүүгэдтэ үгэхэ, хурагшадта ном хэрэгсэл болон хургуулины хубсаануудые мүн лэ түлбэриггүйгөөр үгэхэ сагай олоо бэшэ болохой. Удаан хүүгэдэй салуд болон яслинуудта үхүүдүүдэ байлганаан түлөө, хургуулинуудта утагдагдан үдэрнүүдтэ хурагшадые байлганаан түлөө түлбэри түлөөлгэ гүйсэд болуулагдаха юм. Мүнөө үедэ ажалшад өөһэ-дынгоо хүүгэдэе хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ гол гаргашыи даадаг байгаа наа, харин ойрын хорин жэлэй эсэстэ хүүгэдэе тэгжээлгэ ба хүмүүжүүлгын гаргашуудай, тухайлхада 75—80 процентынь общество түлэдэг болохо юм. 1961—1980 онуудта багашуул болон хүүгэдэе хүмүүжүүлгэдэ домологдон гүрэнэй зөөри 10 гаран дахин дээшлэхэ юм.

Хүүгэдэе тэгжээхэ, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ, тэрэшлэн ажуулангай хангалтые обществоын өөртөө улам бүри хээр абадаг болонон ушарын-тон ехэ социальна удамшанартай. Юуб гэхэдэ, энэ ажуулангад эхэрнүүдэй тэгшбэшэ эрхэтэй байхан-үлгэдэлүүдэе

гүйсэд усадхана. Эдэ хэмжээ-ябуулгануудые бэлдүүлгэ хадаа мүн олон бүлэтэй байхан ушарнаа гардаг тэгшбэшэ байдалые усадхана шуу.

Тинхэтэй хамта ажалай хүсэ дабахыа болийн бүхы зонини общество өөрингөө хангалтада гүйсэд абадаг болохо байна. Байн байн пенсн улам дээшлэхэ. Үндэр наһатай болон үлбэр болонон зоной байха пансионатууд—байшангууд улам олошоржо, энээндэ бүхы хэрэгсэлэе хангаха юм. Хоёрдохой арбан жэл соо ажалай хүсэ дабахыа болийн бүхы зонини хангахы нэгэн янзын пенснн системэдэ орохо арга боломжо байха.

Эдэ бүхы хэмжээ-ябуулгануудые бэлдүүлгэнэй ашаар совет хүнүүдэй бэын элүүр энэ байдалые улам саашаан хайжаруулха, тэдэниэ бүри ута наһатай болохо арга боломжонуд байгуулагдаха. Энэниэ бэлдүүлхэ хэрэгтэ арал зоной элүүрые хамгаалха эмхи зургаануудые улам олошоруулга тон ехэ үүрэг дүүргэнэ шуу. Город болон хүдөөгэй арал зоноуд бүхы янзын мэргэжлэтэй медицинск туһаламжаар гүйсэд хангалдаг болохо. Элдэб үбшнхөө арал зонини уридшалан нэргүлэн хамгаалха хэмжээ-ябуулганууд улам хүгжөөгдэхэ. Больницануудай, санаторинуудай, амаралтын гэрнүүдэй, пансионатуудай тоо улам олошоруулдагхаар хараалданхай. Манай орон дотор үннэй бии байгаа түлөөнэтэй медицинск туһаламжаа гадна, үбшнэ зонини түлөөнэтгүйгөөр санаторио амаруулха, мүн медицинсментнуудые түлөөнэтгүйгөөр үгэдэг болохо юм.

Коммунистическ байгуулалтын гайхамшагта туйлалтын хадаа гэр бүлэ бүхэниэ түлөөнэтгүйгөөр байн болбосон байдалтай байраар, гол шухала коммунална хэрэгсэлээр хангалга болоно. Хоёрдохой арбан жэлэй туршада мүн ондоо тон ехэ социальна хэмжээ-ябуулга—предприятинууд, эмхи зургаануудта, мүн үйлдэбэрилдэ хабарадан колхозингуудта нинтын элдэ хоол (удын эдэн) түлбэриггүйгөөр үгэдэг болохо юм.

Совет арал хадаа капиталист ороноудай ажалшад ойройдоо зөөгүгэй ажабайдалай социальна аша урые мүнөө үедэшэ дүүрэн хэрэглэхэ байна. Тэрэ хадаа мүлжэлтэ, дарлалта, хүдэлмэригүгэй байдал, кризис, расова болон ажалай түлөөнэ түлэлгэдэ доромжолуулаха ябадал гэшээшэ мэдэхгүй. Тэрэ хадаа үлгөөдэрдөө найдамтайгаар этигтэн ябадаг. Зүгөөр, мүнөө үедэ Советскэ Союз хадаа дунда зэргээр хүн бүхэнэ хүртэсын хэрэгсэлэй талаар, хүн бүхэнэ хүртэсын бодото олзо доходои нинтэ хэмжээнэй талаар үшөөл США-наа гэгдэнэ. Тинхэ зуураа, инмэ хоёр шухала ушарые мартажа болохогүй: ямар хэмжээнэ бидэнэр эхилэхэбди, США-да орходо дайн сэрэг манда ямар ехэ хохидол гарза гаргуулааб. 1980 ондо СССР-тэ хүн бүхэнэ хүртэсын талаар бодото олзо доходои США-гэй ажалшадай мүнөө үеын олзо доходои орходо, багсаахада 75 процентыг үлүүлэн дээшлэхэ. Зүгөөр хүн бүхэнэ дунда зэргээр хүртэсын нормо тухай хэлэхэдэ, США-да тэдэнэйман саада тээ олон миллион гүйсэд хүдэлмэригүгэй болон хүдэлмэригүгэй шахуушуул, тон бага салинтай, тулоур ядуу нүхэн байрада байдаг, тон шухала хэрэгсэлээр дутадаг бага мэргэжлэтэй ба хара ажал хэдэг хүдэлмэришэд байна гэжэ хараадаа абаха хэрэгтэй. Харин манай орон дотор гэр бүлэ бүхэн үргэн хэрэгсэлэй зүйлнүүдээр, удаань материалына болон культурина бүхы ашаг шэмээр элбэг дэлбэгээр гүйсэд хангалдаха юм.

Арадай ажана тэнгилэн байдалые хайжаруулхаар хараалданхай түсүблэг амгалан тайбан сагай байхан үедэ амжалтаттайгаар бэлдүүлгэдэхэ юм гэжэ Программын проект соо хэлэгдэнэ. Тинхэтэй гадна, уласхооронднй түгшүүригтэй байдалые хурауулга, тэрэнтэй нягта холбоотой байхан сэрэгтэй гаргашуудые хороолол хадаа арадай ажабайдалые бүришэ дээшнэ хайжаруулха арга олгохо байна шуу. Эб пайрамдалтай түлөө манай тэмсэл хадаа коммунизмын түлөө, Совет оройн халбарин хүгжэхын ба арадай ажабайдалые улам хайжаруулхын түлөө тэмсэлэй таһаршагүй хубинь болоно.

Нүхэдүүд, совет арадай ажабайдалай хэмжээе хайжаруулха агуухэ Программа хадаа айхабтар ехэ социальна удамшанартай юм. Тэрэ хадаа манай арадай байгуулалтын хайн хайхан шэнжэ шанарые элишлэн хураулна, бумбэрсэг дэлхэйн үргэн нинтэ арал зонини урмашуулан гайхуулна. Баруун ороноудай буржуазна пропаганда Программын проект соо хараалданхай зорилгонуудай бэлдүүлгэдэхэ байһынь мэдэрбэшэ, тэрэниэ баруун гүрэнүүдтэ хэһэн «гол шухала уржал» гэжэ тоолоно.

Яахаб тээд, арадай ажабайдалые хайжаруулхын түлөө уряае бидэ хайн хайхан хэрэг гэжэ тоолонобди. Арадуудые дээрмэдэжэ, айхабтар ехэ капитал зөөригтэй болон капиталистнаб — господанар, инмэ уряамнай хүлээн абахаа яанаб? Тэдэнэр дайн сэрэгтэ бэлдэхэжэ байгаа халбаринуудта арал зоной амгалан байдалай эд хэрэгсэл үйлдэбэрилэн гаргалтада оруулжа, хүдэлмэришэдэй салын хүлгэ дээшлүүлхэ яанаб? Капиталист ороноудай ажалшад тэдэнэй ороноудта гэр байрын түлөөнэ болуулаа наань, харин зарим ороноудта энэ түлөөнэниин салын хүлгэнэйнь гурбанай нэгэ хуи хүртээ болоно, мүн лэ баярлаха лэн гэжэ хуанабди. Американаар арал түлөөнэтгүй медицинск хангалта бии болгоо наань, хайшааха бэшэ аал? Харин 1960 ондо энэ хэрэгтэ 20 миллиард доллар тэрэ гаргалшалан байна ха юм.

Тээд мэдээжэл ха юм, капитализм хадаа хүнхөө хамаг юумын шүүжэ абаха гэхэн зорилготой. Хүнэй ажал хэхэ шадахаа болиходон, капиталистическ общество тэрэниэ хайра гамгүй хайжархидат: зөөригүгэй наа — туража үхэ, байрагүй наа—хүүгэр доро хоно гэдэг лэ ха юм. Энэ хадаа «эрхэ сүлөөтэ дэлхэй» гэшээл, энэ хадаа буржуазна «эрхэ сүлөө» ха юм даа. Социализм хадаа хүн зондо хороот эдэ хуулинуудые эсэсээрнэ үгы хэ. Коммунизм «Бүхы юумые хүнэй ашаг туһада, хүнэй зол жаргалтай байхын туһада» гэхэн уржалтай. Арал зоной зол жаргалтай байдалай түлөө арадай байгуулжа байгаа коммунизмын үедэ хүн гэхэн үгэмнай тон омогорхолтойгоор хэлэгдэхэ болоно шуу.

4. Түсэблэгэ, ажахые хүтэлбэрилгэе коммунистическэ байгуулалтын эрилтнүүдэй хэмжээндэ хүргэхэ

Нүхэдүүд! Программын проект соо хараалданхай шухала зорилгонуудые амжалтаттайгаар шийдэхын тулада түсэблэгэ болон ажахые хүтэлбэрилгэе үргэн далайсатайгаар коммунизм байгуулгын эрилтнүүдтэ хариуцаагхаар дээшлүүлхэ хэрэгтэй. Энэ юугээр тайлбарилнаб гэхэдэ: нэгдэхээр, үйлдэбэрил болон барилгын хэмжээнэй тон сээр ургалан, ажахын холбоо барисаанай хүгжээн ба бэхжээн дээрэнэ; хоёрдохэ

ор, научно-техническэ дэбжэлтын эрид шууд хүгжээн; гурбадахар, ажал үйлдэбэрилдэ болон тон ехэ социальна болон культуру-техническэ дэбжэлтнүүд; дүрбэдэхээр, ажахые хүтэлбэрилхэ демократическэ үндэнэ хууриэ үргэдхэн, олонинтын эдэбхын дээшлэн дээрэнэ болоно.

Коммунизм байгуулга хадаа үйлдэбэрийн ресурснуудые зүбөөр болон ашагтайгаар хэрэглэхэ, ажалые боломжотойгоор химдалан гаргалшала гэхэн зорилго табина. «Социализм гэшээ бүридхэл мүн» гэхэн Лениний ссэн мэргэн үгэнүүд коммунизм байгуулгын үедэ бүришэ ехэ удаа шанартай болоно.

Эдэ тоо баримтануудай юу харуулһынь хараад үзэл. Гансахан промышленна продукциян өөрын үнэ сэнгые дошоолуулга 1400—1500 миллиард түхэриг, али арадай ажахыда хараалданхай капитална домологлын дүрбэнэй гурбан хуби шахууны арбилха байна. Мүнөө үедэ үйлдэбэрилдэ, барилгада алмалдан зөөрини нэгэ процент бүхэниин үйлдэбэрилгэжөөлгын, арадай ажабайдал хайжаруулгын тон ехэ нэмэри зөөри болоно. Тинхэтэй хамта, түсэблэгын тон багахан алдуу гү, али эд зөөри хэрэглэгдэхэ гарган олзогүй гаргалша олон миллион түхэригтэй гарза болоно шуу.

Хорин жэл соо капитална домологлодо хоёр триллон түхэриг хараалданхай. Энэ хадаа Совет засагай байхан бүхы жэлнүүдтэ гаргалшалан мүнэн зөөринөөнэ зургаа дахин ехэ юм. Иймэ үргэн далайсатай сагай үедэ «Долоо дахин хэмжээд, нэгэ дахин ололо» гэхэн арадай зүбшөөлөе сахингүй бүри нэгэшэ алхам хэхэ болохогүй шуу. Эцэл тон нарин зохион бодолог хэнгүй байхын аргагүй—бага гаргаша гаргаад, ехэ ашаг олоо олохын тулада юу, хайшан гээд, хаана барихаб гэжэ боложо үзэхэ хэрэгтэй. Тон олон барилгануудые ашаглалтада оруулха болзорые баганшые хожомдуулбал, айхабтар ехэ зөөринүүд минн хин хэбтэхэ болоно шуу. Тинхэтэй хамта энэ болзоруудые хорооломнай, ямар гайхамшагта ехэ ресурснууд сүлөөжэ, энээнэй ашаар хэдэ шэнээн олон байрын гэрнүүдэе, хүүгэдэй эмхи зургаануудые, хургуулинуудые, больницынуудые, амаралтын гэрнүүдэе түсэблэг гадур бариха, ашаглалтада оруулха байнабди.

Мүнөө бодото байдал хадаа түсэблэгэ болон ажахын хүтэлбэрилгын урда шэнэ, бүри дээдэ шатын эрдэм ухаанай үндэлэн зохиолог, экономическэ бололгонуудые шийдэхэ гэхэн эрилтэ табина. Ажахын хэмжээ-ябуулгануудые баталхын, түсэблэгэе зохион урда тээ экономикс, техникэ хүгжөөлгын асуудалнуудые научнаар үндэлэн шийдхэхэ ёһотой. Экономическэ болон техникескэ шэнжэлгэнүүд хадаа ажахын зорилгонуудые зүбөөр шийдхэхэдэнь туһалха зэргэтэй. Ихэдээ арадай, ажахын бүхы халбаринуудые ади тэгшээр халбаруулха байгаалин ресурснуудые, үйлдэбэрийн хүсэнуудые болон шэнэ техникые ашаг туһа ехэтэйгээр хэрэглэхэ, национальна доход болон капитална домологлые зүбөөр хубаарилха, ажахые хүгжөөлгэ түргэдхэхэ нэмэлтэ арга боломжонуудые элүүлхэ тухай, мүн бусадшые хэмжээ—ябуулганууд тухай хэлэгдэнэ.

Мүнөө үедэ түсэблэгэдэ ямар эрилтнүүд табигдана гэшээб? Нэгдэхээр, ажалай бүхы түхэлэй эбсэгүүдэе, түүхэй элдэлые болон материалнуудые ашаглалтын талаар түрүү хайн түсэбэй нормативуудтай байха, мүн технологин дүй дүршлөөр, бүтээгдэхэ ажалай дүүргэхэ болзорые хараалан түсэблэгын түрүү шэнжын нормативуудтай байха; ажахын хүтэлбэрилгэе бүхэн эдэ нормативуудые үйлдэбэрилдэ нэбтэрүүлжэ, тон наринаар сахиха зэргэтэй. Хоёрдохээр, түсэб бүхэн өөрингөө бүхы таһаршагүй халбаринуудтаа тааруулан зохиёгодохон, бүхы шухала резервинүүдээр хангалданхай байна ёһотой.

Ажахын-эмхидхэлэй болон түсэблэгын хүдэлмэрини мүнөө үеын техникэ тээшэ эрид шууд харуулжа, тэрэндэ зоной хэлэгдэхэ ёһоор «ногоон үйлсэ» нэхэ хэрэгтэй. Юрэдөө коммунизмын материално-техническэ үндэнэ хуури хадаа мүнөө үеын техникескэ проектүүд, мүнөөшэ ашаглалтада орожо байхан аад, харин 15—20 жэл болоод байхыда хүдэлжэ байха завоудта табигдаха байна шуу. Зорилго юуб гэхэдэ, проект зохиолог эмхи зургаанууд шэнэ проектнуудые табихадаа тон шэнэ научно-техническэ нээлгэнүүд болон шэнэхэн хайжаруулгануудые саг соогоо, гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ ёһотой. Шэнэ техникэ ашаглалтада оруулалгы нэгэ центрын зүгөө, дээрэнэ гуриймуулан, мүн техникескэ дэбжэлтын түлөө олонинтын хабаадалгатай бүгэдэ арадай хүдэлөө доорхоо дэлгэрүүлхэ гэшээ тон шухала.

Шэнэ техникэ, шэнэ түхэлэй продуктнуудые үйлдэбэрилэн гаргалгые нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ амжалта гуйлан предприятинуудые материалына болон моральнашые талаарны али болохо зэргээр дэмжэн хайшааха гэшээ тон шухала. Тэдэниэ хушан юумэнэ халажа үгэдэггүй, шэнэ юумэ нэбтэрүүлгэдэ хойроогоор хандгалтад орходо үлүү хайн байдалда байлгахы хэрэгтэй. Шэнэ техникын элдэб зүйлнүүдэе гаргадаг тухай мэргэжлэтэй предприятинуудай хоорондоо хайнаар зүбшэн хэлсэхэ, саг болзор соогоо продукция гаргахы ябадал бүхы орон дотор туйлаха хэрэгтэй. Проектнэ-бэдэрлгын хүдэлмэринөө, туршалгын зүйлнүүдэе бэлдэхэлгээ эхилэд, хүсэдөөр продукция үйлдэбэрилэн гаргадаг болотон эдэ бүхы шатуудта эрдэмтэд, конструкторнууд, технологууд болон хүдэлмэришэдэй хоорондо бэ бэсдэ туһалалсан, эдэбхитэй хүдэлмэри эмхидхэлгэ тон ехэ удаа шанартай. Тэрэшлэн ямаршые үйлдэбэрийн-техникескэ проект хадаа экономическэ ашаг туһа үгэлгэнь хайса үндэлэн баримталхын үлүүлэр лэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, баталагдаха ёһотой.

Манай коммунизм тээшэ дэбжэлтын, советскэ хүнүүдэй ажабайдалые хайжаруулхын талаар туйлаха амжалтамнай хадаа барилга, түргөөр, үнэгүйгөөр хэдэг, тэрэнэй шанарые хайжаруулжа, капитална домологлонуудые болон үйлдэбэрилгын фонднуудые ашагтай туһатайгаар хэрэглэхэ, гаргаша тон багаар гаргаад үйлдэбэрилгын хүсэнуудыг тус тусчаань продукция ехээр абадаг боложо шадаанһаамнай айхабтар ехээр дудлыдаха байна гэжэ нюуса нөөсөгүгэй сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тинхын тулада станок, машина, түхээрлэг бүхэнэй улам бүри ехэ продукция гаргахын, капитална домологлонуудыи шадаадал гаргалшала түргөөр нөөргөнэ бусаахын тулада түсэблэгэ болон тоо бүридхэхэе, гүрэнэй болон олонинтын хиналтые, мүрьсөө, хүдэлмэришэн, бригада, цех, предпряти, совнархоз бүхэнэй хүдэлмэришүүдэе сэгнэн шалгахы бүхы ёһо гуриймэ үндэнөөрн хубилгахы хэрэгтэй. Элдэб олон газарнуудта зөөрээ хэмгүйгөөр хубаарилха, эмхигүйгөөр барилга хэдэг тон хэрэггүй ёһо гуриймэ үндэнөөр усадхыа хэрэгтэй, энээн тухай ЦК-гэй тоосгоот элихэд соо хэлэхы нэм.

Барилга түргөөр хэхэдэ, шэнэ предприятинуудые барлжа ашаглалтада оруулхадаа, капиталистнууднаа ялаха хайн жэшэнуудые абан хурахадаман нүгэ болохогүй юм. Өөрингөө үедэ Ленин худалдаа

наймаа хэхэ хураха ёһотойбди гэжэ хэлэхэ нэмэ. Тэрэ гэхээр ялалшые үнэ саг үнэгээр. Бидэнэр барилга хэлгын, ажахые хүтэлбэрилгын талаар тон дүй дүршлэтэй болохойбди, капитализмда орхыи жэшээлшэгүй үлүү ехэ арга боломжотойбди. Тинхэ бэшэ бидэнэр мүнөө үедэ хилын саанахи ашагтай туһатай дүй дүршлэе тоонгүй байха ёһотойбди. Тинхэ техникэ-эмхидхэлэй, тэрэ тоодо зөөрини түрээрэсын, капитална домологлын ехэ ашаг үрэгын талаар Баруун гүрэнүүдтэ байгаа бүхы үнэсэнтэй юумынь шүүмжэлхыгээр шалган үзэхэ хэрэгтэ ёһотойбди.

Коммунизм байгуулжа байгаа үедэ продукцияе саг үргэлжэ хайжаруулха гэшээ ажахы политическэ тон шухала зорилго болоно. Сээд урда тээ дэлгэрхэн «Советскэ юумэ» эгээл эрхын шарттай байха ёһотой» гэхэн лозунг предпряти бүхы хүдэлмэрийн гол ёһо гурийм болохо зэргэтэй.

Программын бүхы проект соо коммунизмын шухала үндэнэ хуурийн хадаа элбэг дэлбэг продукция гаргадаг, эрдэмэй ёһоор эмхидхэгдэнэ, тон шэнэ техникэ-эбсэгжээн ажал мүн гэхэн болон тоодо харуулданхай. Тинхэнэ ажалай ресурснуудые таарамжатай зохиоор хэрэглэхэ гэжэ түсэблэгэ болон ажахые хүтэлбэрилгын гол шухала нүхэсэл болоно.

Шэнэ техникэ нэбтэрүүлгэнэй ашаар олон миллион хүн, тэрэ тоодо туһаламшын ба хамнабарин хүдэлмэрид байхан зон сүлөөрөө шуу. Худөө ажахыншые олон хүнүүд сүлөөрхэ юм. Захиргаа-эрхилтэ аппарат эрид хороогодоо байна. Олон миллион нэр гэжэ ажалнаа сүлөөрхэ. Тэдэнэр хадаа араа ажахыда хабарадаг ажалшадэй зэргэдэ нэмэн орсохо юм. Элүүрые хамгаалгын, арадай гэгээрэл соёл культурын үргэн далайсатайгаар хүгжэхэ, тэрэнь, эдэ болон бусад үйлдэбэрилгэе гадурхи халбаринуудай хүдэлмэрилгүшэдэй, тоонь иланга олошоржо, хорин жэл соо гурба дахин шахуу нэмэ юм.

Тинхэнэнь бүхы орон дотороо хүдэлмэришэ мэргэжлэе дээшлүүлхэ, тэрэниэ олоор хурга хайн дуран болон материалына урмашуулгын гуриймэ тои нягта наринаар сахин, хүдэлмэринишэ түсэбэй ёһоор хубаарилха хайнаар бэлдэхэ хэмжээ-ябуулганууд хэрэгтэй болоно. Шэнэ ринүүдта зөөжэ ерэхынь урмашуулхын тулада тээ зохида таарамжатай хуудалай болон соёл культура арга нүхэсэлүүдэе арал зондо байгуулха хэрэгтэй.

Улам хээр хэдгэжэ байгаа барилганууд, техникэ туһалтануудай түргөөр дэбжэлтэ хадаа таһаршаггүйгөөр түсэблэгэ хэхэ зорилго табина. Мүн үедэ холын хараата хүгжэлтын бүхы талые гүдүүрэнээр хараадаа абангүйгөөр үйлдэбэрил, техникэ капитална домологлын талаар бүхыи жэлэй түр зохиёохын отго аргагүй шуу. Жэлэй түсэб бр удаахыи хэдэн жэлнүүдтэ хараалданхай хараата түсэбэй ёһотой хубинь болохо зэргэтэй. Тинхэтээ хамта холын хараата түсэбүүдэе, сэхэ хэлэхэдэ, шанга гэгшээр «газартэ зоожо», бэдэрээ бэлдүүлгэдэхэ байхан нэгэ жэлэй түсэбү хараадаа абалсан, тэдэндэ нэмэлтэ нэлгэлтэ хэрэгтэй.

Коммунизм байгуулгын үедэ манай экономическэ бүхы-наала халбаринуудые зохион тааралдуу хүүжөөхэ байгаа нэгдэмэл түсэблэгын үүргэ болон удаа шанар улам дээшлэнэ. Нинтэ гүрэнэй ашагынь тон түрүүлэн хараадаа абагта, ажахын хүдэлмэрид гүрэнэй журамые хаа хаанагүй хүн бүри наринаар сахилгые шангаар шалгалта, нютаг нюта болон өөһдэнгөө халбарин талые тон түрүүлэн хараадаа абаха, тон буруу бүхы ушарнуудые эрид усадхыа гэшээ коммунизмда дабшалтын тон шухала арга нүхэсэл болоно.

Арадай ажахые гүрэнэй зүгнөө нэгэ центрын тэбэрлэхэ хэрэгтэ тааруулан демократическэ дэлэ хууринуудынь али болохо зэргээр хүгжээн гэжэ Ленинэй заабари Программын проект соо тодоор харуулданхай. Ажахые нэгэ центрын тэбэрлэхэ хадаа олонинтын зохион байгуулхы хэлдэ түшгэлэн, тэрэниэ али болохо зэргээр жөөжэ зэргэтэй. Энэ хадаа нотагай оргонуудай, предпрятинуудай ажахын эрхэнүүдэ болон халбаринуудынь улам саашан үргэдэхэ арга олоно. Мүн профсоюзна болон олонинтын бусад органинуудай, илангааа эхин шатын организаци

СОВЕТСКЭ СОЮЗБАЙ КОММУНИСТИЧЕСКЭ ПАРТИИН ХХІ СЪЕЗД

Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэнэн элидхэлэй үргэлжэлэл

Коммунист олонийтын харилсаануудай хүгжэлтэ ба шэнэ хүнэй хүмүүжэн гаралга

Тэд! Коммунизмда ороходо үйлдбэрлгын хүсэр хүсэн түгсөөр дээшлэхтэй хамта социалистийн харилсаанууд коммунист боложо хубилан юм. Коммунистическэ экономикын бүхэлжэл-лонийтын харилсаануудай хүгжэлтэ, шэнэ хүнэй үүжэн гаралга—хооро хоорондоо холбоотой үүд мүн. Экономико болбол социальна харилсаанууд ба хүнүүдэй ухаан бодолой хубилха үндэ-уринь болодог агша хаан, олонийтын харилсаа-хүгжэлтэ, хүнэй коммунист үзэл сурталтай, соёл-осоролой ба эдбэхин ургалта болбол экономик-дбэлэлтын шухала нүхсэл боложо үгэнэ.

1. СССР дотор ангигүй общество байгуулга

Төөтэ ба ушар ёно мэдэх ажалшад ай анги-коммунистическэ общество байгуулха зорилгыг шидхэхэй эхилхэн түүхэтэ үе СССР-эй хүгжэл-захалаа.

Социалистическэ обществын баян ехэ дүй дүршэл хадаа анд ба ангийн илгануудыг усадхахын тулада юмшүүд шухала хэрэгтэй гэнэн марксизм-ленин тоторхойлолгонуудыг батална гэбэл:

Мэдэхээр, мүлжэгшэ ангиууд—помещикууд ба капиталистуудай эзэрхэлгыг унагааха, үйлдбэрийн хүгжэлтүүдэй эдлэдэг тэдэнэй энгэй үмсые үмсэ шухала, энэ үмсэн хүнийн хүнэй мүлжэгшэ коммунистическэ үндэһэ һууринь байдаг. Манайда энэ Октябрьска революциин, газар болон капиталистическэ гүрнэй мэдэлдэ абананай, капиталистическэ хизаарлан абаад, түрижэ халгаһанай шидхэхгэдэн байна.

Эрхдөөр, жэжэ-товарна үмсын ажахынуудыг коллективнэ болгон шэнэдхэн эмхидхэхэ, ажал-мэдэлдэ социалистическэ системэ байгуулгыг үүсхэ, һуушын мүлжэгшэ анги, нодаргашуудай үүсхэ хэхэ шухала. Энэ зорилго дөрөөн хамгаалда оруулһанай, нодаргашуудыг анги бол-усадхаһанай ашаар шидхэхгэдэн байна.

Буржжуаар, хүдэлмэришэн ба таряшанай хоо-лонийн ангиин илгануудыг, город ба деревинин хоо-лонийн гол ехэ илгануудыг дабаха, бар хүсэний хү-ри ба ухаан бодолой хүдэлмэри хоёрыг ёһоотор дуулха нүхсэл байгуулха шухала. Энэ гурба-зорилго ямаргаар шидхэгдэнэ? Ангигүй общ-төө тээшэ манай саашанай даблалта үйлдбэрил-сүүдүүдэй бурьялма ургалтааа дулдыдаха бай-ныг дамжаггүй. Имагтал үйлдбэрилгын хүсүнүүд ба үйлдбэрийн социалист харилсаанууд үндэр түгжэлтын үндэһэ һуури дээрэ ажалша ангиноу-хоорондох илганууд үгы боложо байна.

Ушарыг билдээр, нүхэд, ганса теорингоо мэдэнэ-дэ. Энэ ушарыг ажабайдалдаа харанабди. Ма-дэ, электрнын хүсые үргэзээр хэрэглэһэнэй үндэ-тарашанай ажалын, шэнжэ шаанарын ондоо-ом. Тарашан болбол техникескэ эрдэм мэдэр-тэ хэмжээгээр фабрика-заводой хүдэлмэришэн-ам дүт болоно.

Тэдэ арадай үмсэ бүхы хүн зоной, тэрэ тоодо кол-тарашадайшыг ажабайдалтай үндэһэн болоно. Тэдэй хамта кооперативно-колхозно үмсэ соо бү-арадай зөөрин ухатай тэмдэг үзэгдэлүүд бии-ко, бэхнжэхэ байна. Ажабайдалтай бүгдэд ара-ба кооперативна үмсэнүүд бэе бөөдөн бүри болгожо байна, тингээд саашадаа нэгдэмэл, үмсэн үмсын ба нэгдэмэл, коммунист ёһоор ху-галын мандаха ябадалда хүргэхэ юм.

Коммунизм байгуулгын ябажа байхада, үйлдбэр-техникэдэ, ажалтай шэнжэ шаанарта ехөнүүд ху-тануудай болоһоной ашаар нөөгдэ, тон шухала-алына зорилго шидхэгдэжэ—бар хүсэний хү-ри ба ухаан бодолой хүдэлмэри хоёрой хоорон-тол ехэ илганууд усадхагдаха байна. Иймэ-үмэй боложо байһыг бидэ үдэр бүрингөө ажа-алдаа мүнөө үзэнбди. Үйлдбэрийнүүдтэ ба кол-хозхоно полинууд дээрэ дунда һуруултай хэ-лэлтэн хүнүүд хүдэлмэрилнэ. Хүдэлмэришэд, ангиуудай дунда ажаллажа байгаад, дээдэ-үлэй абажа байһан хэдэн араад мянган хүнүүд Хүдэлмэришэнэй ажалын инженернүүдэй ажал-дүтэ болоно. Жэшээхэдэ, мастерыг абыт-байхада, Советскэ Союзай хүдэлмэришэн анги өөрын-гөө эдбэхээр, коммунизм байгуулха зорилгоһоо ушар-лан, өөрынгөө диктатурын гүрнине бүгдэд арадай гү-рэн болгон шэнэдхэнэ. Энэ хадаа, нүхэд, түүхэдэ үзэгдөөгүй хэрэг! Мүнөө болбог гүрэн болбол али-нэгэн ангийн диктатура эбсэг байһан. Имагта ма-найдал али-нэгэн ангийн диктатура бэшэ, харин бүхы-обществын, бүхы арадай эбсэг болохо гүрэн мүн-дэл-бэ.

Коммунизм байгуулгын тулада пролетариада дик-татура хэрэггүй болоод байна. Манай общество до-тор бүхы ажалшад тэгшэ эрхэтэй. Зүгөөр коммунизм-да орожо ябахадашыг хүдэлмэришэн анги общество-соогоо шидхэхэй үүргэ дүүргэхэ байна. Энэ үүргэнэ-яахадаа үлөөб гэхэдэ, хүдэлмэришэн анги индустри-тай холбоотой эгээ түрүү, эгээ эмхитэй анги байна, тинмэһэн коммунист уг зорилгыг эгээл шууд сэхээр бөөлүүлнэ.

Обществын дилэнхи олонийтын аша тунье кара-жа байһан пролетариада диктатурын гүрэн ба бүгд-эд арадай гүрэн хоёрой хоорондо хана хаалта бии юм гэжэ ханаха болоо наа буруу даа. Пролетариада диктатура анха түрүүн түрээжэ гарахааа эхилээд бү-гдэ нийтин социалистическэ демократини тэмдэгтэй юм. Социализмын хүгжэхэ бүринэ эдэ тэмдэгүүдэ-эй элэрэн бөжөжэ, социализмын түгс дүүрэн илахада-шидхэхэй ухатай болоо. Гүрэн болбол ангийн захир-гаанай эбсэг байһанаа бүгдэд арадай дура зоригыг харуулха ортаг боложо ябана.

Пролетариада диктатурын бүгдэд арадай гүрэн бо-ложо урган гарахатай дашарамдан, манай обществын ба гүрнэй хүсэ шадал һулархагүйнөө гадна, оло да-хин ехэ болохо, юуб гэхэдэ, манай хүсүнүүдэй урдын эшэ үндэһэндэ шэнэ шэнэ эшэ үндэһэн нэмэнэ. Эко-номическа хүсэ шадалтайн ходоодо ехэ болохотой хамта манай гүрнэй социальна үндэһэ һууринь бата-жаа, үргэн болоо, обществонмай хээхэ хээхэһэнхинэ-нягта жагсаалтай, бата хүсэтэй болоо. Энэ хадаа гү-рнэй хүсэтэ гол үндэһэнийн мүн. Хүдэлмэришэн бүхэн, тарашан бүхэн, интеллигент бүхэн гүрэн гэд-гэнэй бидэ гээшэдэ, тэрэнэй политика—манай по-литика, тэрэнине хүгжөөхэ, бэхжүүлхэ, тэрэнине алибаа дотолгоһоо хамгаалха зорилго—манай бул-танай зорилго гэжэ хэлэхэ эрхэтэй.

Гүрнэй бии болонгол шалтагаанай—ангийн харша зүришлэдөөнүүдэй үгы болоһон мургэнэ гүрэн юундэ үшөө үлөөд байна? Энэ нимэ ушараар

тайлбарилгана: имагта гүрнэй туһаламжаар об-ществын шидхэхэ зорилгонууд үшөө дууһагүй бай-на. Социалист гүрнэй эдэ зорилгонууд ба уг уял-ганууд манай партиин Программын проект соо тодоор хэлэгдэнхэй.

Гүрэн болбол коммунизмын нэгдэхэ шатын ила-һанай һүүлдэ үшөө удаан сагта бии байха. Гүрнэй бээ бараха ябадал тон удаан сагта үргэлжэлхэ, түү-хын ехэхэн үе эзэлхэ, тингээд обществын ажал хэ-рэгээ өөрөө хүтэлхэ боложо, дүүрэн болбосорходол түгсэхэ юм. Нилээд сагай үедэ гүрнэй хүтэлбэрийн ба олонийтын өөрөө хэрэгжэ хүтэлбэрийн тэмдгүүд холисолдолод абаха. Тингээжэ байха үедэ гүрнэй до-тоолын уг уялганууд хүгжэжэ, шэнэлэн хубилжа, по-литическэ тэмдэг шэнжэ үгы болохо. СССР дотор болбосоронги коммунист общество байгуулһанай хой-но, хэрбээ уласхоорондын байдалда социализмын илаад, батажаад байгаа наа, гүрэн хэрэггүй болохо, тэрэ бээ бараха юм.

Пролетариада диктатурын хэрэггүй болоһон ушар хадаа олонийтын гурим ба хуули ёһон һулараа гэнэ-ухатай бэш. Хуули ёһо, журам түрэ сахиа, граж-данинуудай эрхэ хамгаалха хэрэг ехэ удхашанартай гэжэ парти тоолоно. Советскэ хүнэй эрхэ сүлөө, ал-дар, нэрэ солье общество ба гүрэн наринаар сахиа. Манай гүрэн дотор олонийтын ёһо гурим һуларха бээ гэжэ ханаһан улад байгаа наа, ехээр лэ хамаараа сохюулха. Олонийтэдэ эсэргүү ба хорото этэгээдүүд-тэй тэмсэлдэ гүрнэй органуудай хажуугаар ажалша-дай олонийтын организацинуудай үүргэ ургалсаха юм. Олонийтын зөөри үргншлэдэ, хүнэй хүзүүн дээрэ һуудга хубалануудта, хулигаануудта эсэргүү тэмсэл үшөө бүри хүсэтэй болохо, юундэб гэхэдэ, энэ хэ-рэг бүхы ажалшадтай, тэдэнэй организацинуудай хэ-рэг болоно.

Нүхэд! һүүлэй жэлнүүдтэ, илангаяа КПСС-эй ХХ съездын һүүлдэ партиин ба гүрнэй ажабайдалда ле-нискэ нормонуудыг хэрэгжлэдгэ юм гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Иймэ хадаа пролетариадай засаг гүнзгэ де-мократическа удха үндэһэтэй. Хэрбээ буржуазын гү-рэн болбол мүлжэгшэ үсөөшүүлэй обществынгоо ехэнхи олонине даран бариха диктатура мүн байдаг болоһын, пролетариадай гүрэн обществынгоо тон олонийн аша тунье харалсана. Хүдэлмэришэн анги болбол, тарашан ба обществын бүсэд ажалша зоноо, тэмсэлээрээ аха дүү союзнигуудта хүтэлбэрилнэ, со-циализмын замда тэдэнэй һайн дураараа ороходонг туһалалсана. Энэ хүтэлбэри пролетариадай засагай онсо илгаата тэмдэг мүн, тинмэ хадаа пролетариадай засаг имагта зонхилон захирха ба бусадые мэдэлдэ бариха ябадалыг бөөлүүлдэг буржуазин гүрнөөһө үн-дэһөөрөө илгаатай.

Социалистическэ общество байгуулгын тула, хүнэй хүний али болохоор мүлжэхэ ябадалыг үгы хэчин тула хүдэлмэришэн ангида диктатура хэрэгтэй гэжэ В. И. Ленин һургадаг хэн. «Энэ зорилгыг гансата бөө-лүүлжэ болохогүй юм, капитализмһаа социализмда орохо удаахан үе хэрэгтэй юм—юундэб гэхэдэ, үй-лэбэрин шэнэлэн эмхидхэлгэ хүндэ хэрэг, юундэб гэ-хэдэ, ажабайдалтай бүхы талыг үндэһөөрн хубилга-хын тула саг хэрэгтэй юм, юундэб гэхэдэ, жэжэ бур-жуазна ба буржуазна ёһоор ажахыгаа ябуулдаг үгаа-ехэ хүсэтэй заншалыг удаан, хатуу шанга тэмсэлээр дабан гаража болохо юм—гэжэ В. И. Ленин ойлгуу-лагша хэн.—Тинмэһэ пролетариада диктатурын үе-сэгийг капитализмһаа социализмда орохо үе гэшээ гэжэ Маркс хэлэнэ бшуу» (Зохёолнууд, том 29, хуудһан 358). Тинмэ болохоһоор пролетари-ада диктатурын гүрэн болбол Маркс, Ленин хоёрой хэлэһэн ёһоор, капитализмһаа социализмда орохо үе-ын гүрэн болоно.

Манай орон дотор социализм түгс дүүрэн, эсэслэн илаад, бидэнэй үргэн далайсатайгаар коммунизм бай-гуулгын үедэ ороод байхада, пролетариадай диктату-рын хэрэгтэй байһан ушар шалтагаанай үгы болоһо-нын, тэрэнэй дотоолын зорилгонуудай дүүргэгдэһэ-нын элитэ.

Хүдэлмэришэн анги болбол өөрынгөө засагыг мүн-хэлхэ гэжэ зорилго табидаггүй түүхэ соохи имагтал нэгэхэн анги мүн. Тэрэнэй диктатурын хэрэгтэй бай-һан ушар шалтагаанай үгы болоходо, тэрэнэй туһа-ламжаар, хүдэлмэришэн ангийн хүтэлбэри доро об-ществын бөөлүүлхэ зорилгонуудай дууһаад байхада, гүрэн болбол социалистическэ обществын ажалшадтай бүгдэд арадай организаци боложо, хубилан ургажа эхилнэ. Социализмын илаад, ороноймтай үргэн да-лайсатайгаар коммунизм байгуулгын үедэ ороод байхада, Советскэ Союзай хүдэлмэришэн анги өөрын-гөө эдбэхээр, коммунизм байгуулха зорилгоһоо ушар-лан, өөрынгөө диктатурын гүрнине бүгдэд арадай гү-рэн болгон шэнэдхэнэ. Энэ хадаа, нүхэд, түүхэдэ үзэгдөөгүй хэрэг! Мүнөө болбог гүрэн болбол али-нэгэн ангийн диктатура эбсэг байһан. Имагта ма-найдал али-нэгэн ангийн диктатура бэшэ, харин бүхы-обществын, бүхы арадай эбсэг болохо гүрэн мүн-дэл-бэ.

Социалистическэ демократини дэлгэрүүлгэ олоний-тын организацинуудай—профсоюзуд, комсомол, кооперативууд, культурно-гэгээрэлэй нэгдэлнүүдэй үүр-гыг дээшлүүлгэтэй холбоотой юм.

Профсоюзуд зонхило һуруули, ажахыг эрхилхэ һуруули, коммунизмын һуруули мүн гэжэ Ленин хэ-лэдэг хэн. Профсоюзудай үүргыг нигэжэ Ленинэй от-толон сэгнэһэн сэгнэлтэ хадаа коммунизмда орохо үедэ онсо ехэ удхашанартай болоно. Профсоюзудыг дамжан, хүдэлмэришэд ба алба хаагшад ажахы эр-хилэлгэдэ өөрынгөө нүлөөе улам бүри шангадхана, үйлдбэринүүдэй хүдэлмэрини хайжаруулха, үйлд-бэрини хинаха хэрэгтүүдэ туһална. Профсоюзудта хуули гаргаша эдбхи олгодоно, тэдэнэртэ урдан гү-рнэй органуудай гүйсэдхэжэ байһан зарим уг уял-ганууд дамжан ороно, энэ ушарһаа профсоюзудай үүргэ мүн лэ ехэ болоно.

Залуушуудай дайшалхы организаци мүн болохо комсомолой ажал-ябуулга манай обществын ажа-байдалда ехэ удхашанартай. Нүхэдүүд, залуушуул—манай халаан, энэ хадаа манай ороной эрэдүүд мүн. Энэ хадаа манай һайн хайхан үзэл бодолой түлөө тэмсэл дотор юушыг хэжэ шадамаар, зохёон байгуул-хы хүсэн мүн. Комсомолыг хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ үдэр бүрин, үнэхөөрөө эсэһэн ёһоной анхарал та-биха хэрэгтэй.

Манай гүрнине хүтэлбэрилгэ ажалшадтай аша ту-һада, ажалшадар өөһдөөрн бөөлүүлэгдэнэ. Об-ществын хэрэгүүдэ хүтэлбэрилгэдэ эрхэтэдые бул-тынэһэ толгой тоолон хабадуулха гэнэ зорилго би-дэнэр урдаа табинабди.

Энэ зорилго ямаргаар шидхэхэ гэжэ бидэнэр боло-нобиди?

Нэгдэхээр, ажалша хүн бүридэ материальна болон культурина эрхин һайн ажабайдал байгуулха.

Хөөрхөөр, совет һунгуулиин гуримай арадай тү-лөөлэгын болон демократическа гол ёһын түхэл маягыг хайжаруулха.

Гурбадахаар, коммунист байгуулалтын үлэмжэ шу-хала асуудалуудыг болон Совет гүрнэй хуулинууд-дай проектуудыг бүгдэд арадай зүбшэн хэлсэлгэдэ табидга гуримыг үргэдхэхэ.

Дүрбдэхээр, засаг, захиргаанай ажал-ябуулгыг арадай зүгһөө хиналгыг бүхы хэмжээгээр үргэдхэхэ, тэрэнэй аша тунье дээшлүүлхэ.

Табалдахаар, хүтэлбэрилхы органуудай составыг саг үргэлжэ шэнэлхэ, гүрнэй аппаратай болон ний-тын организацинуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэг-шэдэй һунгагдадаг, тоосоо хэдэг гол ёһыг эрид шууд бөөлүүлхэ, нимэ гол ёһыг удаа дараалан гүрнэй бо-лон нийтин организацинуудай, тэршэлэн культурын эмхи зургаануудай бүхы хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэг-шэд туһаа хэрэглэхэ.

Үзэл сурталтай талаар манай дайсад капитализм гэшээ эрхэ сүлөөгэй дэлхэй мүн гэжэ хизааргүйгөөр хашхаралдана, манай социалистическэ демократини муушалха гэжэ бүхы аргаараа оролоно. Зүгөөр га-зар дэлхэйн эгээн тоторхой—демократини мүн болохо социалистическэ демократини тухай үнэн ушарыг ноу-хагүйл. Социализмын дэлхэй демократини хүгжөөл-

гын, үргэдхэлгын замаар хэлбэришгүйгөөр, эрид шууд ябадагыг, тинхэдэ капитализмын дэлхэй—ду-туу ядуу буржуазна демократини улам хабсаха, ха-наха замаар ябадаг байһаниныг арасагүй баримта гэшэл.

Гол империалист гүрэнүүд доторхи бодото засаг мүн-өө үеынхидэ адли тинмэ багахан бүлэг монополи-стнуудай гарта хээшээ байгаагүй юм. Өөһдөө аме-рикийнхид Эйзенхауэрэй правительстве томо бая-шуулай правительстве гэжэ нэрлэнхэй. Үнэхөөрөөшье тус правительствын 20 гаран гэшүүдын өөһдөө миллионернүүд гү, али үгышыг наа, тон томо корпо-рацинуудта алба хэдэг байһан юм. Империалист гүр-нүүдэй правительствонуд дотор имагтал хүнүүдын нэлгэлдэнэ, зарим миллионернүүд гү, али тэдэнэй табималнуудыг бусад тинмэл хүнүүдээр нэлгэдэг. Зү-гөөр тэдэнэ бултадаа монополистнуудай аша туһада алба хэдэг байха юм. Англин правительстве дотор кабинеттэ оролсоһон 19 министрын 12-ын сэхэ моно-полинуудтай холбоотой хүнүүд юм. Тинхэдэ Аденау-эрэй правительствын 18 гэшүүдэй 12-ын концирнүд болон акционернэ обществонуудай түлөөлэгшээр байха юм.

Буржуазин номнолшод капиталистическэ общество дотор адли тэгшэ байдал бии гэжэ хэлэдэг юм. Зүгөөр тэндхи ямар адли тэгшэ байдал тухай хэ-лэхэ гэшээ? Капитализмын ороонуудай нийтин бай-гууламжыг хараад үзэе. Хэтэрхы муухай социальна тэгшбэшэ байдал харагдахал. Жэжэхэн бүлэг про-мышленна болон финансова зонхилгошод тэрэнине толгойлоно. Римскэ империн һандаран халажа бай-ха үеын захбайрһан баяшуул шэнги тус бүлэг айкаб-тар элбэг дэлбэг юумэн соо умбажа байдаг. Тингээжэ байхадан тэдэнэй үндэһэн болгошо хэдэн зуу мил-лион хүнүүд зобожо тулижа, эрхгүй байдалда бай-на. США дотор арад зонийн нэгэ процент болохо үсөөхэн баяшуул национальна баялигтай 60 шахуу процентые гартаа бариха байдаг. Ангилда оронойн арад зоний нэгэ проценттэ үлүү бэшэ бүлэг хүнүү-дэй гарта баялигтайн 50 гаран процент баригданхай.

Капиталист ороноудтай һунгуулиин гуримыг абаад үзэе. Монополинуудай аша хэрэгыг һайнаар ханга-хын, һунгагшадтай бодото хүсэл зоригыг хазгайруул-хын тулада энэ гурим ходо хубилгагдажа байдаг юм. Францин мүнөө үеын һунгуулиин гуримыг жэ-шээ болгон харуулжа болоно. Һүүлшын һунгалтанууд дээрэ 3.882.204 һунгагшадтай голоосо үгэнэн комму-нистическэ парти национальна суглаанда миил 10 һуури абаа. Тингээжэ байхадан «Шэнэ республикыг хамгаалгын союу» гэжэ нэрэтэй хархис парти һунга-шадтай 3.603.958 голосуудыг, тайлбарилан хэлбэл, коммунистуудһаа үсөөн голосуудыг суглуулһан аад, 188 һуури абаа. Монополистическэ капиталтай далда-гүй диктатура энэ гэшээ гү! Арадай дура зоригыг доромжолдоггүй ушар энэ гэшээ гү! Ажалшад һун-гагшадтай нилээд дилэнхи хубинь болоно. Зүгөөр тэдэнэр парламентнуудта түлөөлэгдэнэ гү? 50 мил-лион гаран хүдэлмэришэд, алба хаагшад болон ажал-ша фермэнүүдэй байдаг США доторхи конгресстэ нэ-гшыг хүдэлмэришэнэй, нэгшыг жэжэ фермерэй үгы байһан ябадал юун гэшээ?

Арад нийтэ мэхэлхын, тэдэнэрэй ухаан бодо-лыг бүтлэрүүлхын, хүсэл бодолыг бууруулхын тулада, монополистическэ буржуазин бүхы ээбсэг—хэлбэл, радио, телевидени болон ухаан бодолоо нүлөөлэгын бүхы аргануудыг хэрэглэнэ. Жэшээхэдэ, миллионер Херстын гарта байһан хэлбэл хэнэй дура хүсэлые харуулжа шадаха гэшээ? Миил нэгэ дура хүсэлые—томо монополистнуудай дура хүсэлые харуулха байна.

Буржуазин арада эсэргүү тэмсэхэдэ полици болон армине улам ехээр хэрэглэнэ. Һүүлдэй арбан жэл соо капиталай ороноуд дотор арадай хэды шэнэнэ шүһан адхараа гэшээ! Буржуазна демократини полициин шидам болон һомо улам ехээр хэрэглэнэ.

Тэдэнэй «сүлөөтэ дэлхэй» нимэ—бодото эрх сүлөө болон демократини общество, социальна болон на-циональна дарлалта, тэгшэ бэшэ байдал дээрэ, хү-нийн хүнэй мүлжэлгэ дээрэ, хүнэй һайн шаанар болон нэрэ хүндыг дэлбэхэ хаялга дээрэ үндэһэлхэн обще-ство болоно.

Социалист ороноуд дотор демократини һалбаралга, тинхэдэ капиталист ороноуд дотор хагадгын байһан демократини бүри, ехээр хизааралга—мүнөө үеын дэлхэйн политическэ хүгжэлтэдэхэ хоёр ондоо шуга-мууд нимэ байна. Бүхы арадуудта социалист ажабай-далтай жэшээ болодог манай социальна байгуулалтын болон манай демократини бүри ехээр хайжархын тулада бидэнэр бүхы юумэ хэнэбди, хэхэшэбди.

3. Нацануудай хоорондоо дүтэрхы бололго ба арадуудай хани барисаан

Үргэн далайсатайгаар коммунизм байгуулха үедэ Советскэ республикануудыг экономическа, культурина талаарн саашадан һалбаруулха, нацануудыг хоорондон бүри дүтэрхы болгохо гэжэ Программын проект соо хэлэгдэнэ байгаа.

Социализмын эрхэ байдалда национальна асуудал дотор хоорондоо холбоотой, түрүү удаа шэнжэтэй хоёр шэглэл бии байна. Нэгдэхээр, наца бүхэн бүхы талаараа, хүсэтэйгөөр хүгжэнэ, союзна болон авто-номно республикануудай эрхэнүүд үргэдхэгдэнэ. Хоёрдохөөр, пролетарска интернационализмын тур дотор социалистическэ нацанууд хоорондоо улам бүри дүтэрхы болоно, тэдэнэрэй хоорондох нүлөөн, бэе бээ баяжуулһан шангадана.

Коммунизм үргэн далайсатайгаар байгуулга гэшээ СССР доторхи национальна харилсаануудыг хүг-жөөлын шэнэ үе мүн. Нацануудай хани харилсааг бэхжүүлгын гол зүйлынэ зүб ёһоной экономическа политика болоно. Союзна республикануудай ажахыг комплексноор хүгжөөхэ, тусхай мэрэгжэлтэй болго-хо гэжэ хараалдана. Тэдэ республика бүрини эконо-миконь бүхы Советскэ Союзай нэгдэмэл экономик-кын таһаршгүй хубинь боложо саашадаа хүгжэхэ. Коммунизм байгуулгын нийтин хэрэгтэ республика бүхэнэй ехэ юумэ хэхэ бүрин советскэ нацануудай олон язын холбоо барисаан улам үргэдхэхэ байна.

Советскэ республика бүрини экономическа хүг-жэлтэ хадаа бүхы совет арадуудай ахадүүгэй хани харилсаанай болон харилсан туһалалсалгын аша үрэ мүн. Казахстанай шэнэ газар хахалгыг жэшээ бол-гон абаа. Тус республика гансахан өөрынгөө хүсөөр энэ ехэ зорилгыг дүүргэжэ шадахагүй байгаа. Оро-дууд, украинууд, белорусууд, бусад олон националь-ностьнуудай түлөөлэгшээр туһалһан бангаа. Үгышыг наа манай предпринимуд болон шэнэ барилгануудыг абаад үзэе. Эдэ предпринимуд болон шэнэ ба-рилганууд этэй олонациональна коллективтүүд мүн болоно. Тэндэ хүдэлмэрилэгшэдыг арһа яһанайн, хэлэнийн илгаагаар сэгнэдэг бэшэ, харин ажалда ямаргаар хандадагаарн, коммунизмын түлөө яма-раар тэмсэдгээрн сэгнэдэг байха. Республикануу-

(Үргэлжэлэлыг 6-дахы нуурта)

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИСТИЧЕСКЭ ПАРТИЙН XXII СЪЕЗД

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэнэн элидхэлэй үргэлжэлэл

дай арад зон национальна составараа улам улам холбоотой болохо байна. Советскэ республикануудай хоорондоо мэргэжэлтэ кадрнуудыг андалдан абалсалга болоно. Эдэ бүхы ушар СССР-эй арадуудай хоорондох интернациональна холбоо барисаа бэхжүүлгэдэ тунална.

Социалистическэ нацануудай хүгжэлтэнэ СССР-эй арадуудай национальна гүрэн түрмэ найжаруулһан дээрнээшье харагдана. Саашадашье партиянай энэ талаар шухала болоһон асуудалнуудыг дэмжэжэ байха. Федерацийн болон автономиин совет гол ёһодо бии байһан бүхы арга боломжнуудыг хүсэдөөр хэрэглэжэ шухала. Коммунист байгуулалтын түсэбүүдэ бөөлүүлхэ талаар республикануудай хүсэл оролдолгыг хайнаар тааруулан ябуулхын тулалда, республиканууд хоорондын зональна зарим органуудыг бии болгохо шухала болоо гэжэ ажабайдал мүнөө үедэ харуулна.

Культурна байгуулалта, соёл сурталай хүдэлмэри манай ороной нацануудыг болон арад үндэнэтэнэ дүтэрхы болгохо хэрэгтэ тунална. Тэдэнэрэй хоорондоо оюун болодой баялигуудыг андалдан абалсалга хүгжэнэ. Зарим нацануудай культурын туйлалтанууд бусад нацануудай шадбары болоно. Энэ ушар хадаа СССР-эй арадуудай культурануудай бэе бээе баяжуулха, тэдэнэй интернациональна үндэнэ нууриг бэхжүүлхэ, коммунистическэ обществын хүнүүдэй ерээдүйн нийтэ культурыг бии болгохо явдалдаа хүргэнэ.

Национальна культурын түхэл маяг хүдэлсэгүүй, модохир болоно бэшэ, харин улам хайжарна; коммунист байгуулалтын зорилгонуудта таарахагүй хуушарһан зүйлнүүд үгы болоно, шэнэ түхэл маягууд бии болоно. Литература болон искусствода национальна онсо шанар хэрэглэхэ гэшэ яһала бодото зүйл мүн. Зүгөөр энэ талаар хуушаржа халашан үсөөн бэшэ зүйлнүүд бидэнэрэй тохёолдоһон байха. Жэшээлхэдэ, манай үеын хүнүүдэй ажабайдалда болон эрилтэдэ оройдоошье таарахаа болиһон хэтэ заяанай зарим зүйлнүүд архитектурда бии болодог. Тиньэ ябашье манай үедэ таарамаар лэ түхэл маяг саашадаа хэрэгтэй болохо.

Партиянай саашадаа СССР-эй арадуудай хэлэнүүдэй сүлөөтэ хүгжэлтыг хангаха зуураа, али нэгэн хэлэндэ ямаршье хизаарлалта, үлүү эрхэ үгэхэгүүй, хэлэ баалалтаар хэрэглэхэ явдал таарахагүй. СССР-эй гражданин бүхэн өөрингөө үхибүүдэ ямаршье хэлэн дээрэ хургахаа хүсэд сүлөөтэйгөөр өөрөө шэлэхэ байна. Манайда национальна хэлэнүүдэ хүгжөөжэ талаар ямаршье наад хэгдэлдэггүй. Зүгөөр хэлэнүүдэй хүгжэлтэ национальна халха болохогүй, харин нацануудыг хоорондон дүтэрхы болгохо зэрэгтэй болохо.

Ород хэлэ шудалхын түлөө ород бэшэ арадуудай эрмэлзэлтгын урганиг тэмдэглэнгүй байжа болохогүй. Бодото дээрэ ород хэлэн хадаа СССР-эй арадуудта хоёрдох түрэл хэлэниин болоо, тэдэнэй национальность хоорондоо хөөрөлдэдэг, СССР-эй бүхы арадуудай культуран туйлалтануудта болон дэлхэйн культурада ноби, арад үндэнэтэ бүхэниин хамжуулха арга эбсэгэ болонхой. Ород хэлэ һайн дураараа үзэдэг болоһон явдал хадаа национальность хоорондын хани харилсаанай хүгжэлтэдэ һайн удашанартай.

Манай орон дотор нацанууд хоорондоо дүтэрхы болоно, тэдэнэрэй социальна талаараа адли улха шэнжэнэ шангадана. Коммунизм үргэн далайсатайгаар байгуулха үедэ нацануудай хүсэд нэгдэл туйлагдаха байха. Зүгөөр коммунизмын гол түлэб байгуулагдаһанай һүүлээршье нацануудыг нэгдүүлхэ гэжэ хуулишалан соносхохо болохогүй. Гүрэнэй болон национальна илганууд бүхы ороноуд дотор социализмын иланхай хойто тээ үшөө үни бии байха гэжэ Лениний заалһанин мэдэжэ.

Национальна илганууд үгы болохо байна гэжэ байгаад гэмэрлэд хүнүүдэше ушардаг. Бидэнэр тэдэндэ итгэжэ харуусанабди: коммунистнууд национальна илгануудыг зандан байлгахгүй, мүнхэжүүлхэгүй байха. Һайн дуранай, демократизмын үндэнэ һуури дээрэ, коммунист байгуулалтын эрхэ байдалда нацанууд болон арад үндэнэтэнэй хоорондоо улам дүтэрхы болохо байһан явдалыг бидэнэр дэмжэжэ байхадби. Пролетарска интернационализмын болон советскэ патриотизмын удхатайгаар арад нийтэ хүмүүжүүлхэ хэрэг шангадхаа шухала. Националистическэ үлэгдэлнүүдэ гарһан зааханшье зүйлэе большевик ёһоной эбсэгзгүй гуримаар үндэнэһөн үгы хэхэ хэрэгтэй.

СССР-эй арадуудай хани барисаан—манай агуухэ туйлалта мүн. Энэниин нодэнэйнгөө сэгсэг мэтээр гамнахабди!

4. Хүниин алийшье тээшээ тэгшэ бэрхэ болгон, коммунист ёһоор хүмүүжүүлхэ

Хүхэдүү! Хүнүүдэе коммунизмын үзэл бодолоор хүмүүжүүлхэ гэшэ коммунизм байгуулгын тоншье шухала хубинь юм.

Обществын бүхы гэшүүдэе ушар ёһо бүри хайнаар мэдэдэг, улам культурна болгоогүй хаа, эгзэн хэхэ ажалдэ бүтээс хангахын, коммунист нийтын харилсаа хүгжөөхын, коммунист ёһоной хамтын гурим баталдахын аргагүй юм. Обществын гэшүүдэй ушар ёһо хайнаар мэдэхэ тутам, тэдэнэй үүсхэл эдэхийн үлэмжэ хэхэ, үргэн далайсатай байха тутам, коммунизм байгуулгын программыг бидэ бүри амжалтатгайгаар бэлүүлхэбди.

Шэнэ янзын хүниин хүмүүжүүлэн болбосоруулха тухай хэлэхэдэ, бидэ ямар зорилгонуудыг харадаа абанабиди? Гэбэл, нимэ зорилгонууд оролсоно:

— **Коммунист ёһоной үзэл бодолыг хүмүүжүүлхэ:** коммунизмын нангин суртаалда гүн хэхэр этигэдэг байха, нийтингээ уялгада ушар ёһо мэдэжэ хандаха, социалистическэ интернационализмын болон патриотизмын үзэл хүмүүжүүлхэ, Эхэ орондоо үнэн сэхэ байха, ами наһаяшье гамнангүйгөөр Эхэ ороноо хамгаалаар бэлэн байха үзэл бодол хүмүүжүүлхэ; — **ажал хүмүүжүүлхэ:** ажал хүдэлмэридэ, нийтын үйлдбэридэ коммунист ёһоор бүри хайнаар хандадаг болгохо;

— **коммунист заршамай гол ёһонуудыг батадхаха,** коммунист ёһоной хамтын гуримыг һайн дураараа сахиха;

— **улам культурна болгохо,** эрдэм науки үндэнэ һууриг шудалуулха, нийтэ болон политическэ эрдэм болбосоролтой болгохо, һайн хайхан мэдэрлэтэй, элүүр шамбай бэтэй байхаар хүмүүжүүлхэ.

Коммунизм хүниин һайн хайхан явдалтай болгодог. Коммунизм гэшэ хүн түрэлтэнэй, мүн тус тус хүнүүдэй эгзэн дээдэ хүгжэлтэ мүн.

Обществин бүхы гэшүүдэе, шэнэ, коммунист зан абартай байхаар хүмүүжүүлхэ зуураа, парти залуушуулыг коммунист ёһоной хүмүүжэлтэй, эрдэм болбосоролтой болгохо хэрэгтэ онсо анхарал табина.

Партиянай, арад зоний нэгэ зоригтойгоор социализм байгуулагдаһан, нэрэ түрөө хэтын хэтэдэ алдаршуулһан Эхэ оронойнгоо баатар хамгаалагдаһан

гайхамшагта хайхан үетэниин хүмүүжүүлэн гаргаа. Мүнөө үедэ хүнүүдэе коммунистическэ общество дотор ажауууаар бэлдэжэ байнабди. Коммунизмын үетэниин үхибүүн байхаһаан эхилээд хүмүүжүүлхэ, тэдэниин эдир залуу наһанһаан муу нүлөөһөө һэргылэн хатуужуулха, буруугаар хүмүүжүүлгэжэ, муу жэшээгэй нүлөөдэ ороһон забхай явдалтай хүнүүдэй манайда байхагүйн түлөө анхаралтайгаар ажаглажа байха хэрэгтэй. Хэрбээ үрж жэмэстэ залуу мододой гэмтэһэн байгаа хаа, тэдэниин заһаха хайжаруулхын тула хэдэ ехэ хүлһэ хүсэ гаргаха хэрэгтэй болодог гэшээб, тин заримдаа бүтэжэшье үгэдэггүй байна. Шэнэ үеын хүнүүд тушаа хэлэхэдэшье баһал нимэ байдаг.

Шэнэ янзын хүниин болбосоруулха хэрэг иматгал партиин, Совет гүрэнэй, профсоюзудай, комсомолой зүгһөө хүмүүжүүлгын хүдэлмэрин үзүүлэгдэдэ нүлөөгэй ашаар лэ бэлүүлэгдэнэ бэшэ, мүн обществын байдалай бүхы журамай—үйлэдбэрин арга хэрэгсэлэй, хуулигын маяг хэлбэрин, гэр байдалай эрилтэ хангалгын, нийтэ-политическэ ажал-ябуулгын, хуули ёһоной дүрмүүдэй, сүүдэй практикын нүлөөгэй ашаар хүмүүжүүлгэдэг. Экономическа, социаль-ажалуудай, политическэ, хуули ёһоной али бүхы аргануудыг хүнүүдэе коммунист бодолтой байхаар хүмүүжүүлхэ ба буржуйнэрэй зан абарин, ёһо заршамай үлэгдэлнүүдэе үгы хэхэ хэрэгтэ зориулан ашаглаха шухала.

Буржуазин хадаа хүнэй эрхэ сүлөөе энгэй үмсэтэй холбодог юм. Зүгөөр капиталист ороноудай олон түмэн хүнүүд өөрын зөөригүй, тин буржуазин зөөри тэдэндэ эрхэ сүлөөгэй нүхэсэл бэшэ, харин тон хүшэр хүндэ дарлалта мүн. Энгэй үмсэ хадаа жэмжэ үмсын эзэлэй өһөдэнь хүгжэжэ арга олгодогүй, харин тэдэниин монополистическэ капиталай мэдэлдэ сүм бариха байдаг ёһотойл бугуули мүн. Энгэй үмсэ гэшэ ажалшадые мүлжээ, аймабар ехэ ашаг олзо олохо бүрин эрхэ сүлөө иматгал капиталистнуудта олгодог. Энгэй үмсэ бэшэ, харин нийтын зөөри хүниин алибаа социальна дүлддэдэлхэ сүлөөлдэг, хүнэй сүлөөтэйгөөр хүгжэжэ үргэн ехэ арга боломжо олгодог гэжэ манай ороной, тэршэлэн дэлхэйн бүхы социалист байгуулалтын баян дүй дүршэл гэршэлэн харуулна. Коллективизмын, нүхэрэй ёһоор хандалгын үзэл бодол, нийтингээ уялгада үнэн сэхэ байха ариун нангин үзэл бодол манай арадай тон шухала ёһо заншалыг болонхой.

Совет хүнүүдэй науна түрүү үзэл бодол саашадань хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ Программын проект дотор ехэ анхарал табигдана. Энэниин ойлгосотойл даа. Хэрбээ хүнэй толгойго соо элдэб эсын бодолнууд, мухар нүхэгүүд, буруу үзэлнүүд дүүршөөд байгаа хаа, хүнэй ухаан бодол амжалтатгай хайнаар болбосорон хүгжэхэгүй ха юм.

Олон түмэн хүнүүдэй үзэл бодолыг түүхэдэ анха түрүүн марксизм-ленинизмын науна һуури дээрэ үндэнэлэ. Марксизм-ленинизм эрхим һайн ажабайдалай түлөө, коммунизмын илахын түлөө тэмсэхэнь олонитэй зоний үзэл сурталай эбсэгэнь болонхой. Марксизм-ленинизм түүхын тон хайнаар тодорхойлогдоһон, үнэн зүб замда хүн түрэлтэниин хүтэлэн гаргаба. Энэ зам һаруул хайхан коммунист ерээдүйн байдал тээшэ хүтэлэн!

Бидэ революционернүүд, интернационалистнууд гэшээбди. Тиймэнэ хархис үзэл бодолыг номнодог явдалдаа хамаагүйгөөр хандаха ёһогүйбди, хүнүүдэй һанал бодолыг буржуазин мунхаруулдаг, забхайруулдаг явдалтай, мүн шовинизм үзэл жүрөөдэдэг явдалтай эбсэхэ ёһогүйбди. Импералистнуудай үзэл бодолыг партиянай саашадашье элишэлэн шүүмжэлхэ байна.

Коммунист ёһоной үзэл бодол хадаа коммунизмын түлөө эдэхитэй тэмсэл соогуур, нийтын аша туһада хэгдэдэг хүдэлмэрин үеэр бии болохо, бэхжүүлэгдэдэг юм. Хүн бүхэнэй зан абаридань, алишье коллективэй, бүхы организационуудай, эмхи зургаануудай ажал-ябуулгадэ коммунист ёһоной үзэл бодол хадаа коммунист ёһоной ажал хэрэгтэй таһаршагүй холбоотой байха зэрэгтэй.

Хүниин алийшье тээшээ тэгшэ бэрхэ болгон, коммунист ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэй үндэнэ һууриин зоһон байгуулха ажал мүн. Ажал хүдэлмэри хадаа хүнүүдэй ажамадардаг, хүмүүжэн болбосордог зүйлһын ходоодо байгаа, байхашье юм. «Ажал хэхэгүй хүн—ама хоолодохо» гэжэ ондо ондоо үгнүүдээр, ондо ондоо хэлээр бүхы арадууд хэлсэдэг.

Хүнүүдэе ажал хүдэлмэринөө бэшэ, харин тэдэнэй ажалыг үбэршлэн мүлжэлгэнэ сүлөөлхэ зорилгыг коммунистнууд табигһан байна. «Хүн бүхэнһөө шадбаринь зэргээр, хүн бүхэндэ—хэрэглэмжнөө зэргээр» гэһэн коммунизмын гол ёһон хадаа хүнүүдтэ ажал хүдэлмэри, ажауудалай бүхы зүйлнүүдэе олгохо явдалыг нэгэн хамта харуулна.

Ажамидаралай зүйлнүүдэе бүтөөгөөгүй хаа, ажал хүдэлмэри хэхэгүй хаа, хүн ажауула шадахагүй юм гэжэ хүн бүхэндэ һайса ойлгуулха гэшэ коммунист ёһоор хүмүүжүүлгын эгзэн шухала зорилго мүн. Совет хүн һайн хайхан бүхы юумэнүүдэе хэхэдэ, өөртөө, бүхы обществодоо хэнэ гэшээ. Ажал хүдэлмэридөө үнэн сэхээр хандаха, бүхы юумэе хаа сэг соонь, һайн шанартайгаар хэхэ гэшээ үнэн дээрээ өөрингөө нүхэдүүд тухай анхарал оролдог гарһан удхатай юм. Тэдэ хүхэдын баһал бүхы хүнүүдэй, тэрэ тоодо өһөдэньгөөшье аша туһада ажаллана бшуу. Эндэ шэнэ обществын хүнүүдэй хани ёһоной харилсан ажалладаг, бэе бээдэ туһалалсадаг явдал харагдана гэшээ.

Буржуазин ажалша хүнүүдэе дарладаг, доромжолдог юм. Коммунистнууд сүлөөтэ ажалыг магтан алдаршуулдаг, нимэ ажалыг бүхы хүнүүдэй ажауудалай, ажаа байдалай шухала зүйл, обществын хүгжэн бадаралгын эрхэ нүхэсэл гэжэ тоолодог юм!

Коммунизм байгуулагшын сахиха ёһо заншалай хуули, шэнэ обществын хүнэй бээе абажа ябаха дүрим, тэрэнэй абари зангай гуримыг Программын проект дотор бии.

Ёһо заншалыг арасан, обществын заршам гуримыг эблэн гэжэ буржуазин үзэл номногшод зуу гаран жэлэй турша соо коммунистнуудыг эзмэлжэ байна. Иймэ хорото наһаашалгыг буржуазин болбол забхай дорой заншалаа далдалхын тула хэрэглэдэг юм. Мүлжэршэ ангиһуудай ёһо заншалай үндэнэ һууриин амар байдаг бэ? Энэнь тухайда нимэ онһон үгнүүд юмнээшье элээр гэршэлэн хэлэнэ: «Хүсэтэй баян хоёр хүлөөрөө толгойшье хэхэ эрхэтэй», «Ши нүгөөдэ тонохо ёһотой, тингээгүй наһин нүгөөдшын шамые тонохо», «Мүнгэндэ нодэнгүй», «Хүн хүндэ—дайсан».

Хэрээгэй шэрүүн, нэнгэргүй бузар энэ заншалыг бидэ үнэхөөр арасадабди. Иймэ заншалдаа тэд ондоо—коллективизмын, гуманизмын заншалай гол ёһонуудыг бидэ баримталнабди. Эдэ гол ёһонуудыг гайхамшаг хайхан нимэ үгнүүд тодорхойлоно: «хүн бүхэн бултанайнгаа түлөө, бултадаа нэгэнэйнгээ түлөө», «Хүн хүндэ—хани нүхэрһын, аха дүүн мүн».

Ёһо заншалай шэнэ эрилтнүүдэе бүхы совет хү-

нүүдэй өһөдэнь хэрэглэдэг эгзэн шухала зүйл болгохо зорилгоотойбди. Үнгэрһэн сагай үлэгдэлнүүдэе үгы хэхын тула бидэ үшөөл ехэхэн хүдэлмэри хэхэ болонобди. Нийтын ажабайдалда түрүү юумэн хуушарһан, гэгдэнги юумэнһээ эрид илгаршоод байдаггүй. Түрүү юумэн эсэсэй эсэстэ иладаг, тээд хуушарһан үлэгдэлнүүд урагшаа дабшадаа наад хэдэг байха юм. Һайн жэшээгэй хүсэниин ехэ болохо байдаг, хүмүүжүүлгынгээ хүдэлмэри энэниин үндэнэ баримта болгонобди. Зүгөөр хэнэйшье мэдэнээр, буртаг үбһыг сэг соонь түүжэ хаяагүй хаа, түргэнөөр урга-шадэг гэшээ.

Хүнүүдэй зан абарида нийтын зүгһөө бүри ехэ анхарал, эрилтэ табигдадаг болгохо шухала. Олонхи ушарта ямар-нэгэн коллективэй, ямар-нэгэн организацин гэшүүд, профсоюзудай, комсомолой, колхозуудай, культуран-гэгээрэлэй союзуудай болон бүлгэмүүдэй гэшүүд, заримдаа манай партиин гэшүүдэе байһан хүнүүд муу юумэ гаргажархидаг ха юм. Социалист ёһоной хамтын гурим, дүрмүүдэе эбдэгшэдтэй тэмсэхэдэ, олонитын ёһо заншалай нэрэ хүндыг улам эдэхитэйгээр ашаглан хэрэглэхэ ёһотой. Бидэнэр бүхы хүнүүдэе алишье тээшээ тэгшэ бэрхэ байхаар хүмүүжүүлхэе хүсэһэбди. Хүдэлмэришын ангиһаа ондоо үшөө ямар анги, коммунистическэ партиһаа ондоо ямар хүтэлбэрилхы парти бүхы ажалшадай бэлгэ шадбаринэ хүгжөөн бадаруулха зорилго табигһан байгааб?

Арад зоний культурана дэбжэлтыг коммунизм амжалтатгай хайнаар байгуулха эрхэ нүхэсэл мүн гэжэ парти тоолоно. Манай орон культурана революциин түгсэхэнь шатада ябана. Энэ шатын гол удхань—коммунизмын шухала бүхы соёл сурталай, культурын зүйлнүүдэе байгуулха хэрэг болоно. Энэ шатын гол шухала зорилгонь—бүхы хүдэлмэришэдэй, таряашдай культурно-техническэ хэмжээе интеллигенциин хэмжээндэ хүртээр дээшлүүлхэ, тингэжэ ухаан бодолой ба хара ажалай хоорондохы ехэхэн илгаае гол түлэб зайсуулха явдал болоно.

Һаяын хорин жэл соо обществын гэшүүдэй тон олонхины али нэгэн аргаар гүйсэд дунда, тусгаар дунда гү, али дээдэ эрдэмтэй болохо юм. Энэ хадаа ехэхэншье һаа, хүсэд бэлүүлэгдэмээр зорилго болоно.

Һаяын арбан жэлэй туршада хургуулиин наһанай бүхы үхибүүд нийтэ ба политехническэ дунда (арба нэгэн жэлэй) эрдэмтэй болохо байна. Тинхэ зуураа, эдэ үхибүүд хургуули тухай хуулиин ёһоор, найман жэлэй хургуули дүүргэдэ, предпринятинуудта, колхозуудта хүдэлмэрилхэ, энэнтэйгээ хамта гүйсэд дунда эрдэмтэй болотороо хуралсадаг байха ёһотой. Энэ хадаа дээдэ эрдэм олохо, тэршэлэн үйлдбэри дээрэ ехэ мэргэжэлтэй болоод хүдэлмэрилхэ арга олгоно.

Арадай ажаһаа хүдэлмэриллэг ба дунда эрдэмгүй залуушуулыг ерэхэ арбан жэл соо доодо захань найман жэлэй хургуулиин эрдэмтэй болгохо шухала. Энэ болбол хошуолуулашагүй шухала зорилго мүн. Дайнай үедэ үсөөн бэшэ үхибүүд, басагадйнгаа дунда эрдэмтэй болохо шадангүй үлэнь мартажа болохогүй. Манай ороной эдэ залуу эрхэтэн тухай зохио ээргын анхарал оролдог гаргаха хэрэгтэй.

Хүниин бүхы талаарнь, адли тэгшээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ совет хургуули онсо ехэ үүргэтэй юм. Һурагшадые коммунизмын үзэл бодолоор хүмүүжүүлхэ зуураа, хургуули эдэндэ эрхим һайн шанар, дадал олгохо, шадбарингаа зэргээр ажаллахаар үнэн сэхэ хүдэлмэридэ эдэниин бэлдэхэ, нийтын баялигыг бодомжотой хайнаар хэрэглэхэ, коммунист ёһо заншалай дүрим, хамтын гурим хэлбэришгүүгөөр сахиха явдалдаа Һурагшадые бэлдэхэ ёһотой. Уража ябаа үетэниин хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ арадай багшанар угаа ехэ үүргэтэй. Тэдэниин залуушуулай ухаан бодол болбосоруулалтад гэжэ тоолохо ёһоорнь тоолоходо болоно. Арадай багшын үүргыг али болохоор дээшлүүлхэ, тэрэндэ ехэ анхарал табиха ёһотой!

Нийтын хүмүүжэлэй эмхи зургаануудыг интернат-хургуулинуудыг, бүхэлэй үдэртөө байжа хураха хургуулинуудыг, тэршэлэн хургуулиин наһа гүйсөөгүй үхибүүдэй эмхи зургаануудыг саашадань хүгжөөжэ хэрэг шухала удхашанартай гэжэ парти тоолоно. Нийтын зүгһөө ба гэр бүлын зүгһөө хүмүүжүүлгэ тон амараа зүйлнүүд бэшэ юм. Үхибүүдэе гэр бүлын зүгһөө нүлөөлэн хүмүүжүүлхэ явдал тэдэниин нийтын зүгһөө хүмүүжүүлгэтэй хамта ябуулагдаха ёһотой.

Коммунизмда орохо үедэ гэр бүлын удхашанарын бага болохо хэбэртэйгээр, ошон ошотороо энэ үүргын бүри хэрэггүй болохо явзатайгаар хэлсэдэг хүнүүд тон буруу юм. Үнэхөөрөө болоходоо, коммунизмын үедэ гэр бүл улам бэхжэхэ, гэр бүлын харилсаанууд материална тала харадаг явдаллаа бүрин сэрбэлдэхэ, эдэ харилсаанууд тон ариун нангин, бата бэхи болохо юм.

Бүгдэ нийтын дунда һуралсал хангахын түлөө оролдохо зуураа, партиянай дээдэ эрдэмтэй бүхы янзын хургуулинуудта хүнэй бүри олоор һуралсадаг болохо программа болон табина. Мүнөө дээдэ хургуулинуудтамань 2 миллион 600 мянган хүн һуралсаана. 1980 ондо дээдэ хургуулинуудай студентнүүдэй тоо 8 миллион болохоор, тайлбарилан хэлбэл, 3 үлүү-

V. Коммунизм ба хүн түрэлтэнэй дэбжэлтэ

Хүхэдүү! Манай партиин Программыг бэлүүлгэ бүхэдэлхэйн түүхын ябасада гүнзэгы ехэ нүлөөлгэ хэхэ үгэхэ байна.

Байгуулагдажа байгаа коммунизм бүхы дэлхэй дээрхэ шэнэ шэнэ олон зуун миллион ажалша хүнүүдэе өөрингөө үлгээр жэшээрээр марксизм-ленинизмын туг доро элсүүдэнэ. Энэ үлгээр жэшэнь хамгай түрүүндэ юуб гэхэдэ, үйлдбэрин хүсэнуудэй хурдан түргэн хүгжэлтэ, арадай ажабайдалай болон соёл культурын хүсэтэ ехэ ургалта, хүнүүдэй амгалан тайбан ба зол гаргалтай ажабайдалай эрхэ нүхэсэлнүүдэе байгуулга болоно. Социализмын илан ороноуд дэлхэйн революциин хүгжэлтэдэ ажа-хынтаа байгуулалтаар гол ехэ нүлөөлгэ үзүүлхэ гэхэн Лениний уридшалан хараалһаниин олонитын бүхы хүгжэлтэ лабан гэршэлжэ үгэбэ, Социалистическэ болон капиталистическэ системнүүдэй хоорондохы мурьсөөниин гол түлэбтөө амгалан ёһотой экономическа мурьсөөн юм.

Энэ мурьсөөнэй эсэсэнь Советскэ Союз болон Америкын Холбоот Штадуудай хоорондохы мурьсөөгөөр нилээд ехээр тодорхойлогдохо байна.

Һаяын арбан жэлэй туршада манай ороние дэлхэйн нэгэдэхэ индустриальна орон болгохо, промьшленна үйлдбэрилгын абсолютна тоогооршье, мүн промьшленна продукциин хүн бүхэндэ хүртэсын хэмжээгээршье США-е үлүүлэн гараха гэхэн зорилго парти табина. Мүн тэрэ үеын тухайда СССР хүдөө ажахын продукци гаргалгыг хүн бүхэндэ хүртэсын талаар США-гэй мүнөө үеын хэмжээһнээ нэгэ хахад дахин ехээр үлүүлхэ, США-гэй национальна олзо, доходо хэмжээе туйлаха байна.

тэй дахин олошорхоор хараалдагана. Үдэшнэ зоочно һуралсал илангаа ехээр дэлгэрхэ байна.

Городой зоной культурно-техническэ хэмжэе хүдөөгэй зоной нилээд гэгдэжэ ябаһан ушарыг луюулжа, хото город хүдөө нотаг хоёрой хоорондоо ехэхэн илгаае энэ талааршье зайсуулха хэрэг. Хүдөө нотагуудай культура дээшлүүлхэ хэ соёлой асуудалыг эрхилдэг бүхы эмхи зургаанууд зүгһөө бүри ехэ анхарал табигдахан шухала.

Соёл культурын материална үндэнэ һууриин ехээр хүгжөөжэ—саарһанай фабрика болон тиньэ финнуудыг, радио ба телецентруудыг, театрун киностудииуд болон кинотеатруудыг, клуб, бие-тектүүдэе олон болгохо ехэхэн хэмжээ-ябуулга һаяын жэлнүүдтэ бэлүүлэгдэхэ юм. Энэниин ириальна ехэхэн гаргашатай байха ааб даа, тээд мунизм тогтоохо байгаа манай общество совет нүүдэйнгээ соёл культурын эрилтнүүдэе тон хайн хангахын тула мүнгэ хэрэгсэл гамнахагүй байна.

Научно-техническэ угаа ехэ дэбжэлтын бол байгаа манай үе сагта эрдэм науки туйлалтанууд түсэбэй ёһоор, бүхы талаарнь хэрэглээгүй хаа, обществын болон тус тус хүнүүдэй хүгжэхын ари-юм. В. И. Ленин нэгэтэ ингэжэ хэлээ һэн: «Эр наукин түлөөлэгшэдэй, пролетариадай болон тикын үмэнэ хархис балар ямаршье хүсэн тээсэхэ дахагүй» (Зохёолнуудайн том 30, нуюр 376).

Эдэ мүнхэ үгнүүдэнь бодото дээрэ бэлүүлгэ Бидэнэр хүгжэгшэдэй хархис балар хүсэнуудыг сохин мүнхөөгөөдби, экономическа болон ухаан бодолой али бүхы дарлалтыг хэтэдэнэ усадхаабди. Гаалин балар хүсэнуудэй мэдэлдэ хүнүүдэй арга байдаг явдалыг болоолхын, тэдэ хүсэнуудыг мэдэлдэ оруулхын тула мүнөө бидэ хүсэ шад улам ехээр зориюлжа байнабди. Тингэжэ үнэнэ то эрхэ сүлөөтэй байдалда хүн түрэлтэнэй ерэхэ дээрхы һүүлшын наад түбэг дабагдаха байна.

Эрдэм наука болбол мүнөөнэй эрилтэтэй таар байха, арадай ажахын тон шухала асуудалыг шиндэхэдэ, обществын үйлдбэрилгын хүсэнь хүгжөөхэдэ бодото һайн, дайшалхы эбсэг боло эрэгтэй. Бүри саашада болоходоо, ядерна хуули хизааргүй ехэ арга боломжыг амгалан байдалда туһада зориулан, термоядерна реакцие дунда ашагладаг болохо, сагай уларилда нүлөөлхэ, тахалыг илаха, хүн зоной үни удаан ажауула бодосой амдаралыг тааруулжа байха, шухала нартай, тоогүй олон хэмэл хилисо зүйлнүүдэе болгохо, замбуулиниин эзэлхэ, замбуулинда найдамтай зам гаргаха арга боломжонуудыг наука олгохо байна. Энэ болбол эрдэм наукин он техникын хүгжэлтын дэлхэйн түхүүдэе үе болохо, мүн хүнүүдтэ барагдашагүй ехэ хүсэдал олгохо, тэдэниин үнэхөөрөө байгаалин эзэгнэ гохо байна.

Коммунизм тээшэ хүн түрэлтэнэй дашбалгыг хэтэ замыг шудалха, капитализмын хосорон явдалыг ш

СОВЕТСКОЕ СОЮЗНОЕ КОММУНИСТИЧЕСКОЕ ПАРТИИНО ХХII СЪЕЗД

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэнэн элидхэлэй үргэлжэлэй

Энэ ондоо коммунизм байгуулга хадаа бүхы ороноудай хани барисаанда коммунистическо байгуулгын тааршагүй хубин юм. Социализм дэлхэйн системн амжалттай хүгжэлтэй социализм ороноудай коммунизма нэгэн доро, нэгэ үеын туршада орохо арга боломжонууд гэжэ үзэнэ. Капитализмн дэлхэйн системэ ха- номоническа болон политическэ талаараа тэг- шээр хүгжэдэг шэнжэ шанартай юм. Энэнь гү- рэнэй хоорондох зүрилдөөнүүд хурцадууд, эр- гентнэ тэмсэлэнь шангадхада байна. Дэлхэйн социалистическэ системэ тад ондоо хуули ёһоор хү- гэнэ юм. Эндэ орон бүхэнэй экономиконь хэлбэр- ийгөө, түсэбэй ёһоор урган хүгжэдэг, капита- лизм түсэбэ экономическа талаараа гээгдэнэн гүр- э бусаднаа бүри түргэнөөр ургадаг, бүхы оро- ной хүгжэлтын нийтэ хэмжэнь жэгдэрэн тэгш- эр байна.

Энэнь түүхын хүгжэлтын онсо илгаануудай таа- наар урдань гээгдэнэн байһан ороноуд ха- дхэйн социализмн системн оршон байдалда- нхон болзор соо, түрүү социализм ороноудай али- то туһаламжа ба дэмжэлгын ашаар, түрүү со- цализм ороноудай хэмжээндэ нилээд дүтэлбэ. Гэб- ээ ороноудай үйлдэлбэрин хүснүүдэй хүгжэл- тэмжэнь үшөө адли болоодуй байна. Эдэ объек- тэрхэ нүхсэлнүүд хадаа бүхы социализм ороноу- дын системнгоо дээдэ шатада нэгэн доро, нэгэ соо орохо аргагүй байһанинь шалтагаална. Ороноудта коммунистическэ общественэ дэлгэрэн- н байгуулга хадаа тэндэ шухала эрхэ нүхсэл- ний хамта эхилжэ байһанинь элгитэ. Энэнь социалистическэ системн ашаг туһада таарам- н юм, юундэб гэхэдэ коммунизм тээшэ арадуу- дамжаа нийтэ хүдэлөөнэй ябасын хурдадхажэ ба коммунизмн иланган ороноудай бусад со- цализм гүрэнүүдтэ үзүүдэг туһаламжа ба дэмжэл- гэдэхын тула бүри зохистой тааруу эрхэ нүх- сэл байгуулга үгэхэ юм.

Социализм гүрэнүүдэй гол үндэһэн ашаг туһын тула- нтай хоорондо хани барисаа али болохоор бэ- рэдхэ шухала гэгнэн шанга эрилтэ марксист- ле- нинизмтэй али тодо лаб юм. Дэлхэйн социализм хани- гаанаа амгаатар, тусхайгаар социализм бай- гал гэгнэн курс социалистическэ общественн хүг- нн объективнэ хуули ёһыс тад буруушаһан ла мүн. Иймэ курс хорото муухай юм, юундэб тэрэ хадаа империалистическэ реакцинь нэгэ- н фронтын үмэнэ социализмн хүгжэлтыс буу- нг хуларуулжа болохо юм, националистическэ нийтэ эрмэлзэлгэнүүдс дэмжэдэг ба эсэсэй социализм туйлалтануудс алдаха ябадалда- н болохо байна.

Социализм, ямаршы шарай шэнжэтэйгээр үйл- зэ, эгээн аюултай политическэ ба идеологиче- скэ мүн. Тэрэниэ уласхоорондын реакци со- цализм ороноудай нэгдэлдэ дээрүүгээр хэрэглэдэг

Империализмн, социалистическэ патриотиз- мтэй бодолоор, национализм болон шовинизмн- нэ үзэгдэлнүүдтэ эбсэсгэй байхаар ажалла- нг хүгжүүлжэ гэжэ тон шухала уялгамнай бо- лжэ коммунистууд тоолодог. Национализм ба социализмн хани барисаата нүхсэлэй хам- эрэгтэ хохидол ушаруулдаг, нэн түрүүн ямар н үзэгдэлнэб, тэрэл оронойнгоо аралта хоро хүр- нэ. Юуб гэхэдэ, тэрэ орон социалистическэ ла- нг тусгаар амараа байхадаа удаанаар хүгжэ- нг дэлхэйн социалистическэ системн аша түүнэ- нг эрэггүй байдаг, национализмн эрмэлзэл- империализм гүрэнүүдэй уг зорилгодоо хэрэглэжэ- нг дэмжэн дээрэгдэг.

Энэ хүнүүд Европа болон Азинн социализм оро- ной өөрингөө аха дүүнэртэ эгээн байн байхан барисаанай ёһоор хандана. Совет хүнүүд тэлэ- нг амжалтануудар баярлажа, омогорхожо байдаг. Ажабайдал байгуулхадань тэдэнэртэ туһалһан- н халхашы юм. Сэлмэг харуушыс үедэ, халхн- нг тайшыс үедэ социализм ороноудай арадууд нимэ- нг үмэнэ бэлдүүдэг: нэгэн бултанай түлөө, бул- нг эрэггүй түлөө. Манай хани барисаанай нүх- сэл арадуудай социализм туйлалтануудта гар хү- рэ забдан лэ амитад социализм болон ком- мунизм байгуулгаша миллиард хүнүүдэй хүртэ шан- нг тодо хүртэхэ байха.

Энэ коммунизм хадаа манай зуун жэлэй түгээхэ хүсэн болоо гэгнэн арсашагүй ушар- нг шэнэ Программын проект соо харуулагда- нг коммунистическэ партинууд дэлхэйн 87- дэ оршоно, тэдэнэй зэргэдэ 40 миллион ша- нгүд нэгдэнэдэг. Бүри олон түмэн хүнүүд ком- мунизмыс дахадга, тэдэнэй үзэл болоо ба этгэл- нг хубаалсадаг, тэдэнэй политикыс бай- нг ба дэмжэдэг байнал! Коммунизм хадаа га- нхидгэ гүнзэгыгөөр үндэһөөд, хүртэ эхэ хү- рэн хүгжэжэ байна, тэрэнэй туг доро хүн тү- рэн гүрэнэй нэгэ хубинань үлүү зон шэнэ- нг байгуулжа байна. Социализм бэшэньс ороноудта хүдэлмэришэн анги мянган тоннын- нг амжалтанууд үндэһэ нууриньс хамна- нг байна.

Энэ революцинуудай үедэ оронхой гэжэ, социалистическэ революцинууд, национально-сүлөө- нг империализмда эсэргүү революцинууд, арадай- нг социалистическэ революцинууд, тарашадай үргэн хү- нүүд, фашис болон бусад хархис гуримнуудс- нг түлөө үргэн арад нийтн тэмсэл, нацио- нг дарлалтада эсэргүү нийтэ демократическа- нг үүд—эдэ бүгдэ капитализмыс хуларуулжа,- нг хамта байһан дэлхэйн нэгдэмэл революцинон- нг болохо нилгэнэ.

Энэ проекто соо революцини амгалан ёһоор- нг бэшээр хүгжэлтын замууд харуулагдана. Ам- жалтанууд, мүн бүхы бусдыс асуудалдаг ма- ртин 1957 оной Деклараци ба 1960 оной Мэ- нг уласхоорондын коммунист хүдэлөөнэй хам- нг баталһан гол ёһонуудс хүсэдөөр дэмжэнэ. Э- нг үедэ дэлхэйн революцинон хүдэлөөниэ- нг түхын, хүгжөөхын тула үшөө таарамжтай- нг орондон оршон байдал бин болонхой. Энэ ха- нг түрүүн түрүүдэ социалистическэ системн хүс- нг бэхжээдхэй ба тэрэнэй нүлөөлгын ургаха- нг холбоотой юм. Социализмн жэшээ хүнүү- нг болдоо хүсэтэ эхээр ородог, шэнэ бай- нг байгуулхын түлөө тэдэнэрьс эдэбхитэй тэм- нг бэлддөг байна. Революци хээрэ боложо- нг арадууд контрреволюци абаашааар дэлхэйн- нг үүдэй нэгдэлгэнүүдтэ эсэргүүсэн тэмсэхэдэ- нг ороноуднаа дэмжэлтэ абаха арга болом- нг. Шэнэ обществен байгуулга хэрэгтэ тэдэ- нг социализм ороноуднаа али болохо туһаламжа аба- нг гэжэ,

Мүнөө үедэ шэнэ ороноудай социализмда орохын- нг тулада мүн доторгыс эрхэ нүхсэл бүри тааруу- нг зохистой болонхой. Тэдэ эрхэ нүхсэлнүүд гэхэдэ, нимэ- нг юм: капитализмн нийтээрэ хуларһан, тэрэнэй зү- рилдөөнүүдэй хурсаданн ябадал; хүдэлмэришэн- нг ангийн тоо олошорһон, эмхи гурим ба нягтаран нэгдэ- лын ургаһан, обществендо тэрэнэй нүлөөнэй хүсэтэй- нг болоһон ушар; империализмтай тэмсэхэ, монополи- нг үүдэй эзэрхэг засагыс усадхаха гэгнэн бодото дээрэ- нг эрхэ хүсэлэнтэй хүдэлмэришэн ангийн союзнигуудай- нг тоо олошорһог, дэлхэйн бүхы шахуу ороноудта ком- мунистическэ партинуудай бин болоһог ба бэхжэлтэ- нг юм.

Гэбшэе революцинон хүснүүдэй зам дээрэн- нг байһан бэрхшээлнүүдс мартажа болохогүй. Дай- нг үлүүшын үедэ монополистическэ буржуази хадаа- нг гансашы социализм ороноудта эсэргүү бэшэ, мүн ре- волюцинон хүдэлмэришэн ба национально-сүлөө- лгын хүдэлөөндэ эсэргүү шэнэ реакцинон «нангин- нг союз», сэрэгтэй блогүүдс байгуулба. Тэрэ буржуази- нг хадаа хүсэрхэн баалалгын ба дарлалтын аппаратыс- нг айдатаһай эхэ болоо. Гэхэтэй хамта тэрэ хадаа хү- дэлмэришэн анги халһан халһааха, профсоюзна- нг хүдэлөөн хандаргаха шэнэ шэнэ мэхэ гоһын арга- нг эзбсгүүдс хэрэглэнэ. Иймэ зорилгоор тэрэ хадаа- нг социал-демократинн реакцинон хүтэлбэрилгшадыс- нг ба профсоюзнуудай хархис ажал-ябуулгашыс- нг эдэбхитэйгээр хэрэглэнэ. Тэрэ хадаа коммунизмда- нг харша галзуу муухай кампани ябуулжа, энэ хара- нг муухай туг дороо ажаллаша арадай бүхы дайсадыс- нг сулуулна. Өөрингөө эзэрхэхы байдалыс абархын тула- нг монополистическэ буржуази эгээн нүүлшын, эгээн- нг шуната арга эзбсгүүдс хэрэглэжэ болохо байһан- нг нийнэ арсажа болохогүй байна. Иймэ оршон байдал- да Ленинэй хэлэһенинь онсо эхэ шухала байна: хү- дэлмэришэн анги хадаа «олонитын ажал-ябуулгын- нг түхэл маягыс гү, али нэгэ талыс үлөөнгүйгөөр бүхы- нг дэнэ шудалха» ёһотой, «нэгэн түхэл маягайн- нг ондоо түхэл маягаар тон түргэнөөр, гэгэ гэгтээр- нг нэгдэгдэжэ болохо байһандань» бэлэн байха ёһотой. (Зохёолнууд, т. 31, нюур 76).

Мүнөө үедэ арадай демократическа, националь- нг сүлөөлгын ба социалистическэ революцинууд сааша- даа хоорондоо дүтэлжэ, бэс бэсээр нилгэн холбодо- жо байна. Эдэ бүхы революцинууд хамагай түрүүндэ- нг нэгэн гол дайсандэ—империализмда, монополистиче- скэ буржуазида эсэргүүгээр шэгүүлэгдэдэг болон- нг гэжэ олонитын хүгжэлтын гурим ёһонь харуулна.

Дэлхэйн сүлөөлгэгтэ хүдэлөөн саашадаа яажэ- нг хүгжээб гэжэ үсөөн бэшэ ушарта асуудал. Үндэр дээдэ хүгжэнгн капитализм ороноуд соци- ализмда шэлжэн орохын тулада хүсэдөөр эдэсхэнхэй- нг байһанинь мэдэжэ. Азинн, Африкн, Латинн Аме- рикн орьёлон бусалжа байгаа хүгжэлтэ багатай- нг гүрэнүүд национально-сүлөөлгын, империализмда- нг эсэргүү революциныс дүүргэдэг, социализмда шэлжэн- нг орохо ябдалыс бэлдүүлжэ аргатай юм. Мүнөө үедэ- нг бодото дээрэ ямаршыс орон, ямаршыс хэмжээтэй- нг орон социализм тээшэ шэглэнэн замда орохо арга- тай юм.

Дэлхэйн революцинон процесс улам бүри үргэ- нг дээржэ, бүхы континентүүдтэ тараба. Дэлхэй- нг дээрэй эгээн түрүүшын социализм гүрнине сэрэгтэй- нг хүсөөр үгы хэжэ шадахаяа болиходоо, империализм- нг тэрэниэ бусад дэлхэйгээ «санитарна кордон» хэжэ- нг хашаалха гэжэ нэгдэн үенэ мэдэжэ. Европа болон- нг Азинн арадуудай революцинон эршэ хүсэн соци- ализмн хилэнүүдс Эльбэнгээ Урда Хитадай далай- нг хүртээр үргэдхэнэн байна. Империалистууд револю- цинн үзэл болонүүдс энэ хилээр хизаарлахын тула- нг хамаг бүхы хүсэ шадалаа гаргаһан байха юм. Тэдэ- нг хадануудыс, океануудыс эрхэ сүлөөтэй үзэл бо- лдоо наад боложо үгдэггүй юм. Энээнэй элитэ жэ- шээшэ—Кубада болонһон илалта түгсэ революци мүн. Империализмда эсэргүү арадай революцини туг- үргэжэ, эрхэ сүлөөдэ дуратай кубинска арад өөрингөө- нг газар дайдыс харинн ороной дээрмэдэб ба тэдэ- нг туһамаршаднаа сүлөөлһэн байха юм. Револю- цинн туг доро хүдэлмэришэд, тарашад, интеллиген- цин, гороной дунда эрхэтэн яагтаран жагсаһан байна. Энэ хадаа кубинска революцини хүсэ шадалайн шү- халын шухала эшэ үндэһэнүүдэйн нэгэн болон, со- циальна дэбжэлтын замаар саашадаа хүгжэхын эрхэ- нг нүхсэлэньс болон. Далайннуудай дунда гансаараа- нг оршожо байһан, бишыхан олыторог мүнөө Латинска- нг Америкын бүхы арадуудта дэбжэлтын замыс заажэ- нг үгэжэ байһан, эрхэ сүлөөтэй унтаршагүй жэшээ бо- лонхой.

Советскэ Союзһаа Куба холо юм. Гээд манай- нг арадууд хоорондоо дүтэ юм. Өөрингөө бээс даангн бай- далыс, эрхэ сүлөөс американска империализмнаа- нг хамгаалжа байһан, өөрингөө дайшалхы туг дээрэ со- циализм зорилгонуудыс зураһан Кубын геройнууд, манай зүрхн танитай хамтал! Манай арад аха дүү- нг кубинска арадта, тэрэнэй өөрингөө үнэн зүб хэрэгтэй- нг түлөө нангин тэмсэлдэ туһаламжа үзүүлһэн ба үзүүл- хашыс байна. Социалистическэ системн бэхжээжэ- нг тудам, капитализмда орходоо тэрэнэй үлүү байн бай- нанинь улам бүри хүсэдөөр харуулагдаха тудам, бүхы дэлхэй дээрэ социализм болон демократическа- нг хүснүүдэй ургаха тудам хүгжэлтын ондо ондоо хэм- жээндэ байһан улам улам олон ороноуд революцини- нг замда орохо юм, үер ба хүсэ ехэтэ мүнэндэ горхон- нуудай ородогтол адляар, тэдэнэр социализмн сис- темэдэ орожо байха юм.

Хүдэлмэришэн ангийн революцинон тэмсэлэй хү- сэ шадалыс нягтаруулан элсүүлжэ ба тэрэнэй зорил- гонууднаа туйлахадань наад хэрэгтэ элдэб оппортуни- нг шгэлэлнүүд хойшодошыс ушаралдаха байха. Капи- тализмн байгаа сагта эдэ шгэлэлнүүд элдэб янзын- нг шэнжэтэйгээр дахин дахин бин боложо байха юм. Ушар имэһээ Программын проект хадаа социал-де- мократизмн ба ревизионизмн үзэл сурталтайшыс, мүн догматизм ба сектанствотайшыс тэмсэхэ шухала- нг байһанинь лаблан заана.

КПСС хадаа уласхоорондын хүдэлмэришэн ангийн- нг бүхы дэлхэйн ажалшадтай үмэнэ өөрингөө интерна- циональна уялгааа нэрэтэй түртэйтэйгээр дүүргэхын- нг тула хойшодошыс хамаг бүхы хүсэ шадалаа гарга- ха, бүхы ороноудай коммунистуудай агууехэ ар- минн нэгдэл ба нягтаралгыс бэхжүүлхын тула хүсэ- нг шадалаа хойшодошыс шгэлүүлжэ байна.

Нүхэдүүд! Коммунист байгуулалтада манай туйла- нг амжалтанууд хадаа мүнөө «өөрингөө түхэтэй- нг зохёон байгуулхы хэрэгтэ бээс даангаар орохоор- нг шиндэн бодоод, өөрингөө экономик ба соёл культу- ра түргэнөөр дээшлүүлжэ замуудыс бэлдэжэ байгаа- нг туйлай эхэ аад, үзэгдөггүй зоболон яларалда хүр- тэнэ түбинүүдэй—Ази, Африка, Латинн Америкн- нг арадуудай хуби заяанда онсо эхэ удха шанар- тай байха юм.

Национально-сүлөөлгын хүдэлөөн колоннальна- нг гуримнуудыс усадхалгын нүүлшын шатада оронхой. Сүлөөтэ болоһон арадууд политическэ бээс даангн

байдалыс бэхжүүлжэ, экономическа гээгдэнгн бай- далда довтолон орожо, тэрэниэ усадхаха, импери- ализмнаа мэдэлтэй байһанай бүхы түхэл маягуудыс- нг үгы хэхэ гэгнэн зорилго урдаа табина.

Тэдэ тэдэнэй замын хүнгэн бэшэ юм. Националь- нг сүлөөлгын хүдэлөөнтэй сэхэ байлдаануудта ила- дабашы, империализм тэмсэхэ ябадалһаа арсана- гүй. Тэрэнэй арга эзбсэгын улам улам мэхэ гохотой- нг болон. Монополистууд бага хүгжэнгн гүрэнүүдтэ- нг өөһэдынгөө байдалыс үлөөхэ ба бэхжүүлхын хо- лын хараата түсбүүдыс бэлдүүлжэр эрмэлзэнэ. Тин- хэдэ тэдэнэр тус түсбэйнгөө бодото удха шэнжыс- нг туһаламжа гэгнэн зохистой үгнүүдээр далдалдаг- нг байна. Энэ хэрэгтэй талаар түрүү нуури американска- нг империалистууд эзэлнэ.

Бага хүгжэнгн ороноудта империализм ороноуд- нг хайн сэдхэхээр туһалха гэжэ огто байгаагүйн мэдэ- жэжэ. Монополистууд өөһэдынгөө үлүү эхэ олзо ба- ришаһаа арсадаггүй юм. Монополинуудай зорил- гонуудын урдынхаараа үлөөнэр лэ юм: бага хүгжэн- ги ороноудыс аграрна—түүхэй эдэй нэмэри орон зап- гарын байлгана, тэдэнэй арадуудыс мүлжээ яба- дал мүн. Хэрбээ империалистууд тинбэ яабашыс «туһаламжын» политикэ сонсочошыс, энэнь үнэн- нг зүрхнэй бэшэ, баагаар хэгдэнэн хэрэг юм. Дэл- хэй дээрэ империализмн бүримүйн эзэрхэжэ байха- нг үедэ бага хүгжэнгн ороноудта туһалха гэжэ финан- сова олигархын ханаанашыс ороогүй байһан юм. Түхээрэлгэнүүдээр хангаха, кредит болон- нг урьһаламжа үгэхэ, техникческэ дүй дүршэл ба эрдэм- нг үгэхэ талаар империализм ороноудай гансаараа эзэр- хэн захиража байһан ябадалыс Советскэ Союз боло- лон дэлхэйн социализм системн хандаргахада бай- дал хубилжа үгэнэн юм. Тинхэдэ империалистууд ондоогоор элдсэхэ баатай боложо, бага хүгжэнгн оро- нуудта экономическа туһаламжа үзүүлжэ тухай хэлсэ- дэг болоһон юм гэхэдэ болоно. Бага ээргээр доллар- нуудыс хаяжа үгэнэн хүнүүдэй түлөө тэдэ ороноуд- та мүргэл хэхэ, баяр баясхалан хүргэхэ юм гэжэ тэ- дэнэр хулеһэн байгаа. Энээнэй ондоо тэдэнэр хара- лал шэрээл шагнажа абаха баатай болоо нэн. Юундэ- нг тингэнэб? Юундэб гэхэдэ США бага хүгжэнгн ороноуднаа хаман абадаг туйлай эхэ мүнгнөөн им- агтал багахан хубинэнь үгэлгэ мэтээр тэдэнэдэ хаядаг- нг юм. Үнэхөөрөөшэ 1946 онһоо 1959 он хүртээр бүхы ба- га хүгжэнгн ороноудта номологондоллар доллар бүхэндэ- нг США эдэ ороноуднаа хоёр хахад доллар гаргажа- нг абаашан байха юм. Советскэ экономистнуудай тоолоһоной ёһоор, США-гэй болон бусад баруун оро- нуудай номолинууд бага хүгжэнгн ороноуднаа жэл бүри 20 миллион доллар хаман абадаг юм. Энэнь- нг туһаламжа гэжэ нэрлэгдэдэг наа, тинхэдэ юунинь- нг дээрмэдэлгэ гэжэ нэрэтэй юм? Харин дээрмэдэлтэ- нг баясхалан хүргэдэггүй юм. Тэдэниэ хараалай муу- хайгаар хараадаг юм.

Бага хүгжэлтэтэй гүрэнүүдс империализмн на- барта байлгана, дэлхэйн капитализм ажахын оршондо- нг тэдэнэй тэгшэ бэшэ байдалыс баталхаха гэжэ моно- полистууд оролодоно. Тэдэ энэнь буруу нүрэнэ. Нүда- нг хүгжэлтэтэй ороноудай арадууд империализмн гэн- жээдэ саашадаа үлээхэ дураргүй. Тэдэнэр социализмн- нг жэшээс хараһа. Мүнөө арадууд социализмыс гансач- нг ном хударһаа бэшэ, харин нэн түрүүн тэрэнэй- нг бодото амжалтануударнэ сэгнэнэ. Совет засаг ха- даа гүрэнэйнгөө зуун жэлэй гээгдэлэе зуу гаран жэ- лэй туршада бэшэ, харин нэгэ үеын хүнүүдэй наһан- соо усадхаа, Советскэ Союз дэлхэйн асарн эхэ хүсэ- тэй гүрэн болоо гэжэ арадууд хараһа.

Урдын колонн байһан гүрэнүүдэй политическэ та- лаараа эрхэ сүлөөтэй болоһонин, тэдэнэй экономиче- ска хүгжэлтэдэ туһатайгаар нүлөөлбэ. Үйлдбэринн- нг хурданаар ургадаг болоо. Хэрбээ дэлхэйн хоёрдохн- нг дайнай урда тээ эдэ гүрэнүүдэй үйлдбэринн ургал- тын темп жэлдэ дунда ээргээр нэгэ процент байбат, нүүлэй жэлнүүдтэ тэрэнэ 4 процент хүртээрөө ургаа. Олохон ороноудта гүрэнэй мэдэлтэй, национальна- нг промышленность хүгжээжэ эхилээ.

Тэдэ энэнь минл түрүүшын алхамууд ха юм. Коло- нализмнн үг үлөөлгэн үшөөл хүсэтэйшг байна. Экономическа гол зорилгонууд шиндхэбэрэ эндэ хүл- эһээр. Гэхэ зуура харин капиталтай өөһэдынгөө амин- нг холбоһон буржуази болон феодалнуудай ахама- дууд нулаар хүгжэнгн ороноудыс дэлхэйн капитализм- нг системдэ баталхан байлгана гэжэ хүснэ. Им- периалистууд болон тэдэнэй туһамаршадтай эдэ ороноудыс тухирагша зам хадаа колонизаторнуудай- нг урдаһаа тэмсэн бодоһодоо арадуудай тайһан зорил- гонуудыс ямаршыс ээргээр, яажашыс шиндхэжэ ша- дахагүй.

Ямар зам бин гээшэб? Түүхэ энэ асуудалда тодор- хой харюу үгэнэ: капитализм бэшэ замаар лэ хүгжэ- хэ арга бэдэрхэ хэрэгтэй гэжэ заана. Энэ зам ямар- нг аша үрэтэйб гэжэ ойлгохоёо ханаашад Октябрийн- нг нүүлээр капитализм зоболонто замда оронгүй гарһан- нг Совет Дунда Азинн халбаран сэсэгдэгшэ республика- нуудыс, манай ороной бусад районуудыс хаража- нг үзэг лэ.

Капитализм бэшэ замда минл үнн дэгээн орошохо- нг бэшэ юм. Харин хүдэлмэришэн ангийн, ажаллан- нг түмнэй эдэбхитэй шанга тэмсэлээр, демократическа- нг болон патриотическа бүхы хүснүүдыс национальна- нг үргэн фронто элсүүлэн нэгдэхэжэ шадананай ашаар- лэ арадуудыс нимэ замда оруулжа болохо гэжэ.

Хүгжэлтын юрэнхы арга замуудыс гүнзэгыгөөр- нг шудалха зуураа, марксис эрдэм дүхэн нацин зад- рюун бүхы хүсые эгээн амжалттайгаар нэгдүүлжэ- нг шадхаа формо нэгэнэн байна. Энэ формонь хадаа на- ционально демократинн гүрэн болоно. Иймэ гүрэн- нг ямар нэгэн ангийн бэшэ, харин бүхы үргэн арад тү- мэнэй тала баримталжа, империализмда харша на- ционально-сүлөөлгын революцини зорилгонуудыс- нг эсэстэнэ хүртээр шиндхэхэ үүргэтэй.

Национальна талаараа бээс даангн байдал туйла- нг арадуудай жаргал юуб гэхэдэ, тэдэнэрэй энэ- нг замда орохо үеднэ империализмнн хүсэн, тэрэнэй- нг ажабайдалда нүлөөлжэ аргын ахирдажа, харин со- циализмнн хүсэн, тэрэнэй нүлөө улам бүри ургажа- нг байна бшуу. Энэ оршон байдалда экономическа бо- лон социальна хүгжэлтынгөө асуудалнуудыс шиндхэ- хэднэ тэдэнэртэ сэгнэшгүй нэгэн байха ха юм.

Советскэ Союз, мүн бусад социализм ороноуд эрхэ- нг сүлөөгөө олоһон залуу гүрэнүүдэй дотоолын хэрэгтэ- нг хамааралсаха ямаршыс ханаа бодолгүй, хэндэшыс- нг социализмыс ахсархэ дурдахангүй. Социализмыс га- заа талаһаа хүсэрхэ ушар байгааһыггүй, байнашыс- гүй, байнашыггүй. Мүн колоннализмыс хүсөөр дурал- хаха ушар байха ёһогүй, революцида урбагшадыс га- заа талаһаа зөөжэ болохогүй.

Колоннальна дарлалтаһаа мултарһан арадуудта- нг хани нэгдэлтэй байха гэжэшэ КПСС өөрингөө улас- хоорондын политикын эгээн шухала асуудалнуудай- нг нэгэннэнь гэжэ тоолоно. Национальна бээс даангн

байдал туйлаха, тэрэнэ бэхжүүлжэ замаар дабша- жа абаһан аралдуудта, колоннальна гуримыс эсэслэн- нг усадхахаар тэмсэгшэ бүхы аралдуудта туһалха гэ- шыс өөримнай интернациональна уялга гэжэ манай- нг парти тоолоно.

Нүхэдүүд! Манай асарн эхэ түсбүүдэй дүүргэлтэ- нг хадаа дайн дажарыс үгы хэхэ, газар дээрэ хэтэ мүн- хэдөө амгалан байдал мандуулха гэгнэн коммуниз- мнн түүхэтэй үүргыс бэлдүүлгэдэ шиндхэхы нүлөө- нг хүргэхэ байна.

Империализм дайнтай тэмсэхэ, эб найрамдал бэхн- жүүлжэ гэгнэн политикын социализмтай таһаршагүй- нг холбоотой байһандал адли, дайн гээшэ империализм- тай бата холбоотой юм гэжэ түүхын дүй дүршэл гэр- шэлэн харуулаа. Литэ зурагшын гараар бэшэ, харин- нг хэдэн миллион хүнүүдэй шуһаар түүхын дэбтэртэ бэ- шэгдэнэн үйлэ хэрэгыс хүний ухаанһаа зуран хаяжа- нг болохогүй. 1898 онһоо Америкын Холбоото Штадууд- дай империализмыс ес сагта үүдхэнэн түрүүшын дайн- наа эхилээд, арад зонот толгой дээрэ империализм «ниотагай түхэлтэй дайн» гэжыс хойно хойноһоон- нг саг үргэлжэ хүжэрөөжэ, хоёр удаа хүн түрэлтэниэ- нг дэлхэйн үзэгдөөгүй эхэ нимаралда оруулһан байха- нг юм. Үнгэржэ ерэхэдэ, город болон худөө тосхонуудай- нг хандаралгын утаанай бугшажа үшөө зогсоогүй, дэл- хэйн хоёрдохн дайнай дүлэн соо өөһэдынгөө ойро хү- нүүдыс алданан хэдэн миллион хүнүүдэй сэдхэлдэ- нг хэгдэнэн шархын эдэгзэгүй байхада США-гай им- периалистууд дэлхэйн гурбадахи дайнда «захил» хэдэ байна бшуу.

Империализм можодо, нэн түрүүн Америкын Холбоо- то Штадуудта наадандаа шунахайрһан хүнүүд шэн- ги аашаалдаг бүлгүүд уршаг гаргажа байһаар. Бэ- лэдхэгдэжэ байһан шэнэ дайн хадаа хүн түрэлтэндэ- нг ямар эхэ хохидол ушаруулхаб гэжэ тэдэнэр орой бо- жохо үзэнгүй. Термоядерна, ракетнэ эзбсэгыс хэ- рэглэбэл, дэлхэйн бүмбэрсэгтэй бүхы түби арад зонот- нг нийтээрэ хосорхо, материальна баялигай халан хан- дарха газар болохо гээшэ. Дэлхэйн термоядерна- дайнай оршон байдалда газарай холо оройн урдын- нг хида адли удхатай байхагүй. Дэлхэйн бүмбэрсэгтэй- нг баруун хахад хубидашыс худалгын галай дүлэн гал- зуурха байха. Манай ес сагта дайн гээшэ уласхоор- ондын арсалдаата асуудалнуудыс шиндхэхэ арга- нг хүсэн болохо ёһогүй.

Нэгэ талаараа дайнай аюулай тохёоллоод байһан- нг ушар, нүгөө талаараа общественн ажабайдалһаа дайн- нг дажарыс үгы хэхэ гэгнэн манай хүсэл хоёрой хоорон- до зүрисэллэхэ ушар гаранагүй хаяа гэжэ нуража- нг магад. Үгы, нүхэдүүд, эндэ ямаршыс зүрисэллөөн- нг байхагүй.

Мүнөөнэй үеын хүнүүд дэлхэйн дайс сараха бүхы- нг арга боломжотой гэжэ партини найданан ушар хадаа- нг уласхоорондын оршондо байгаа хүснүүдыс али бүхы- нг талаһаань, гүнзэгыгөөр шэнжэлһэнэб удха зууруу- тай. Дэлхэйн политическэ, экономическа болон сэрэ- гтэй хүснүүдэй тэмсэбэринэ эб найрамдал хүсэдэг- нг можын аша туһада хубилаа гэгнэн арсалтагуй тобиш- лодо энэ шэнжэлэл хүргэнэ ха юм.

Юугээр энэ булюу талан нүлөөлгэдэнэб? Нэн тү- рүүн эдэ гол юумэнүүднэ болоно.

Нэгдэхээр, бүгдэ нийтн эб найрамдал тогтоохо, тэрэниэ бэхжүүлжэ хэрэгтэ мүнөө ес сагай асарн- нг эхэ хүсэтэй орон—Советскэ Союз өөрингөө бүхы хү- сыс элсүүлн

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИСТИЧЕСКЭ ПАРТИИН XXII СЪЕЗД

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэнэн элидхэлэй үргэлжэлэй

Ленинэй, манай партиин агуухэ аша үрэнэ юуб эхэдэ, тэдэнэр ондо ондоо социальна байгуулалта-гай гүрэнүүдэй амгалан ёһоор ээргэ оршон байха гэ-тэн гадаадын политика тодорхойлохо, тэрэннэ хэрэг тээрэнэ бэлүүлхэн ушар хадаа обществын хоёр сис-темын оршон байха үедэ эгээн зүб политика боло-но. Амгалан ёһоор ээргэ оршон байха гэһэн ёһо гу-рим хэдэн зуун миллион хүнүүдэй ухаан бодолые эзэлжэ байнхай. Зүбөөр бодомжолох шадха буржуа-зийн түлөөлэгшэдшье энэ ёһо гурийм үнэхөөр хү-сэтэй, ехэ үүргэтэй байһынь мэдэрнэ.

Зэбсэгжэлгы дабшуулха хүсэтэ мэсын арад зоной голгой дээрэ үлгөөтэй байханаа болоходо гэхэ гү, али зэбсэгтэ бүгэдэ нийтээрээ, хүсэдөөр хуряагад бай-нан үедэ олон ондоо социальна байгуулалтатой гүр-нүүд хоорондоо ёһотой бата бэхи харилсаатой боло-хо байна. Дайн сэрэгтэй хүсэнуудэй үндэнэ нуури бэ-шэ, харин бүгэдэ нийтээрээ зэбсэгтэ хуряанайн нуу-ри дээрэл уласхоорондын аюулгүй байдал найдамтай-гаар бин болохо байна. Ушар нимэһээл манай парти, Советскэ правительство, манай бүхи арад буу зэбсэг хуряанын түлөө, тэрэннэ бэлүүлхэ зам олохын түлөө, энэ түүхэтэ зорилгын эсэсэй эсэстэ бэлүүлэг-дээрнэ тэмсэхээр зоригжонхой.

Имперализм «дайнай эрмэг дээрэ» байлгаха гэ-һэн политикаа уласхоорондын харилсаанай саг үр-гэлжин гурим болгохы хүсэни. Тинхэдэ бидэнэр ба-та бэхи эб найрамдал, бүхи арадуудай аюулгүй бай-далы уласхоорондын харилсаанай саг үргэлжин гурим болгохо гэжэ оролонобди. Имперализмын политика бүлэг монополистуудай хобдог шуна-хай эрмэлзэлгэнэ үндэнэлдэг. Социализмын полити-кань бүхи хүн түрэлтэнэй дура хүсэлнөө эшэлдэг. Ушар нимэһээл амгалан ёһоор ээргэ оршон байха гэһэн ёһо гурим социализмын гадаадын политикин шийдхэху гуриймын боложо, ёһотой эб найрамдал, хур-түрэлтэнэй халбаран хүгжэхы хүсэгшэдэй, бүхи арадуудай нэгдэлхэ, дээрээ үргэжэ ябахы тугын боло-хо гэжэ бидэ этгэнэбди.

Дэлхэйн дайн миал сараха бэшэ, харин манай хүнүүдэй наһан соо дайн сэрэгы обще-ствын ажабайдалаа хэтэ мүнхэдэнэ абажа хаяха зорилго манай гадаадын политикин гол үг зорилгон гэжэ өөрынгөө шэнэ Программа абажа байха үедөө манай парти хүн түрэлтэнэй үмэнэ баяр бас-халантайгаар мэдүүлнэ.

Эб найрамдалай политика хадаа манай хэлбэри-шгүй үнэн сэхэ, социалистическэ политика мүн. Бидэнэр була дээрэһээ эб найрамдалай хэрэгы хамгаална бэшэбди. Импералист шунахайшадаар бү-хи талааа хүсээлдэгдэн залуу социалист респу-блика байха үедэшье, сэрэгтэй болон экономическа талаараа импералистуудаа хараагүй була бай-ха үедэшье дайсадаа бута сохино, амгалан байдал өөһэдтөө олохо шадха нэмди. Дэлхэйн хоёрдох дай-най жэлнүүдтэ Советскэ Союз гитлеровскэ сэрэгтэй машинын бута сохио хэрэгтэ шийдхэху үүргэ дүүр-гэжэ, фашистка бооголшолгоһоо хүн түрэлтэннэ абаржа шадана-байна. СССР-эй агуухэ хүсэтэй болоод байхад, тэрэнтэй сүр хүсэн түгэс социалист нэгдэлэй ороонуудай бата бэхи зэргэдэ яажа байха үедэ, бүхи дэлхэй дээрэ хэдэн зуун миллион хүнүү-дэй мааные дэмжэжэ байһан энэ үе сагта арадуудай социалист туйлталнуудта довтолон ороо наа, им-пералист шунахайшуулай ямар ехэ хэлээлт хүлээжэ байһандан нэгдэлжэ болохо аал? Энэ ушарта дай эхилхэ гэжэ арад зондо харша импералистическэ системн эсэсын болохо байна.

Манай нимэ хэлбэришгүй этгилэ найдабари ха-даа имперализмын хүсье зааханшье багаар сэгнэн ушар бэшэ юм. Имперализм үшөөл хүсэтэй гэжэ бидэ мэдэнэбди. Импералистуудай шэнэ дай үүсхэ-хэ аргынэ үгы хэжэ болохогүй. Түүхын абасын зог-соохын тула импералист шунахайшад ямаршье һүйд-хэлтэ хэрэг гаргажа болохо. Энэ оршон байдалда манда орой нэгэ зам бин: өөрынгөө хүсэ шадалы бэхжүүлхэ, эгээн асары ехэ хүсэтэй зэбсэг бин боло-гохо, довтолон орогшоды гэлэргэн сохиоор мину-та бүхэндэ бэлэн байха. Уласхоорондын шанга хи-налта доро бүгэдэнитээрээ, хүсэдөөр буу зэбсэгтэ хуряагад байһан ушартал, бидэнэр сэрэгнээ хүсэ-дөөр арсахаар бэлэмди, атомна бомбонууды, ракетэ-нууды далайда шэнгээхээр бэлэмди гэжэ бидэнэр нэгэнтэ бэшэ мэдүүлхэн, мэдүүлжэшы байнабди.

Импералист гүрэнүүдэй энээннэ дэмжээгүй сагал, бидэнэр Эхэ ороноо хамгаалха мүнөө үеын эгээн хүсэтэ зэбсэгүүдээр—атомна, термоядерна зэбсэгүү-дээр, холо ойро хүрхэ ракетэнүүдээр өөрынгөө Зэб-

сэгтэ Хүсэнууды хангажа, сэрэгтэй бүхи техникы ёһотой дээдэ хэмжээндэ байлгахабди. СССР-эй хам-гаалха хүсье, советтэй зэбсэгтэ хүсэнуудэй шадалы бэхжүүлхэ гэжэ совет арадай зорилгонуудай эгээн шухала зорилго мүн.

Коммунистууд түүхын урдааа зүрхэтэйгөөр сэхэ хараха ёһотой. Дайн сэрэгтэй аюулай байһан сагта, дэлхэй дээрэ импералист харанхы үдхэн ой шугын, тэндэ ябадаг мяхаша шунахай эрэн байрай байгаал сагта бидэнэр бүхи арад зоноо, манай залуушуулы Эхэ орондоо хэлбэришгүй дуратайгаар, өөрынгөө хүсэ шадалы, ами наһы хайрлангүйгөөр тэрэнэ хамгаалхаар бэлэн байхаар хүмүүжүүлхэ ёһотойбди. Манай хэрэг гайхамшагта ехэ, тэрэнэ хамгаалхын түлөө совет арад бүхи хүсэ шадалаа элсүүлхэ. Хэр-бээ импералистуудай манда дайнай дохёо хүргэ-

VI. Программын проектые зүбшэн хэлсэһэнэй дүнгүүд

Нүхэдүүд! Тунхаглагдажа эхилхынгээ түрүүшын үдэрһөө хойшо Программын проект Советскэ Союзай политическэ ажабайдалай гол нуури эзэлһэн байна. Тинхэнэ байтагай, тэрэнэй удхань манай ороной хилы дабан холо гаража, бүхи ороонуудай, бүхи тү-бинүүдэй хэдэн миллион хүнэй зүрхэндэ шэнгэжэ дэмжгдээ.

Программын проектые зүбшэн хэлсэлгэ хадаа пар-ти арад хоёртой шунаараа таһаршагүй холбоотой байһы, өөһдынгөө хуби аяанай ёһотой эзэннэ болон арад зонтой советскэ обществын демократи-ческа шэнжэ шанары онсо ехэ хүсэтэйгөөр элишлэн харуулба.

Парти дотор, орон дотороо Программын проектые зүбшэн хэлсэлгэн дүнгүүдтэ тогтоод, тэрэнэй бүхи дэл-хэй дээрэ яажа суурятаһан тухай богонихондор хэл-лэхымени зүбшөөгйт.

1. Программын проектые парти болон арадай нэгэн ханалтайгаар найшаалга. Проектдэ оруулагданан нэмэлтэнүүд болон заһабаринууд

Манай партиин, совет гүрэнэй түүхэдэшье үзэгдөө-гүй ехэ үргэн далайсатайгаар Программын проект зүбшэн хэлсэгдээ. Энэшье ойлгостой, яахадаа бэбэл программн угу зорилгонууд, мүн тэрэн соо дэбжүү-лэгдэн зорилгонууд бүхи зоной, хүн бүхэнэй сэд-хэл зүрхы баясуулан долгисуула.

Бүхи партийна эхин организационуудта болоһон суглаанууд дээрэ, районно, городской, областной бо-лон хизаарай партийна конференцинууд дээрэ, союз-на республикануудай компартинуудай съездинүүд дээрэ Программын проект нарин нягтаар, алишье тала-аа үргэнээр зүбшэн хэлсэгдээ. Энээндэ 9 миллион үлүүтэй коммунистууд, тайлбарилан хэлэхэдэ, бү-хи партимнай хабаадалсаа.

Предприятинуудта, колхозуудта, эмхи зургаанууд-та, сэрэгтэй частынуудта, профсоюзна болон комсомо-лой организацинуудта ажалшадай 500 мянга гаран суглаанууд боложо, тэндэ Программын проект зүб-шэн хэлсэгдээ. Эдэ суглаанууд дээрэ 73 миллион ша-хуу хүн байлсаа. Партийна суглаанууд, конференци-нууд, союзна республикануудай компартинуудай съездинүүд дээрэ, мүн ажалшадай суглаанууд дээрэ Программын проект тусуаа 4 миллион 600 мянга га-ран хүн үгэ хэлһэн байна.

Гадна КПСС-эй ЦК-дэ, нутагай партийна орга-нуудта, газетнууд, журналууд, радио болон теле-видениин редакцинуудта 300 мянга гаран бэшгүүд болон статьянууд ороо.

Зүбөөр зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадагдахад хүсэд тооо ямаршье тоо бүридхэлгэ тодоруулха аргагүй. Яахадаа гэхэдэ зүбшэн хэлсэлгэ хадаа оронойнай үзэл сурталта ажабайдалай гол үдхэн болоо ха юм, тингээд тон олон янзын аргаар: заводууд, фабрика-нууд, совхоз болон колхозуудай, эмхи зургаанууд, институуд болон хургуулинуудай коллективүүдэй суглаанууд дээрэ, ажал үдэлмэригдэ, гэр бүлэдэ бо-лоһон үнэн сэдхэлэй хөөрлэдөөнүүд соо зүбшэн хэл-сэгдээ ха юм. Программын проектые бүхи арад зүб-шэн хэлсэ, тэрэннэ өөрыннай программа гэжэ, ажабайдалайнай хэрэг гэжэ гэжэ арадай мэдэр-нэ абанхай гэжэ хэлэхэдэ үлүү ехэдүүлхэн ушар болохогүй.

Программын проектые бүхи коммунистууд, бүхи совет арад нэгэн ханалтайгаар найшаалга гэжэ съезд мэдүүлхэ дүүрэн үндэнэ баримтатой. Про-граммын үзэл бодолнууды, тэрэн соо хараалгаданан түсэбүүды совет хүн бүхэн ухаан бодолоороо, оюун сэдхэлээрээ мэдэжэ абаа. Партиин гэшүүд-дэй, мүн партийнабэш хүнүүдэй хэлһэн үгнүүд, бэшһэн бэшгүүд үндэр дээдэ бодолнуудаар, мэдэ-рэлнүүдээр нэбтэрэнхэй. Бэшгүүд соогоо, харин тэ-дэнэй олониннь пэмэ гэжэ нэрлээ наа зүб байгаа—тэдэнэр гүн бодолоор, баяр басхалангаар нэбтэрэн-хэй,—хүнүүд шэнэ партийна программын үнэн зүр-хэнһөө амаршална, тингээд тэрэнэй хараалһан хэрэ-гүүды бодото дээрэн ажалаараа бэлүүлхэ гэһэн хэлбэришгүй дура зоригго. Эрмэлзэлгээ харуулна. Дуһал уһан соо наранай гэрэлтэй туяарһан шэнгээр, эдэ бэшгүүд соо арад зоной ухаан бодол болон оюун мэдэрэлнүүд орьёлон харагдана.

Программын проектые зүбшэн хэлсэлгэ хурса зү-бөөр, хэрэг бүтээмжтэйгээр, үзэл сурталтай, полити-ческэ талаар үндэр хэмжээндэ үнгэргэгдөө. Энэ ха-даа олон миллион коммунистууд, совет хүнүүдэй политическэ талаараа болбосорон хатуужаһан ту-хайн баһа дахин гэршлэнэ. Коммунистическэ обще-ство байгуулгатай холбоотой ехэнүүд ба орёо шэнэ шэнэ үргэн олон асуудалнууды зүбшэн хэлсэ-хэдээ, теори болон ажабайдалы совет хүнүү-дэй ямар ехэ гүнзэгтгөөр мэдэлгэ байһандан баяр-лахагүйн аргагүй. Программын проект совет хүнэй үзэл сурталтай мэдэрэлы үргэдхөө, мүнөө совет хүн өөрынгөө агуухэ уг зорилгы, мүн шийдхэхэ ёһотой асуудалнууды улам бүри тодоор харана. Программа хадаа съездын урда тээхи бүгэдэ арадай мүрысөөндэ туйлай ехэ үүсхэл оролдолго бадаруу-лаа. Парти, арад энэ программын өөрынгөө зэбсэг болгоод, тэрэннэ хэрэг дээрэн бэлүүлхын түлөө бодотоор тэмсэжэ оронойннь эндэ үнэншмөөр бар-имталагдана.

Нүхэдүүд! Программын проект тусуаа оруулагдан-хан олон тоото дуралхалууд хадаа табигданан зо-

бөлн, бидэнэр тэрэннэ татагалзангүйгөөр угтан абажа коммунистуудтай байдаг хэлбэришгүй баа-таршалгаар, эрэлхэг зоригтойгоор дайсадай урдаһаа улам бүри дабасатай хүсөөр сохино орохобди.

Нүхэдүүд! Коммунизм гэжэ эб найрамдалай хэр-эгтэй түлөө, обществын ажабайдалаа дайн байл-даа эсэслэн үгы хэжэ арга бин болгохын түлөө орол-доно гэжэ манай шэнэ Программын бүхи удхань гэршлэжэ үгэнэ. Экономикоо, соёл болбосоролоо, арадай ажана байдалы улам хүгжөөхэ талаар үзэг-дөөгүй нимэ ехэ зорилгонууды урдаа табижа бай-хан хүнүүд хэзээдэшье дай хэхи хүсэхэгүй гэжэ бүгэдэндэ элигтэ. Коммунизм байгуулха Программа тинхэ зуураа эб найрамдал бэхжүүлхэ, уласхоорон-дын аюулгүй байдал хангаха дэлхэйн түүхэтэ Про-грамма болоно.

рилгонууды эрхим найнаар шийдхэхэ гэһэн үүсхэл оролдолгоор нэбтэрэнхэй, коммунистическэ обще-ство байгуулга үлэмжэ ехэ амжалтатыйгаар дэлгэрүү-лэгдэнхэй гэжэ бүхи совет хүнүүдэй гүн ехээр урма-шанхай байһынь харуулна.

Бүхи дуралхалууды Центральна Комитет нарин-нягтаар шэнжлэнхэ үзөө гэжэ съезддэ мэдээсэхымени зүбшөөгйт. Центральна Комитетдэй ханамжаар, хү-лээгдэжэ абтамаар дуралхалууд дээрэ түрүүшээр тогтохонни. Тэдэн сооһоо эгээл шухала дуралхал-нуудынь заажэ хэлһүү.

1. Техническэ түргэн дэбжэлтын, мүн үйлэдбэ-рийн хүсэ шадалы үлэмжэ хүсэдөөр, ашагтай зү-бөөр хэрэглэнхэй удашанары Программа соо эрид хурсаар тэмдэглэхэ тухай дуралхалууды Цент-ральна Комитет дэмжэнэ.

2. Капитальна һомолонгонууды улам бүри ашаг-тайгаар хэрэглэхэ тухай, энэ һомолонгонууды олон тээшнэ саахагүй тухай Программа соо тусгаар хэ-лэхэ, капиталына һомолонгонууды шийдхэху учас-тогууд дээрэ хамтаруулан хэрэглэхэ шухала бай-һынь тэмдэглэхэ гэһэн дуралхалууды Централь-на Комитет зүб гэжэ тоолоно.

Промышленна шэнэ барилганууды бэлүүлхэ, тэ-дэннэ түхээрлгээр хангаха талаар үгээсэй ойлгол-содоггүй байһан баримтануудта анхаралаа хандуу-лаа гэжэ зүбшэн хэлсэлгын үедэ зүбөөр хэлэгдээ. Үнхөөрөө нигжэ үгээсэй ойлголсодоггүй дээрһээ бид-е хэ гээлтэ хэнэбди. Жэшээлхэдэ, 1961 оной январин 1-дэ үйлэдбэрийн бэлэн хэдэн миллион дүр-бэлжэн метр талмийн хүсэд дүүрэн түхээрлгээр хангагдаагүй байхадан, харин хэдэн зуугаад мил-лион түхээрлгэй бэлэн түхээрлгэ үйлэдбэрийн тал-майгүй байжа байһан байха юм. Орон дотор капи-тальна барилгы саашаа хайжаруулха тусуаа Центральна Комитет болон правительство хэмжээ-нууды хараалһанхай. Манай зайлашагүй зорилго хадаа энэ шухалын шухала хэрэгтэ хатуу журам то-тохо ябадал болоно.

3. Дэлхэй дээрэ рудлагаар эгээл баян Курска маг-нитна аномалие хэрэглэхээр СССР-эй түбэй Евро-пын хубида металлургическа үндэнэ нуури байгуул-хаар Программа соо хараалха тухай зарим партийн-на суглаанууд болон конференцинууд дээрэ дурал-халууд оруулагданан байгаа. Хорин жэлэй эсэгтэ Сибирьтэ ороной гурбадахи металлургическа үндэнэ нуури барилгы дүүргэхээр, тингээд хүсэн түгэс шэнэ металлургическа хоёр үндэнэ нуури байгуулхаар хараалгадана гэжэ би хэлэһэн байгаа. Эдэнэр ямар районнуудта байгуулагдаха гэжэ Программа соо заагаа наа таарамжатай гэжэ бидэ тоолонобди. Энэ хадаа хараалгаданан түсэбүүды бэлүүлхын түлөө партийна организацинуудай, түсэблэгшэ ор-гануудай, мүн металлургическа промышленностин бүхи хүдэлмэрилгшэдэй хариусалгынь дээш-лүүлхэ байна.

4. Ороһон олон тоото дуралхалуудтай дашарам-дуулан, байгаалие хамгаалха тухай, байгаалин байгууды зүбөөр хэрэглэхэ тухай тусгаар пункт Программын зохио бүлэг соо нэмэхэ шухала гэжэ КПСС-эй ЦК тоолоно. Манай ой тайгын, заганаһан, газар уһанай, мүн байгаалин бусад нөөсөнүүд—на-циональна туйлай ехэ баялгын ха юм. Комму-низмдэ зоржо ябахад бидэнэр байгаалиа ан-харалтайгаар хамгаалха, тэрэнэй нөөсөнүүды таа-руу зохиноор, эзэн ёһоор хэрэглэхэ, манай ой тай-га, уһа голнууд болон мүнүнүүдэй байгаалин бая-лгунууды нэгээн дэлгэрүүлхэ, улам баяжуулха ёһо-тойбди.

5. Социалистическэ Ажалай Герой нүхэр Нектов, мүн хүдөө ажарын олохон ажалшад хүдөө ажарын машинануудта гамтайгаар хандаха шухала тухай Программа соо зааха гэжэ зүбөөр дуралхана. Оло-хон колхоз болон совхозуудта муугаар хадагалжа байһан ба харууһалһан дээрһэнэй тракторнууд бо-лон машинануудай ажалһан бүтээс бага байдаг, тингээд гол шухалһан—болзорһоо урид хэрэглэмжэ-һээ гарадаг ушарнуудтай эбсэхын аргагүй. Техникэ-дэ эзэн бэшээр, заримандаа барга бүдүүлгээр хан-дадаг ябадал хадаа хүдөө ажарын үйлэдбэрийн ур-галтада наад ушаруула, тингээд бодото дээрээ ара-дай зөөрнэ үриһэн удхатай болоно.

Компартинуудай Центральна Комитетүүд болон союзна республикануудай Министруудай Советүүд хадаа тракторнууд, комбайнууд болон бусад машина-нууды найнаар хадагалжа байхаар, тэдэнэй хойно-һоо анхаралтайгаар харууһалхаар экономическа, эмхидхэлэй болон техникескэ хэмжээнүүды ойрын саг соо хараалан зохиохо ээргэтэй.

6. Хургуулин наһа гүйсөөгүй үхибүүдэй эмхи зургаанууды саашааа олошоруулха гэһэн нимэ шухала зорилго шийдхэлгын болзорнууды хороохо тухай ажалшад, илангаяа эхэнэрүүдэй олон ду-ралхалууд ороһон байна. Хоёрдох арбан жэлдэ хүүгдэй эмхи зургаануудта өөһдынгөө үхибүүды бүлэ бүхэнэй байлгахы арга олгохоор үхибүүдэй эм-хи зургаанууды эрид үргэдхэхээр Программын про-ект соо хараалгаданхай. Программын проектые зүб-шэн хэлсэхэ үедэ хэлгдэнхэй хүсэгшүүды хараа-даа абажа, Центральна Комитет эдэ хүсэгшүү-ды хүлээжэ абаха, тингээд ойрын жэлнүүдтэ хүнэй хэрэглэмжэ хүүгдэй эмхи зургаануудтар хүсэл хангахын тулада арга боломжөө бүри хэрэглэхэ шухала гэжэ тоолоно.

Олон үхибүүдтэй эхэнэрүүдтэ өөһдын хүсэлнэ-

гөөр хуряангы хүдэлмэрийн үдэр тогтоохо, э-тэйн зохилдуулан ажалһан түлөөлэ түлэхэ ду-ралхалууд тэршэлэн ороһон байна. Энэ асуу-лы хаража үзөөд, өөһэднүүд дуралхалууды дэ-хынь манай гүрэнэй болон профсоюзна орган-та даалгахы шухала гэжэ Центральна Комитет то-лоно.

Партийна суглаанууд дээрэ, ажалшадтэй суг-ланууд дээрэ, мүн Центральна Комитетдэ бэшһэн шэгүүд соогоо олон хүнүүд гэр байрын асуудал-ды тугнөөр шийдхэхэ тушаа хүсэлэнүүды тэ-һэн байна. Энэ асуудалаар ороһон олон тоото дуралхалууды хараада абаха, муу, уйтан бай-да байһан бүлэнэр хоёрдох арбан жэлэй эдэ шэнэ байранууды абаха гэжэ Программа соо ха шухала байһынь Центральна Комитет мэдэ-нэ.

Манай обществын ажабайдалай али бүхи та-нуудта хабаатай, мүн манай ажарын болон куль-на байгуулалты али болохоор хайжаруулха туг-гун анхарал оролдолгоор нэбтэрэнхэй дуралхал-зүбшэн хэлсэлгын үедэ оробо. Промышленность, дөө ажары, түсэблэг болон ударилга хүгжэ-гүрэнэй болон ажарын аппаратын химдаруулха хүдэлмэрийн хайжаруулха гэһэн бодото асуу-нууд тушаа олон дуралхалууд оронхой. Элдэ-а асуудалнуудар эрдэмэй шэнжлэгшэ үргэд-тингээд эгээл шухалһан—промышленность, дөө ажары, транспортда, барилгада, хэлхэ-боондо эрдэмэй шэнэ шэнэ туйлалтанууды хэ-лэхэ гэһэн асуудалнууд тушаа бүлэг олон дурал-нууд ороо. Үзэл сурталд хүдэлмэрийн, коммуни-стическэ моралин, һуралсалай, соёл гэгээр-мүн хүнэй хүзүүн дээрэ хууһа, зөөридэ холбо-шунахайрха, энгэй үмсын сэдхэлэй ааша гаргахы ушарнуудта эсэргүүсэхэн тэ-шангадхаха тушаа асуудалнууд дуралхалууд ехэ нуури эзэлнэ. Гороудууды байгуулха, тусла-хэлбэл, гэр байрын барилга хэжэ, гороудууд босхоһууды найнаар түбхнүүлхэ тухай асуу-нуудар үнэтэй дуралхалууд оронхой. Бусад асуудалнуудар үсөөн бэшэ дуралхалууд бий-бүхи дуралхалуудта хабаатай зорилгону-шийдхэхэ тушаа тодорхой хараа шугам Про-мын проект соо элээр хараалгаданхай. Зүбөөр дуралхалуудай олониннь хадаа гүрэнэй, аж-болон культурна байгуулалтын, политическэ үзэл сурталы-хүмүүжүүлгын хүдэлмэрийн асуудалнуудта хабаатай байна. Эдээндэ ехэ ра-рал хандуулаар. Программын проектые эдэ найруулхадаа эдэ дуралхалууд хараада абта-Центральна Комитет ороһон бүхи дуралхалуу-анхаралтайгаар хаража үзөөд, шухала бодото жэжүүлхэ абахынь зохио партийна, гүрэнэй олон бусад органуудта даалгахы байна.

Нутагай партийна, советскэ, ажарын, профсо-организацинууд болон эмхи зургаануудай худ-ри тушаа үсөөн бэшэ шүүмжэлхы ажаллалта болон дуралхалууды партиин гэшүүд ба парти бэшэ хүнүүд хэһэн байна. Үйлэдбэрийн, худ-наймаанай болон нитын эдэе хоолой, байры-нууды хубаарилгын, байрын фонды хамга-дугуу дунданууд заагданан байна. Зарим худ-рилгшэдэй зүгһөө албан хойрог нам гаргахы, ношоруулха, албан тушаалайнгаа эрхы этэ-һэн баримтанууд элирүүлгээд. Шүүмжэлхы даланууд болон дуралхалууды бодото дэ-хаража үзөөд, элирүүлгэдхэн дутагдахы усадхааар хэмжээ абахынь, тингээд тусхайт нумүүд дээрээ, удаан ээлжээт партийна кон-цинууд болон съездинүүд дээрэ энэн тухайн сохынь обкомнууды, крайкомнууды, союзна ре-ликануудай компартинуудай ЦК-нууды съезд уялгалха зэргэтэй болоно.

Зүбөөр коммунист байгуулалтын зарим асууд-ды шийдхэлгэдэ авторнуудайн зүб бэшээр хан-тон үсөөхэн дуралхалууд ороо. Тинхэ, жэшээ-оронхо, тэрэ тоодо хүдөө ажары, хүсэдөөр эли-фикацила ойрын арбан жэл соо, бүри табан жэл дүүргэдхэ ёһотой гэжэ Программа соо бэшхэ-рим нүхэдүүд дуралхана. Хэдэ хэдэн бусадшье шүүдэ янзатай аад, экономическа талаараа б-лэгдэхээр бэшэ хэмжээ-абуулганууды Про-г соо хараалхаар дуралгадана. Тимэ нүхэдэй э-лэлгэн ойлгосотой, зүбөөр тэдэннэ зүбшөөжэ-хогүй байна. Хэжэ шадахагүй юмжээ Програм-оруулха болоо наа буруу гэжэ. Тимэ уялгану-лон найдуулгануудар Программынгаа хүндөө руулжа болохобди.

Ажабайдала боложо байһан зүйлнүүдтэ ур-бодомжтойгоор хандангүй, харин хубхай үзэг-талжа хэһэн дуралхалууды баһа бин. Тин-шээлхэдэ, зарим нүхэдэй ханамжаар, пролетар диктатура хадаа коммунизмын хүсэд илалтын д-датар байха ёһотой болоно. Тимэ нүхэдүүд манай орон дотор болоһон бодото эрхэ нүхэсэл-хараада абангүйгөөр, капитализмһаа социал-дамжан оролгын үеын—коммунизмын түр-шатын гүрэн болоһо пролетариадай диктату-рэн тухай Маркс, Энгельс, Ленинэй һургаалай х-хы хараада абангүйгөөр, эндэ тэндэнэ хэл-нүүды өөрынгөө зоргоор түүжэ абаад, наһа баримталхы хүсэни. Мүнөө манай социалист-ическэ дотор социалист үйлэдбэридэ ажалла-һан ба социально-политическэ болон үзэл сур-гаа талаар нягта жагсанхай имгалт ажалш-нуудай бин байһынь тэдэнэр хараада абанга-най орон дотор социализмын хүсэдөөр, эсэс-һан хойнонь нэгэ ангийн диктатурын байха-ниннь үгы болонхой. Үнхөөрөө манайда ямар тушаа диктатура байлтай? Тимэ анги манай хагүй.

Саашааа хүдэлмэрийн анги болон тарх-холбоо барисаанай байгаа сагтан пролетар диктатуры хайха ёһотой гэжэ тимэ нүхэдү-лодог байна. Хүдэлмэрийншэн-тарашанай хол-рисаан хадаа мүнжэжэ ангиуудтай тэмсэхы-да, тарашанай ажары социалист ёһоор ху-ба тарашалы хубилган хүмүүжүүлхын тула-циализм байгуулхын тулада пролетариадай а-рада хэрэгтэй байһынь эдэ нүхэдүүд ойл-Эдэ зорилгонуудай шийдхэлгэдэ байхада, бү-дай социалист гүрэнэй эрхэ байдала пролет-диктатурайгөөр тарашалтай хүдэлмэрийншэн-холбоо барисаан амжалтатыйгаар хүгжэжэ-жэ байна ха юм.

(Түгсэхэлын удаадахи номерто толион)

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: КПСС-эй XXII съездын делегадууд съезддэ ошохо ябана.

ТАСС-эй фотохронико.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и пропаганды—24—74, сельского хозяйства и советского строительства—47-59, промышленности и транспорта, информации—35-14, культуры—34-05, писем и рабселькорской—40-49, отдел переводов, корректурский—35-05, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.